

Bačko klišje

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“
Br.: *kr. 1/96.* ZP
SUBOTICA
KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ“

SREĆAN
USKRS

O, zaista blažene noći,
koja jedina zavrjedbi znati vrijeme i čas,
kad je Krist od mrtvih ustao.
Ovo je noć o kojoj je pisano:
"I noć će sjati kao dan,
i noć mi je svjetlo u radosti mojoj".
Ova uskrсна sveta noć ništi grijeh,
pere krivice,
i nevinost vraća palima, a radost tužnima.
Dokida mržnju,
uspostavlja slogu i svladava nasilje.
I zato, u milosnoj ovoj noći
primi, sveti Oče, našu večernju žrtvu
hvale:
od pčelinjega rada noćas ti Crkva,
po rukama službenika,
kao blagdanski poklon prinosi ovu
svijeću.
Mi znamo što ona govori,
dok Bogu na čast gori i svijetli.
Njezin je plamen podijeljen drugima
ali ga ustupljeno svjetlo nije umanjilo,
jer hrani ga mirisni vosak
što ga skupljaju marljive pčelice.
O, zaista blažena noć,
u kojoj se nebesko sa zemaljskim,
božansko s ljudskim povezuje.
Molimo te, dakle, Gospodine,
da ova svijeća,
posvećena na čast tvoga imena,
neoslabljena ostane,
da razgoni tamu ove noći.
I primljena na ugodni miris,
svjetlimi nebeskim neka se pridruži.
Plamen ovaj jutarnja zatekla Danica.
Ona velim Danica koja ne zna zalaza,
a to je KRIST USKRSLI,
povratnik od mrtvih,
koji svijetli svakom čovjeku
te živi i kraljuje u vijeke vjekova.

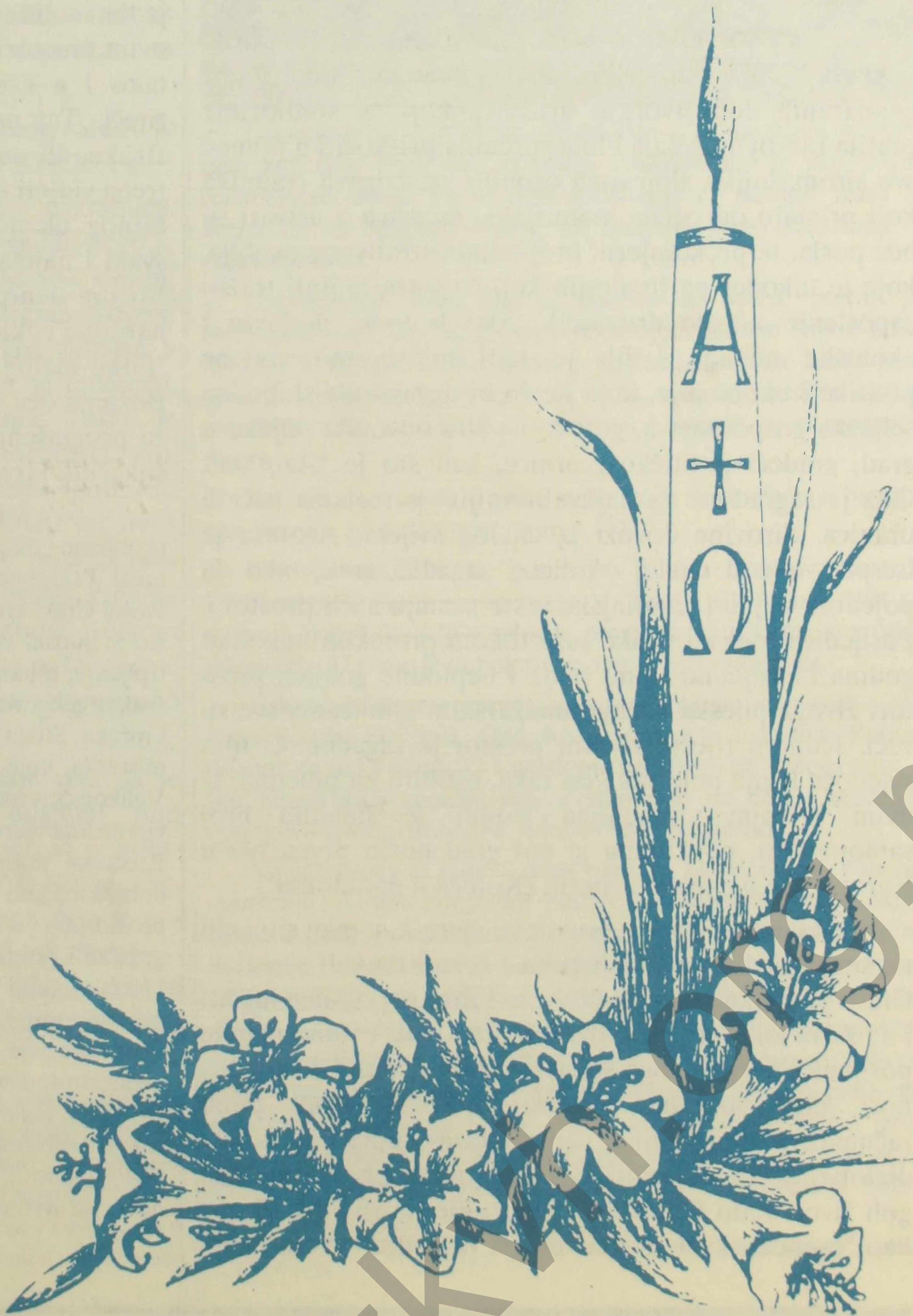
||z HVALOSPJEVA USKRSNOJ SVIJEĆI||

Vjersko - informativni list

God. XXIII, br. 2(74)

ožujak - travanj 1993.

cijena: 10.000 dinara

USKRŠNJE NADE U VREMENIMA BEZNAĐA

Rijetko se kada vjernik katolik na ovim našim geografskim prostorima, nalazio u tako neizvjesnoj situaciji kao sada. Ratni sukobi ne jenjavaju, dapače u nekim prostorima kao da se rasplamsavaju. Međunarodni čimbenici u koje je sav dobronamjerni sv svijet upirao oči, nadajući se da će oni putem pregovora i silom pravednosti i međunarodnih zakona i pritisaka, uspjeti zaraćene strane dovesti za pregovarački stol, kao da je i sam posustao i postao još nedjelotvorniji nego što je ranije bio. S nešto humanitarne pomoći kao da se žele iskupiti i umiriti svoju savjest. Sve to govori suvremenom čovjeku-vjerniku, da velikog pouzdanja u ljudske čimenike ne može imati, pa bili oni i međunarodne organizacije ili velesile. S druge strane rastuća inflacija, nezaposlenost i glad, koja je već pred vratima, otežavaju ionako teško stanje. Međunarodna blokada, čiji se pritisci dobrano osjećaju, još pogoršava cijelu situaciju. Proljetna sjetva trebala je započeti, ali veliki dio kućanstava nema pogonskog goriva, a ni konja više nema, pa je tako sjetva pod velikim upitnikom, a to je samo korak do prave pravcate gladi i neimaštine. Ono što dodatno pogoršava ovu situaciju je da nemamo dobro organiziranih dobrotvornih društava koja bi studioznije pratila razvoj događaja i bila spremna priskočiti u pomoć sve siromašnijim slojevima osobito građanstva (radnika koji primaju određena materijalna sredstva a ustvari su bez posla, te prekomjerni broj administrativnog osoblja, koje je također na listi onih koji će sutra morati tražiti zaposlenje negdje drugdje!). Ako k tome dodamo i ekološke nevolje kojih je radi nerazumno vodene politike i ekonomije, koja je, da bi devastirala slobodna seljačka gospodarstva, gotovo na silu odvodila seljake u grad, gradeći političke tvornice, kao što je "Azotara". Ona je sagrađena na najkvalitetnijim parcelama bačkih oranica. Sirovine dovozi iz cijelog svijeta. Azotara je iscrpla vodu u cijeloj okolici i zagadila zrak, tako da pojedine biljne i životinjske vrste nestaju s tih prostora. Posljedica toga su velike suše tokom proteklih nekoliko godina i susljedno tomu onda i neplodne godine; prostori živoga pijeska prema mađarskim granicama sve su veći. Jednom riječju životni prostor je zagaden. O tom svjedoče legije bolesnika od raka, osobito na plućima. U ovim kriznim vremenima jedino se smanjio broj samoubojica, po kojima je naš grad nosio prvenstvo u Europi, pa i u cijelom svijetu! (Kojega li paradoksa!)

Razuman čovjek, pogotovo vjernik, u ovoj situaciji ne smije sjediti skrštenih ruku i čekati da vidi svršetak. Crkva je majka i učiteljica života i zato je pozvana misliti i na sutra kad ratne nevolje svrše, ali kada ostanu nemile posljedice svega ovoga što gore nabrojismo. Na solidar-
nost međunarodne javnosti nećemo moći puno računati. S problemima ćemo morati suočiti se sami i djelotvorno ih rješavati, jer će nas na to prisiljavati sam goli život. Zato Crkva već danas mora misliti što bi ona kao "evandeoski domaćin" mogla ponuditi suvremenom

čovjeku od svog blaga, iz svog vjekovnog iskustva; iz onog dara kojeg je od Boga primila da njime posluži svakog čovjeka i svaki narod tijekom povijesti, u svim vremenima i na svim prostorima.

Hrvatski narod u Bačkoj imao je u tom kontekstu jednu jedinstvenu osobnost u osobi biskupa Ivana Antunovića, koji je sav svoj život posvetio upravo toj službi svome narodu kroz svo bogatstvo Crkve i njezino iskustvo. Ustanova koja nosi njegovo ime, a želi nastaviti njegovo služenje, pokušava nadahnuti mislima, životom i djelima spomenutog biskupa, "podvoriti svoj narod" i u ova dramatska vremena. Ona različitim kulturnim, društvenim i nadasve evangelizacijskim pothvatima želi hrabriti narod. Nudajući mu iz svog vjekovnog iskustva one vrijednosti, koje su našem narodu na ovim prostorima, i u kriznim, i u običnim vremenima, bila uporišne točke, na koje se mogao osloniti i na koje se oslonio i nije bio iznevjeren. U tom kontekstu treba shvatiti razmišljanja o revitalizaciji naših salaša. Salaši su jedino solidno uporište obnove i zaštite našeg naroda na ovim prostorima; i to kako u ekonomskom i ekološkom, tako i u etničkom, kulturnom i eklezijalnom smislu riječi. Taj posao će nastaviti dobronamjerni ljudi od struke, ali na inicijativu ljudi iz Crkve. U istom smjeru treba vidjeti i akciju za uspostavu hrvatskog školstva, kao bitnog elementa svake kulturne autonomije, na koju svaki i najmanji narod ili etnička skupina, imaju pravo, Bogom dano. Najvažnija inicijativa za oživljavanje naše narodne i eklezijalne vitalnosti je akcija za život, nazvana "Fond malog Marina". Ova akcija pod zaštitom je sluga Božjega oca Gerarda Tome Stantića, jedinog kandidata za proglašenje blaženim i svetim iz redova bunjevačko-šokačkih Hrvata u Bačkoj.

Sve te inicijative odgovor su na gore postavljene probleme i dileme. No samo pod jednim uvjetom i u jednoj realnosti. Potrebna je vjera u Krista Uskrsloga koji živi i djeluje u svojoj Crkvi kroz sva vremena i čija se prisutnost, to jače osjeća, što je ljudski elemenat bjedniji. Činjenica, da je Krist kroz svoje trpljenje, muku i smrt ušao u slavu uskrsnuća, nadahnuće je za svakog njegovog sljedbenika, te svjetlo i snaga u trenucima krize i mraka. Stoga godišnja proslava vazmenog otajstva - pashalnog misterija, koje se posebno zrcali u proslavi svetog Trodnevlja: Velikog četvrtka, Velikog petka i Uskršnjeg bdijenja, obnavlja u vjernicima vjeru u konačnu pobjedu Dobra nad Zlom, koje je u Kristovoj pobjedi ne samo vidljivo, kao na primjeru, nego dobiveno, kao definitivna pobjeda svega što je dobro na svim prostorima i u svim vremenima. Od tada u kršćanstvu više nema gubitka i promašaja, jer se svaki napor i trud vraća kroz Krista Uskrslog, koji nagrađuje i čašu hladne vode i koji svaki pad, promašenost i neuspjeh obraća u sjaj pobjede. Zato u Kristu Uskrslogu nije besmisao razmišljati o sigurnoj pobjedi Dobra u ovom ratu, o svemu onomu što valja poduzeti za izgradnju boljeg sutra, makar kako ono danas izgledalo daleko, neizvjesno ili čak i problematično, uračunavajući i svoje ljudske slabosti i nedosljednosti. Ne bojte se, Krist je pobijedio svijet! On je s nama do svršetka svijeta! (usp. Mt 28,20)

USKRS

"USKRSNU ISUS DOISTA, U RANU ZORU USKRSNU!" Ovako kliče i pjeva svaka kršćanska i vjernička duša. Radost je to naše vjere iza tako kobnih i tragičnih dana Velikoga tjedna: Getsemanija, Kalvarije i groba sa navaljenim grobnim kamenom. Sve je to otišlo u zaborav, jer Gospodin u ranu zoru uskrsnu. Novi Savez između Boga i čovjeka je sklopljen i zapečaćen krvlju raspetog Spasitelja, a uskrsnuće Gospodinovo potvrđuje trajnost toga Saveza.

Uskrs je najveći kršćanski blagdan. Slavi se od "prvog dana u tjednu" nakon Isusove smrti, te potom svakih osam dana na dan Gospodnji, u nedjelju. Prvog Uskrsa, pa slijedeće nedelje, pojavi se sam uskrsli Gospodin među svojim, u prvoj kršćanskoj zajednici. Mi se uvijek pitamo što su oni doživjeli, zajednički i pojedinačno? Kako je nastao blagdan Uskrsa? Evandjelja su zabilježila značajne doživljaje i vazmena iskustva koja se kreću od otkrića "praznoga groba", preko osobnih susreta, do ukazanja Jedanaestorici, ženama i drugim učenicima za stolom pri lomljenju kruha i kod doručka na Tiberijadskom moru.

I sv. Pavao govori: "...ako Krist nije uskrsnuo, zaludu je propovijedanje naše, zalud je i vjera vaša." /1 Kor. 15, 14/

Osjetljivo je pitanje povijesnosti uskrsnuća. Uskrsnuće Isusovo nije samo izvanredan događaj, nego je i tajna - misterij. A misterij je nešto što ide onkraj povijesti i njezinih istraživačkih metoda. Prema Novom Zavjetu uskrsli Krist "više ne umire". On živi zauvijek u slavi Očevoj, uzvišen je na nebo, Gospodar je povijesti, istovremen svim ljudima i svim vremenima. Teško je ljudskim riječima izraziti stvarnost ovog misterija. Ali, ipak treba pokušati, jer naša vjera nije nijema vjera, niti treba bježati u vjeru koja bi imala strah praviti račune s poviješću, smatrajući vjeru kao čist rizik bez ikakva temelja i jamstva. Što se toga tiče, vjera Novoga Zavjeta je jasna. Ona tvrdi da je Kristovo uskrsnuće stvaran događaj, da se tiče samoga Krista, a ne samo naše vjere u njega. Uskrsli Krist je isti povijesni Isus, iako u potpuno novom stanju.

Svjedočanstva Novoga Zavjeta hoće nam reći da je Isusovo uskrsnuće stvarna činjenica, događaj pun značenja, koji se ipak uzdiže iznad onoga što je povijesno. Isusovo uskrsnuće je plod izvanredne Božje sile. Uskrsnuće nema sličnosti s našim iskustvom, ono je apsolutno nešto novo, kao i samo stvaranje. Ipak, Kristovo uskrsnuće je ostavilo tragove s pomoću kojih ulazi u povijest. Radi se o ukazanjima, o dubokoj preobrazbi učenika, o nastanku kršćanske zajednice.

Sva svjedočanstva o Isusovu uskrsnuću, koja posjedujemo, potvrda su jednog događaja. Nisu tek tumačenja subjektivnih iskustava, koja su polako sazrela u nekoj oduševljenoj i privrženoj duši. Iz ovoga događaja nastalo je nešto novo, povijesno i trajno, to je kršćanstvo, koje opravdava sve ljudske težnje i nastojanja u ovom zemnom životu, da bi postigli svoju konačnicu u vječnosti.

Treba na prihvatljiv način protumačiti taj izvanredan dinamizam prvog kršćanstva. Zar je moguće da "poraz" križa postaje temelj širenja nove vjere? Što više, temeljni element ove vjere i njezina navještanja? Iskustvo ovog događaja moralo je biti tako jako i jasno da ne dozvoli nikakve sumnje.

Najjasnije značenje, koje su apostoli raspoznali u uskrsnuću, bio je Božji odgovor na ljudsku nepravdu koja je nanijeta Isusu. "Njega po rukama bezakonika razapeste i pogubiste", izjavljuje Petar na dan Pedesetnice, "ali Bog ga uskrsi, oslobodivši ga grozote smrti".

Uskrsnu kako reče. Aleluja!

Uskrsnuće je tako objava Boga koji stoji na strani slabih i onih koji daju život svoj za druge. Uskrsnućem je Bog javno rehabilitirao Isusa. Tu se rada zanimanje za povijest Isusa iz Nazareta, za njegovu muku, za njegovo javno djelovanje i propovijedanje.

Uskrsnućem "onaj koji je pozivao na vjeru, postao je sadržajem vjere. Bog se zauvijek poistovjetio s onim koji se poistovjetio s Bogom. Tako nanovo odzvanja poruka kraljevstva Božjega koje dolazi, ali na novi način: svojom smrću i svojim novim životom Isus je ušao u poruku i odsada joj je središnja jezgra.

Kristovo uskrsnuće vrhovni je čin Boga "koji oživljuje mrtve i ono što nije, zove da bude" (Rim 4, 17).

Uskrsnućem Isus je "postavljen Sinom Božjim u snazi". Preobražen Duhom, on se pridružio Božjoj sili i slavi. Krist se nalazi u novoj situaciji u odnosu prema svijetu, Crkvi ili svojim učenicima. U tome je dubok smisao tjelesnog uskrsnuća.

Uskrsnuće Kristovo prije svega se tiče njega. Ali, se tiče i nas i sve ljudske povijesti. Ono što se dogodilo uskrsnom Kristu, dogodit će se i s nama. U Uskrsnome naziremo cilj našega puta. I tko nazire svoj konačni cilj, u stanju je da čita i značenje čovjekova života, osobnoga, zajedničkog i povijesnog.

Na uskrsnuću se temelji nada vjernika. Od Krista očekujemo dovršenje i puninu onoga što vidimo da se unaprijed dogodilo u njegovu slavnom uskrsnuću. Uskrsnućem Kristovim otvaraju se nečuvane mogućnosti i beskrajni obzori nade. Vjerovati u uskrslog Krista ne uključuje samo prihvaćanja čina prošlosti i događaja budućnosti. Uskrsnuće se tiče sadašnjosti. Uskrsnućem je ušla u svijet sama Božja sila koja čini da se iz smrti rodi život. Uskrsli putevima ovoga svijeta hoda s nama da skrši sve prepreke koje sprečavaju život i guše nadu. Uskrsnuće je trajan izraz neopozivog Božjeg zauzimanja za nas. I zato trebamo i mi prihvatiti uskrsnuće kao dogodenu stvarnost i opravdanje našeg kršćanskog življenja i naše vjere.

Blaško Dekanja, župnik

§ PAPOM IVANOM PAVLOM II.

Mi katolici, po svojoj vjeri znamo, da Papa svoju vrhovnu svećeničku vlast, koju mu je Bog podario posebnom karizmom - darom nezabludivosti - veoma rijetko izvršava. To zapravo čini samo kad naučavajući svečano, "ex cathedra", proglašava određenu istinu kao dogmu vjere; kao istinu koju smo dužni prihvatiti kao istinu Bogom objavljenju da bismo postigli vječno spasenje.

Drugi vid izvršavanja te njegove velikosvećeničke vlasti je proglašenje određenih osoba blaženima i svetima. Druge, pak, Papine odredbe vezuju nas na poslušnost. Osobito one koje se odnose na stvari vjere, morala i crkvenog života. Međutim, u novija vremena Pape se obraćaju svim članovima Crkve svojim enciklikama, apostolskim pobudnicama, pismima i porukama u kojima izlažu nauku Crkve o određenom predmetu. Zanimljivo je koliko ti dokumenti duboko zadiru u život suvremene Crkve i svijeta i pravi su melem na goruće probleme. Ovogodišnja korizmena poslanica pape Ivana Pvala II. klasični je primjer za to.

"Žedan sam!"

Naslov je to ovogodišnje Papine korizmene poruke u kojoj se sv. Otac dotiče jednog gorućeg suvremenog ekološkog pitanja: širenja pustinjskog neplodnog tla i sve veće nestašice vode, te njezinae prekomjerene zagađenosti. Papa otvoreno upozorava na zabrinjavajuću pojavu "da se pustinja sve više širi i guta zemlje, koje su do nedavna bile plodne i bogate... a vrlo često sam čovjek je uzročnik besplodnosti... svojim zločinačkim postupcima". Milijuni ljudi ostaju bez i ono malo potrebne vode za život. Ova Papina poruka veoma je suvremena, ne samo za neke krajeve Afrike, Azije ili Australije, nego i za našu Suboticu i njezinu okolicu. Od kako je sprovedena takozvana "regulacija voda", zaredala je serija izrazito sušnih godina, a plod toga su zastrašujuće niski prinosi. Prevelikim preseljavanjem seljačkog svijeta s njihovih vjerkovnih obitavališta, salaša, na periferije grada nastaje novi problem. Krče se šume, vinogradi i voćnjaci, koji su zadržavali živi pijesak. Posljedice toga osjećaju svi stanovnici Subotice kad počnu puhati vjetrovi: grad je pun pijeska.

Kao žrtve "mudro" sagrađene "Zorke" i pogotovo "Azotare", padaju deseci i stotine oboljelih od raka pluća; vegetacija polako izumire, a pčele počinju "štrajkat" ne sabirući med s otrovnih cvjetova. Tako su Papina upozorenja pun pogodak na našu konkretnu situaciju. Kamo sreće kad bismo je prihvatili i po njoj postupili!

Papin deseti pohod Crnom kontinentu

Početkom veljače, ove godine, Papa se zaputio na svoje pedesetsedmo apostolsko putovanje izvan granica Italije i deseto putovanje u Afriku. Posjetio je tri afričke zemlje: Benin, Ugandu i Sudan. Iz tog bogatog i sadržajnog programa boravka sv. Oca u Africi, ističem samo dva značajna momenta. Prvi je susret sv. Oca s generalnim tajništvom prve cjeloafričke sinode, koja će se održati u travnju 1994. godine. Saziv ove Sinode bila je Bogom nadahnuta misao, da se biskupi, svećenici i sav probuden katolički laikat Crnog kontinenta sabere u Isusovo ime, pod predsjedanjem Petrova nasljednika, te u svjetlu Kristove prisutnosti sagledaju svu problematiku evangelizacije brojnih afričkih kultura i naroda i kako bi se uklonile sve eventualne zapreke koje bi mogle priječiti da životodavne vrijednosti Kristove riječi i njegovih tajni, ne prodru u kulture afričkih naroda. To je čirilometodska misija Crkve afričkom kontinentu i njegovim narodima s jednom velikom razlikom, što je ova podržana s najviših mjesta u samoj Crkvi i prihvaćena od mjesnih Crkava, dok je slavenska misao o inkulturaciji morala čekati gotovo jedanaest stoljeća i, nažalost, još se nije probila u svijesti ni nekih mjesnih Crkava u samoj Europi.

Druga značajna misao koju je sv. Otac istakao u susretu s animistima: u svakoj religiji ima zrno istine i istinskog štovanja Boga. No, svaki je čovjek dužan tražiti što potpuniju istinu o Bogu i zato je navještanje Isusa Krista za Crkvu najveća obaveza, a prihvata toga navještanja za svakog čovjeka je dobitak. Veoma je bitno da se ta velika obaveza navještanja Isusa Krista istakne, kao i obaveza svakog čovjeka da teži što potpunijoj spoznaji Isusa Krista, jer se i iz katoličkih usta često čuju riječi vjerskog indiferentizma: svaka je vjera doba!

Papina neumorna skrb za zaustavljanje rata u Bosni i Hercegovini

Pozorni sljedovatelj zbivanja na svjetskoj sceni i na samim ratištima u Bosni i Hercegovini, kao i Hrvatskoj, ne može se oteti dojmu da su se politički lideri umorili u svojim, do sada samo verbalnim nastojanjima, da se rat na tim prostorima efikasnim sredstvima privede kraju i tako konačno skrate, nevidene patnje tolikih malih ljudi, obitelji i cijelih naroda. Humanitarnom pomoći žele nekako ušutkati svoju savjest i prikriti svoju "nemoć" da se agresija zaustavi.

Papina uporna nastojanja da se taj nepravedni i nerazumni rat zaustavi a problemi riješe putem ljudskih i pravednih dogovora, zaslužuju svaku pozornost i bit će pred Bogom i sudom povijesti visoko ocijenjena. Uistinu ne propušta nijednu jedinu priliku da progovori svijetu, a napose sljedbenicima Isusa Krista, kako nas upravo vjernost Isusu Kristu obavezuje da poduzmemo sve da se taj rat zaustavi. U tu svrhu koristi svaku priliku da i javno i diplomatskim kanalima, upozori svijet, a napose Ujedinjene narode i Europsku zajednicu na tešku moralnu obavezu razoružati ruku agresora. A kad konstatira da svijet ne čuje njegove vapaje, on ih ponavlja i šalje i u pismenom obliku. Prava je to slika dobrog Pastira koji se neumorno zauzima za opće dobro, kako svoga stada, tako i cijele ljudske obitelji. Mi Hrvati, napose katolici, ali i ostali narodi bivših jugoslavenskih prostora, trebamo ovu stvarnost duboko usaditi u svoja srca i zabilježiti u svoju povjesnicu, kakvog nam je dobrotvora Bog podario, u ova teška vremena, u osobi pape Ivana Pavla II. Hvala mu na tom velikom i nezasluženom daru!

LIK

Budući da nemamo novih materijala o o. Gerardu donosimo, u ovom broju, jedno njegovo razmišljanje i molitvu za proglašenje blaženim i svetim.

PUPOLJAK ISUSOVE LJEPOTE

Danas me Isus naučio:

upri pogled na Isusa i na posao.

Svaka je ljepota pupoljak Isusove ljepote.

Samo taj pupoljak... vodi misao

i srce prema pravoj radosti.

Tada se taj pupoljak bez prestanka

razvija i najljepši pupoljci postaju

cvjetovi.

To se pak sve događa u Isusovom srcu.

Sve to upaljuje i veže naše srce sa

Isusovim (srcem), tako da ne možemo

(drugo) voljeti i tražiti osim (Isusove)

neiskazane ljepote.

■ (NA BOŽJI NAČIN MELDU LJUDIMA,
Zagreb, 1988., str. 30)

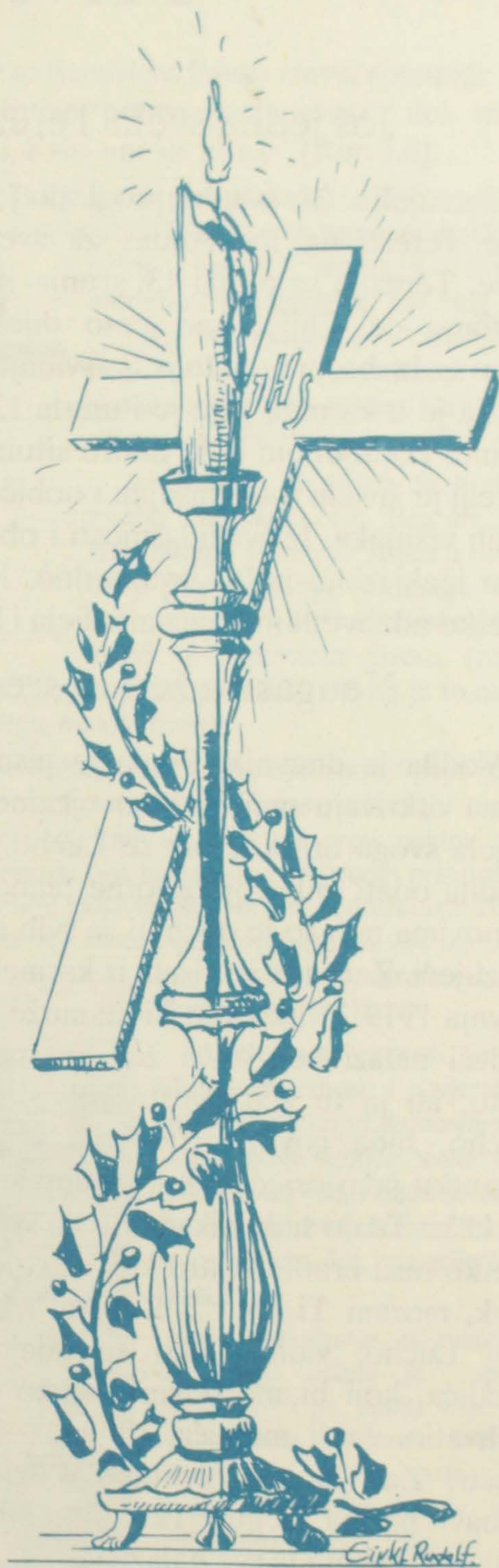
MOLITVA ZA PROGLAŠENJE O. GERARDA TOME BLAŽENIM I SVETIM

Bože, zahvaljujemo ti što si u Božjem narodu podigao slugu svoga Gerarda Tomu Stantića, iz reda Karmelićana.

Po njemu nam predočuješ značenje Kristovih otajstava: Utjelovljenja, Djetinjstva, Muke, Srmti i Uskrsnuća kako bismo otkrili svoje kršćansko dostojanstvo, postali solidarni i Kristu se suobličili, bili otvoreni prema braći ljudima i zauzeti za one koji su u grijehu i pate radi bolesti i nacionalne nesnošljivosti.

Potvrdi njegov život i djelo pravorijekom Crkve i usliši nas u našim potrebama (posebnice u potrebi za koju molim po njegovom zagovoru), koji živiš i kraljuješ, Bog, posve vijeke vjekova. Amen.

Izmoli tri puta Slava Ocu i dodatni zaziv: Božansko Djetesce Isuse, blagoslovi nas te po zagovoru o. Gerarda Tome, usliši!

VAŽNO: o primljenim milostima
po zagovoru o. Gerarda Tome,
obavijestiti:

Vicepostulatura, 41000 Zagreb,
Česmičkoga 1, ili

Karmelićani, 25000 Sombor, Park
Heroja 3

PRVA SVETICA ČILEA

Još jedna sveta Terezija

U nedjelju, 21. ožujka proglasio je u Rimu Sveti Otac Teresu de los Andes za sveticu Katoličke crkve. Terezija se rodila 13. srpnja 1900. godine u Santiagu de Chile, kao peto dijete Fernándeza Solar-a. Iz brojne obitelji 7. svibnja 1919. godine stupila je u karmel, gdje je i umrla 12. travnja 1920. godine. Podrijetlom je iz dobro situirane obitelji. U obitelji je živjela svakidašnjim i uobičajenim životom svojih vršnjaka. Iz svakidašnjosti i običnosti njezinih dana ipak izbija nešto izvanredno. Njezine izjave i bilješke odaju dubinu njezinih djela i koraka.

Neugasiva žeđ za srećom

Vodila je dnevnik. Pisala je pisma. I dnevnik i pisma otkrivaju nam dubinu njezine duše. Jako je voljela svoga brata. Zvao se Lucho. Nikada se nije usudila odati mu svoje životne planove. O njezinim planovima mogao je doznati sa svih strana. Htjela je to izbjeći. Zato mu je pisala iz karmela. Bilo je to 14. travnja 1919. "Nitko kao Ti ne može razumjeti, da se u duši nalazi neugasiva žeđ za srećom. Ne znam zašto, ali ja tu žeđ dvostruko osjećam. Dragi mo Lucho, sada govorim od srca k srcu. U ovome trenutku jako osjećam bol rastanka s tobom. Volim Te kako Te do sada nikada nisam voljela. Zacijelo je rijetko naći brata i sestru koji se vole kao nas dvoje. Ipak, moram Ti reći "S Bogom!". Kad bi Ti, dragi moj Lucho, vidio, kako se udajem za dobroga mladića, koji bi me odveo daleko od vas, to bi ti prihvatio. Je li moguće, da sada sumnjaš u moju sreću? Zar da sada posumnjaš, kad sam otišla iz ljubavi prema Bogu? Tko bi me više usrećio od Boga? U njemu ja sve nalazim".

Briga za bratom Miguelom

Terezin najstariji brat živi životom koji odudara od života ostalih ukućana. Kući se vraća u zoru. Uvijek je pijan. Na dan svoga stupanja u karmel piše Terezija svome bratu Miguelu oproštajno pismo.

"Nikada mi nisi rekao, a znam da patiš. Znadem da je Tvoja duša teško oštećena. Toliko sam puta

htjela doseći tu Tvoju ranu, no Tvoj zatvoreni karakter me u tome svaki put spriječio. Svaki si put sakrio svoju bol od mene. Što drugo da učinim za Tebe. Mogu samo šutjeti i moliti. Cijeli će moj život biti predanje za Tebe, da opet budeš dobar kršćanin. Ako Te Tvoji prijatelji i Tvoja strast obore u provaliju, Tvoja će sestra na podnožju oltara moliti za Tebe snagu".

Svetica sitnih koraka

Terezija je umrla vrlo mlada. Gospodin ju je pozvao u dvadesetoj godini života. Ipak njezina poruka je neodoljivo privlačna. Živjela je iz dubine svoje duše. U njezinoj duši se male stvari i događaji povezuju u veliko i najvažnije. Sve u njezinom životu raste kao zrno gorušičino. Sve se ugrađuje u Kraljevstvo. To je tajna njezine svetosti. Njezina dobrota zrači snagom. U svom kratkom životu koračala je sitnim koracima. Činila je samo male zahvate, mala dobra djela. Sve je učinila iz najdubljih dubina svoga bića. Zato je njezin život toliko zračio i još uvijek grije.

Nova svetica Katoličke crkve zavrjeđuje Isusov pozdrav upućen njegovim slugama: "Dobro, valjani i vjerni slugo! Bio si vjeran nad malim, zato ću te nad velikim postaviti: Uđi u veselje gospodara svoga" (Mt 25, 21).

Kako je jednostavan put u Kraljevstvo. Njim je sveta Terezija prošla koračajući malim koracima. Činila je mala svakidašnja dobra djela. Svojim običnim pismima tješila, obećavala, podizala. Njezina je čežnja za srećom, kako sama kaže bila dva puta žarča od težnje za srećom u drugih ljudi. Nije čudo, što je svoju sreću postigla u ciglih 20 godina zemaljskog života. Zar nam se ne čini privlačan njezin način uspona uskom stazom koja vodi u Kraljevstvo? Za štovatelje Gospine i za one koji vole karmel evo ješ jedne "manje" "Male" Terezije.

Stjepan Beretić prema članku u "Kirche bunt"
St. Polten, 21.3.1993.

NOVA EVANGELIZACIJE (2)

Stupovi evangelizacije

U prethodnom broju naglasio sam, prema Papinim riječima, da je "Nova Evangelizacija" potreba današnjice jer postoje "novi naslovnici", tj. oni koji još nisu primili evandeosku poruku; U tom je potreban "novi žar" da se Evandjelje pruži onima koji su ili zanemarili vjeru ili su bili prikraćeni u vjerskim slobodama; a u svemu su potrebne "nove metode" evangeliziranja, tj. prvenstveno primjerom vlastitog života - vlastitim "biti", a onda "govoriti".

Da ne bismo shvatili da se Evandjelje odnosi samo na druge (nekršćane, pogane, nevjernike), dobro je znati da smo mi "prvi naslovnici" kojima je upućeno Evandjelje. Unatoč sveg napora i dobre volje da živimo po Evandelju, ono je za nas i dalje novo i nepoznato, iako je Isus još prije 2000 godina rekao: "Ja sam im predao Tvoju riječ... a oni je primiše i povjerovaše..." (Iv 17,6).

Prva je radost našeg života da smo mi oni kojima je upućena Riječ Božja - Evandjelje; mi smo pozvani biti Isusovi učenici - slijediti ga i čuvati njegove riječi. Svrstajmo, dakle, ponajprije sebe u one kojima je namijenjena "Nova Evangelizacija", a onda ćemo poći dalje.

Kako započeti, kojim putem krenuti u evangelizaciju sebe, ili u življenje Evandelja? Pokušat ću sebi i čitateljima iznijeti neke činjenice.

Prvi korak je: obnoviti u sebi vjeru u Božju ljubav. Bog je Otac.

Njegova je želja "da se svi ljudi spase i dodu do spoznanja istine", tj. Isusa. Ovu vjeru u Božju ljubav potreno je puno puta obnavljati. "Bog me ljubi! Bog me ljubi baš takvog kakav jesam. Ne želi me najprije izmijeniti da bih mu se dopao. On me ljubi, i ta njegova ljubav mene čini dopadljivim. Po tom sam mio Bogu. Ne smijem misliti da me Bog manje ljubi zato što nisam u potpunosti odgovorio na primljenu milost, ili što nisam uopće odgovorio, ili čak štoviše, što sam upao u grijeh. Bog me uvijek ljubi i želi mi tu svoju ljubav posvjedočiti na svaki način" (F. Foresi, Božja ljubav).

Jedan dokaz te ljubavi sv. Pavao iznosi govoreći: "Bog pokaza svolju ljubav prema nama ovako: dok mi još bijasmo grešnici, Krist umrije za nas" (Rim 5,8).

"Ako je dakle, Božja ljubav prema nama takva, nemamo više nikakvog razloga da se bojimo. Unatoč svim našim nedostacima i našoj velikoj moralnoj slabosti, moramo biti sigurni da nas Bog ljubi" (Ch. L., "Novi svijet", br. 3/1993.). Potpuni mir donosi uvjerenje da će Bog, ako je već započeo, privesti i kraju djelo našeg spasenja! Bog, a ne mi!

Uvijek me je plašila ta hrabrost: usuditi tako olako reći: "Bog me ljubi". Htio bih mu dobaciti: "A jesi li zaslužio Božji pogled, Božju naklonost, Božju dobrotu?" Međutim, iskusniji od mene u duhovnom životu (na pr.

Majka Terezija i Chiara Lubich) poučili su me da je to napast; napast obeshrabrenja, malodušnosti.

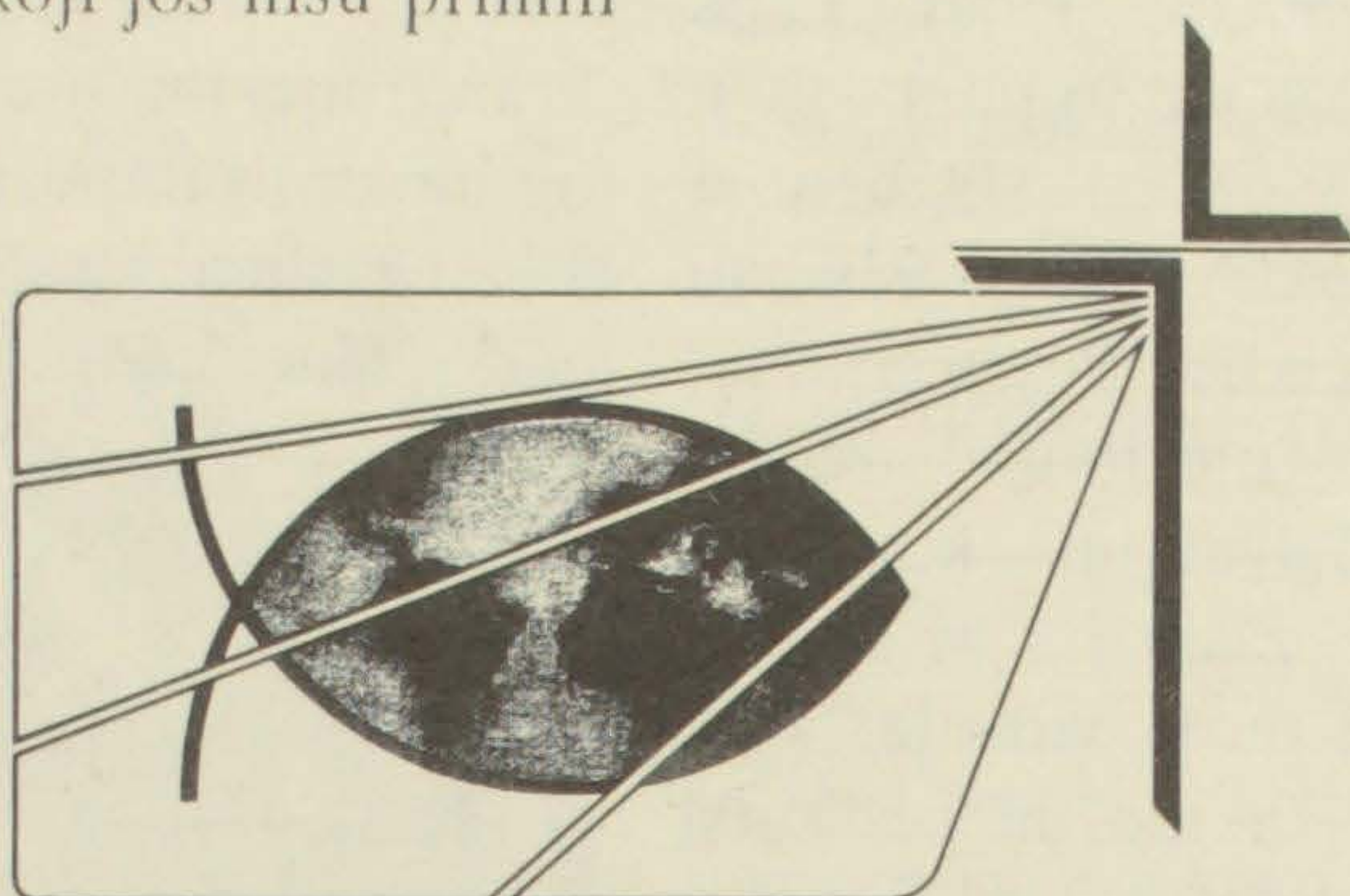
Ova napast obeshrabrenja i "ljudske opreznosti" pojavljuje se često, a pogotovo u okolnostima koje nas podsjećaju na naše grijeh iz prošlosti; ili kad se nademo pred nekim većim kušnjama; a posebno je ova napast obeshrabrenja prisutna kad trpimo zbog upornog pojavljivanja nekih nedostataka koji se želimo otarasiti. Jer nas blate i ponižavaju, i još više ako su to mane za koje smatramo da smo ih već davno prebrodili.

Lijek ovoj napasti je stav iskrene poniznosti i povjerenja u Boga. U djetinjoj jednostavnosti, Bogu mogu iznijeti svaki eventualni neuspjeh, i onda se osjetiti podignutim i utješnim: "Ni ja te ne osudujem. Idi, i ne griješi više" (Iv 8,11).

Nešto najbolje i najrazumnije što mogu učiniti je "započeti ispočetka" i ne gubiti vrijeme u beskorisnim analizama prošlosti. Samo ovim putem, putem povjerenja u Božju ljubav evangeliziramo sebe i onda smo spremni poći u svijet i nositi Evandjelje poput prvih kršćana.

Svijetu su potrebni kršćani-svjedoci, kao što je tijelu potrebna duša. Ranokršćanski pisac Poslanice Diognetu upravo tako govori: "Što je duša u tijelu, to su kršćani u svijetu... Duša prebiva u tijelu, ali nije od tijela. Tako i kršćani žive u svijetu, ali nisu od svijeta... Bog ih je postavio na tako važno mjesto koje ne smiju napustiti". Ako su kršćani, na neki način, stranci u svijetu, to ipak ne znači da preziru ono što ih veže uz njega. Svijest prvih kršćana da nisu od ovoga svijeta, nije ih navodila da izbjegavaju zemaljske stvarnosti, nego su se osjećali pozvani da prožmu svijet evandjeljem, upravo zato što su "svjetlo svijeta" i "sol zemlje".

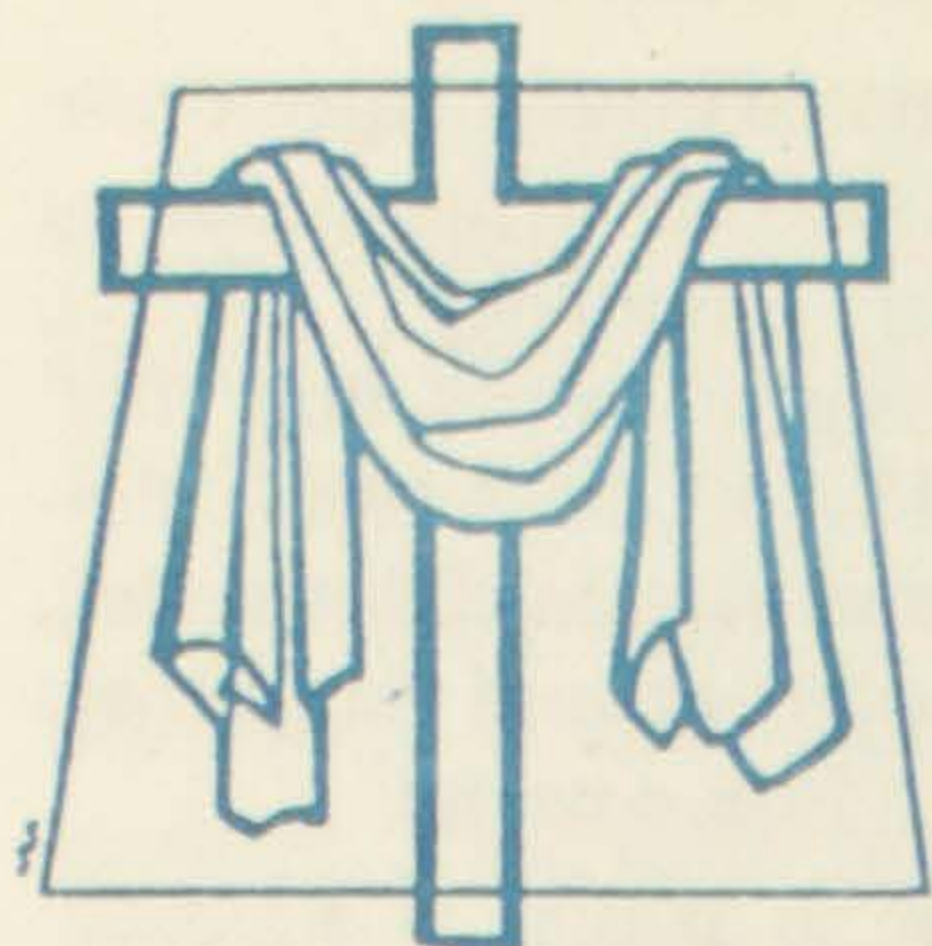
Ante K.

PAPINA ENCIKLIKA "STOTA GODINA" (6)

GODINA 1989.

Malo je godina u povijesti ljudskog roda, pa i u povijesti Crkve, kojima je jedan Papa posvetio cijelo jedno poglavlje u jednom svom službenom dokumentu. U ovom slučaju riječ je o enciklici "Stoga godina" to jest o njezinom trećem poglavlju. Zbivanjima, koja su u njoj našla vrijeme svoje realizacije, zaslužila bi daleko širu obradu, ali moramo se držati onog videnja, koje sv. Otac iznosi u citiranoj enciklici, a možda će, kada vrijeme još malo odmakne, biti lakše objektivno pisati o njezinu značenju. U svakom slučaju riječ je o posebnom Božjem zahvatu u povijest i tijekom zbivanja među ljudima, jer i najbolji poznavaoči marksističkog sistema, iako su se na njemu dulje vrijeme zapažale sve veće pukotine koje su naznačavale početak ozbiljnog urušavanja toga sistema, ipak nisu mogli predvidjeti tako brz i beskrvan način njegova rušenja i nestanka sa lica zemlje. Sv. Otac analizira koju je ulogu u tom poslu imala Crkva.

Marksistički sistem nastojao je nepravde u kapitalističkom društvu rješavati poticanjem radničke mržnje protiv poslodavaca, tako je mržnja postala sredstvom borbe. No, ta mržnja se stalno podržavala prema osobama i ustanovama koje su mogle biti potencijalni neprijatelji marksističkog sistema. Tako je Crkva u tom razdoblju ponijela dio tereta toga križa, izložena stalnim sumnjičenjima za subverzivnu djelatnost, dok je marksizam u stvari u njoj vršio infiltracije, kako je razvodnio i oslabio, kada se već prvih godina uvjerio, da su uzaludni njegovi pokušaji o njezinoj likvidaciji. Crkva je naprotiv kroz svo to vrijeme stajala na braniku ljudskih i narodnih prava, često puta i uz cijenu velikih progona, trpljenja pa i polaganja vlastitih života ponajboljih sinova i kćeri. Dovoljno se sjetiti svih montiranih procesa protiv tolikih kardinala (Wyszynsky, Stepinac, Slipij, Minszenti, Beran, Hossu), biskupa, svećenika i istaknutijih vjernika koji su davali divno svjedočanstvo za istinu, za dostojanstvo ljudske osobe, za prava Crkve i pojedinih naroda, a da pri tom nije pozivala na mržnju niti ju je raspirivala, nego je pozivala na ljudski i poštenu dijalog, kako bi se riješili problemi među ljudima. U tom nastojanju Crkva je, ističe Papa, baš zahvaljujući svojoj društvenoj nauci, koja se polako probijala u svijesti i same Crkve, ali i radničke klase, kojoj se upravo ta nauka predstavljala kao najveća opasnost, kao "opijum za narod" za sam radnički pokret. Činjenica je da su upravo katolički radnici u Poljskoj našli u crkvenoj društvenoj nauci poticaj da nađu mirotvorno sredstvo borbe protiv nasilja totalitarističkog sistema, u sindikalnim organizacijama, kroz koje su konačno bez prolijevanja krvi,

ostvarili tihu "nježnu", "baršunastu" revoluciju. Ako je ta revolucija negdje bila i krvava, onda to nije sa strane radnika nego onih, koji su predstavljali radničku i kao vlast "branili njezina prava". Zato Papa zaključuje, da se "pad tog bloka ili imperija postigao posvuda mirnom borbom koja se služila samo oružjem istine i pravde. Dok je marksizam smatrao da se jedino dovodeći do skrajnosti društvena proturječja može postići njihovo rješenje nasilnim sukobom, borbe koje su proizvele pad marksizma." ("Stoga godina" br. 23). Sv. Otac ističe da su mnogi smatrali da do toga rata neminovno mora doći, nakon završetka drugog svjetskog rata koji je završio podjelom svijeta na interesne sfere ugovorima na Yalti.

Kao drugi razlog tako brzog sloma marksizma Papa navodi "kršenje ljudskih prava na inicijativu, na vlasništvo i na slobodu na ekonomskom sektoru." Ali, u daljnjem tekstu se navodi da su uz spomenuta kršenja ljudskih prava bila kršena kulturna i nacionalna prava pojedinaca i naroda. Zanimljivo je da je sistem, koji se hvalio kao jedina zaštita radništva i njihovih prava, upravo lomio svaku inicijativu u stvaralaštvu radnika, što je dovelo do kraha tog sistema. A na planu nacionalnih sloboda i prava, taj se sistem isticao svojim internacionalizmom, naglašavajući kako su prava pojedinih naroda, osobito u državama, gdje su živjeli različiti narodi, najidealnije riješena. Kakva je to laž, to najbolje razotkriva rat na tlu bivše Jugoslavije sa svom svojom brutalnošću, kakvu ljudska povijest jedva da je vidjela, a svjedoče o njoj raspad svih tih složenih država sa svim onim napetostima koje one u sebi nose. Misli se prije svega na raspad Sovjetskog Saveza i Čehoslovačke. Ništa manja pustoš nije učinjena ni na kulturnom planu, gdje su mlade generacije oplijenjene od najplemenitijih sadržaja. Prije svega mislim na sistematsku ateizaciju, kojom se iz srca mladih ljudi htjela iščupati vjera u Boga, a time se osakatilo cijelo njihovo biće. Dapače, "marksizam je bio obećao da će iskorijeniti potrebu za Bogom iz čovjekova srca, ali su rezultati dokazali da se u tom ne može uspjeti ako se ne razori srce." (br. 24). Međutim upravo i na ovom planu je marksizam doživio potpuni poraz, jer se 1989. godina "rodila iz molitve i ne bi se mogla zamisliti bez neograničena povjerenja u Boga, Gospodara povijesti, koji u svojim rukama drži srca ljudi" (br.25). Makar je taj sistem pokušao od politike napraviti "sekulariziranu religiju" i kroz nju sublimirati u čovjeku potrebu za Bogom, ali sve to nije moglo izbrisati zakone koje je Stvoritelj upisao u samu čovjekovu narav. Čovjek teži dobru, ali je sposoban i za zlo. No sve te njegove osobine nije mogao iskorijeniti niti ideološkim pritiskom, niti birokratskim terorom, za svih tih pedeset odnosno sedamdeset godina, taj sistem, dapače upravo te težnje čovjekove bile su najjačom pokretačkom silom, koja je konačno taj sistem odložila na smetišta prošlosti, kao najneljudskiji i čovjeku neprijateljski sistem. No sv. Otac upozorava da "nijedno političko društvo, koje posjeduje vlastitu autonomiju i vlastite zakone, nikada se neće moći pomiješati s Kraljevstvom Božjim. Evangeoska parabola dobrog sjemena i kukolja (Mt 13, 24-30, 36-43) uči da samo Bog smije odijeliti podanike Kraljevstva od podanika Zloga, takav će sud biti na kraju vremena". (br.25.)

Lazar Ivan Krmpotić

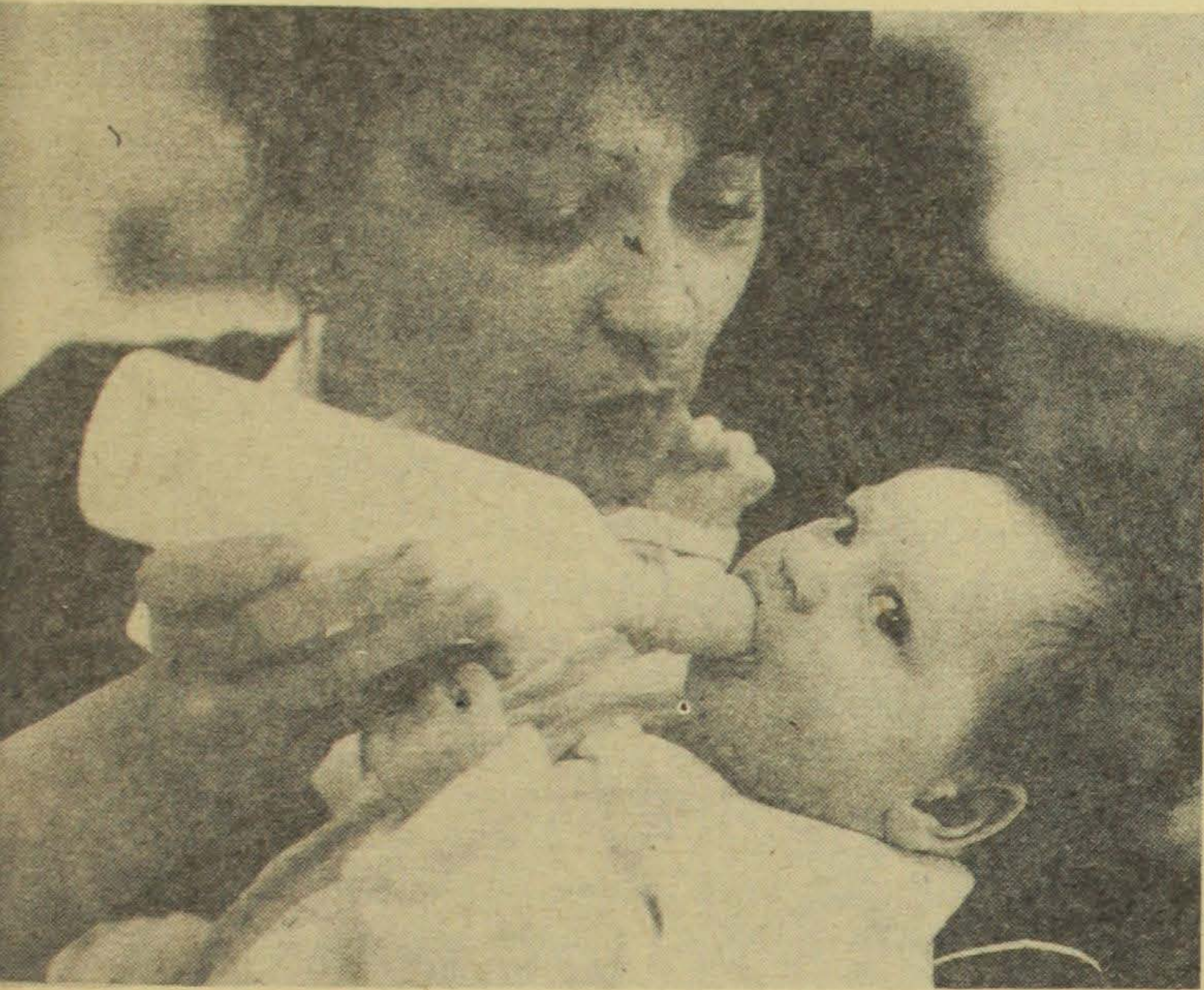

Uređuje: Andrija Anišić

ĐURĐICA ZA EMINU

Emina (na slici) je djevojčica stara tri tjedna. Majka joj je šestogodišnja djevojčica, žrtva silovanja u Bosni i Hercegovini. Kad sam ugledala ovu sliku i pročitala popratni tekst srce mi se teglo, suze su potekle... Emina, Emina - odzvanjalo je u mojoj duši. Kakav će joj biti život. Majka ju nije željela ni vidjeti. Na pameti je imala samo jedno: što prije ju zaboraviti! Izbrisati iz sjećanja i Eminu i svu onu grozotu koju je proživjela.

Proplakala sam nad sudbinom svih onih 60.000 majki, žena.

djevojčica, pa i malenih djevojčica i starica koje na svom tijelu i na svojoj duši nose najstrašnije posljedice ovog suludog rata. One su žrtve sotonske mržnje, zvjerskog nasilja, brutalne požude - one koje su silovane...

Je li svaki život dostojan života?!

Proplakala sam i nad sudbinom svih onih 30.000, nakon silovanja, začete djece. Sve su to "neželjena" djeca, koja se neće roditi kao "plodovi" ljubavi muža i žene, nego kao "plodovi" mržnje i požude. A ipak, i oni su živi stvori. I oni su ljudi. Pogledajte samo sliku - kako je divna djevojčica - Emina! Tko će joj pomoći Emini? Tko će pomoći toj djeci? Tko će učiniti da ne bude nesretna?

Ovog Uskrsa kad ponovo razmišljamo o Kristu koji je nakon muke i smrti uskrsnuo na novi život, moje misli usmjerene su na sve one majke koje su u ratu u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini bile žrtve nasilja. Moje srce se stišće pri pomisli na njihovu bol zbog "života", zbog djeteta koje nose pod svojim srcem ili koje su već rodile. Kako je to tragično bolno: dijete koje je inače uzrok radosti svakoj majci, za njih je izvorom boli i muke, tjeskobe. One ga nisu željele, a ono ipak živi. Začele su ga nakon strahota silovanja...

Često su se mogle čuti i među nama riječi: "To je strašno. Nakon silovanja začele su, a onda su ih držali u logorima do petog, šestog mjeseca trudnoće, kad već više nisu mogle počinuti ni abortus". Ili: "Ubijaju ih životom". I doista je to nešto najstrašnije što se događa u ovom ratu. Kako reče kardinal Kuharić: silovati ženu veći je zločin nego srušiti crkvu!

Te jadne žene redovito su u teškoj depresiji. Dijete koje nose pod srcem smatraju stranim tijelom, "tumorom" u svom stomaku i žele ga se što prije riješiti. Većina od njih želi si oduzeti život. A

da i ne govorimo da su često suočene s prezirom i pogrdom, s odbacivanjem društva, pa i svojih najbližih...

Što da mi o tom svemu mislimo? Je li stvarno svaki život dostojan života? Može li netko ove žene obvezati na hrabrost da prihvate tako začetu djecu kao svoju? Kako ih utješiti? Kako im pomoći?

Komentari na ovaj tako aktualan problem vrlo su različiti. Pokušajmo, ipak, sve to sagledati kao kršćani. Kao oni koji vjeruju da je svako začeto dijete "čovjek".

Razlikovati čin silovanja od "realnosti" novog života

Papa se u svojim govorima više puta vraćao na ovaj žalostan problem. Poticao je i vjernike i pastire da sa svoje strane učine sve kako bi preuzeli dio tereta koje nose ove majke i ta djeca, kao i sve obitelji koje su pogođene tim zlom. One, veli Papa, moraju imati oslonac u razumijevanju kako pojedinaca, tako i društva i Crkve. No, nije dovoljno samo razumijevanje. Potrebna im je konkretna pomoć. Treba im pomoći da razlikuju čin odurnog silovanja - koje su pretrpjele od strane ljudi zamračenog razuma i savjesti - od realnosti novih bića koja su ipak došla ili će doći na svijet.

Papa je pozvao, u ime Evandjelja, da se na barbarsku mržnju i rasizam odgovori snagom ljubavi i solidarnosti. Treba pomoći majkama da čin silovanja pretvore u čin ljubavi i prihvaćanja. A u slučaju da novorođenče ipak bude odbačeno i napušteno, potrebno je učiniti da postupak posvojenja takve djece bude što efikasniji. Papa, nadalje, potiče sve ljude dobre volje da pomognu ovoj nesretnoj djeci i majkama i na takav način, ali i pomažući materijalno osnivanje određenih centara za žene i djecu koje su žrtve silovanja.

Jedan lijepi primjer

Ponekad su same silovane žene protagonisti herojskih čina. Dogodilo se u jednoj bolnici. Jedna devetogodišnja djevojčica, nakon što je rodila dijete, nije ga željela vidjeti. Dan kasnije, čuvši plač novorođenčadi, upitala se: nije li u tom vrisku i vrisak "onog" njezinog sina. Kasnije, jedne noći, poželjela je vidjeti ga.

Poslije toga, posavjetovavši se s majkom, odlučila je zadržati ga i brinuti se za njega.

Divan primjer. 'Ljubav je pobjedila mržnju. Ljubav majčinska bila je jače od ljudskog obzira. To je življeno Evandelje. Konkretno ostvarenje Isusovih riječi: "Ne opirite se Zlomu... Pljusne li te tko po jednom obrazu okreni mu i drugi..." (usp. Mt 5, 38-42). Najbolje opiranje Zlomu jest ljubav, jest dobrota: Dobrim nadvladaj zlo! Dobro se sjetiti i onih Isusovih riječi: "Ljubite svoje neprijatelje, dobro činite svojim mrziteljima, blagoslivljajte one koji vas proklinju, molite za one koji vas zlostavljaju" (Lk 6,27-28).

A što možemo učiniti mi?!

Moliti i žrtvovati se - pomoći i konkretno, ako bude prilike! Moliti se za sve te žene, za sve ta majke, za svu tu djecu. Jako. Žarko! Mnogo može žarka molitva pravednikova. Tako ćemo pomoći da ljubav pobijedi mržnju, da dobro pobijedi zlo, da zavlada mir, da sva djeca rođena kao "plod nasilja" ipak budu prihvaćena, voljena. Da budu sretna. Da i sama jednog dana pridolesu boljitku svijeta.

I molimo da se to više ne dogodi nijednoj ženi. Da se učvrsti dostojanstvo žene i majke. Da ne mora nitko napustiti svoje ognjište iz straha da će ona ili njezine kćerke biti silovane...

Sve je to moguće jer je Krist uskrsnuo. Krist je Pobjednik nad grijehom i smrću. On nam je svojom smrću zaslužio novi život. Dakle, mi možemo živjeti tim novim životom... Nada tog novog života neka ozdravi sve ožalošćene majke, sve tužne obitelji. Neka istjera svaki strah iz naših srdaca. Jer, stvarno, nakon svakog "Velikog petka" već se sjaji zora uskrsnog jutra, koja nosi radost i mir.

Volim Vas jako! Prekrijmo svojom ljubavlju mnoštvo zločina i grijeha ovoga rata!

Vaša Đurđica - Čudašec

Uređuje: Andrija Anišić

ODGOJ DJELO LJUBAVI (17)

Uzroci nastranosti

Odnos muža i žene, odnosno oca i majke presudni su za život djeteta. Već je rečeno da dijete uči ono što vidi. No ne samo da uči. Dapače, ono što doživi u obitelji u prvim godinama života duboko se urezuje u djetetovo biće i odražava se u njegovom kasnijem životu.

Ako se roditelji ne slažu, nego su i sami međusobno ljubomorni, pa čak možda i nevjerni, oni će se otimati za simpatije svoje djece i uvući će ih tako u svoju tragediju.

Žena ostavljena od nevjernog muža može u očaju doći u napast da joj nećorasli sin bude nadomjestkom muža, osvajat će ga za sebe, tužit će mu se i grditi oca pred njim. Takav duševni teret može potpuno iznakaziti djetetovu duševnost. Sin će se poistovjetiti s majkom, upiti u se njezin duševni svijet i ženske navike, pa će kasnije u životu tražiti kao novost muškarce. Tako nastaju homoseksualci.

Prevareni, pak, muž može slično učiniti s kćerkicom i posve je iznakaziti da se s njime poistovjeti i preuzme muške navike i mušku ulogu u životu. U odrasloj dobi tražit će žene kao nadopunu. Tako nastaju lezbijke.

To je tzv. vruća geneza homoseksualnosti. Postoji, međutim, i hladna, manje opasna: Ako je koji roditeljski lik tako odbojan i mrzak, gurnut u pozadinu i omalovažen, opet je opasnost da se ne razvije ispravna identifikacija: dječaka s ocem, a djevojčice s majkom. Spas su drugi likovi iz rodbine koji posluže za uzor i pravilno poistovjećivanje.

Naročito je opasan sukob oca i sina jer je sin dublje navezan na majku, a otac zna biti vrlo srdit i pun nerazumijevanja. Nije čudo što je sv. Pavao dva puta opomenuo očeve: "Očevi, nemojte srditi svoje sinove!" (Ef 6,4) - "Očevi, ne ogorčujte svoje djece da ne postanu malodušni" (Kol 3,21).

Negativan, grub i egoističan otac posebno je opasan za religiozni razvoj djevojaka, a raspuštena majka opasnost je posebno za religiozni razvoj mladića.

Na taj način, eto, djeca plaćaju neuspjeh bračne veze roditelja. Statistički podaci o broju homoseksualaca u svijetu vrlo su porazni. Za ilustraciju samo podatak da u Danskoj na pet i pol milijuna stanovnika ima šesto tisuća izjašnjenih homoseksualaca. Sve je to znak krize bračne i roditeljske ljubavi, o čemu svjedoči i veliki broj rastavljenih brakova.

Roditeljski je utjecaj doživotan. To svaki roditelj mora imati uvijek pred očima u tako velikom djelu kao što je odgoj djece. Stoga nikada ne smiju djecu "zarobljavati", navezivati na sebe,

nego ih odgajati da žive u "slobodi djece Božje", upućujući ih na prave vrijednosti.

BRAČNIM DRUGOVIMA ZA OSVJEŽENJE

Svi koji su se vjenčali u Crkvi znaju da je brak sakrament. No, često zaborave što to znači. Htio bih stoga, u slijedećim brojevima, posvijestiti bračnim drugovima da su "sklopili sakrament ženidbe", ne odstupajući, naravno od prvotne zamisli ove rubrike da to činim izlažući lijepe misli o braku i obitelji, ovoga puta o sakramentu braka. To naročito i zato jer danas mnogi promatraju brak samo kao posve privatno zajedništvo ljubavi i cilja.

Brak se kao najmanji i najintimniji osobni odnos temelji u biti na sklonosti dvoje ljudi... Ali ako se brak pokušava lišiti svake institucije, to je onda opasno osiromašenje.

Ljubav između muškarca i žene nije ni samo privatna, ni čisto profana, ni samo biološka stvar. A brak sa svoje strane nije samo svjetovna privatna stvar niti samo duhovna veličina. On je na neki način oboje.

Mi katolici nazivamo brak sakramentom.

Kršćani ljube kao i ostali ljudi. Njihova ljubav nije manje strastvena i erotična nego ljubav drugih ljudi. Stvorili bismo nepremostiv jaz između ljudskog iskustva i Boga kad bismo ljubav i brak promatrali samo s gledišta duhovnog i božanskog.

Naša vjera ne razara ljudsko.

Bog nije zavidan na sreću svojih stvorova. On ne kvari igru. Naprotiv. On se raduje ljubavi dvoje ljudi. Inače bi se usprotivio tome da bude treći u savezu ljubavi. On bi se stidio da spolno doživljenu ljubav dvoje ljudi učini znakom svoje vlastite ljubavi i vjernosti.

"Sakramenti su opipljivi znakovi za neshvatljivo. I ljudsko iskustvo ljubavi može biti simbol - gotovo sakrament. Naša kršćanska religija jest religija u kojoj je omiljena riječ ljubav. Trojedini Bog, kako ga opisuje Biblija, nije ni prazan, ni hladan, ni osamljen, ni sam. Otac, Sin i Duh Sveti međusobno su obuhvaćeni u nečuveno bogatom zajedništvu ljubavi i života. Tu je sve nepojmljiva prisnost, razmjena ljubavi koja usređuje, preobilat život. Bog je posve drugi, uzvišen i slilan. Svo je ljudsko govorenje o tome samo bespomoćno mucanje i sricanje.

Trojedini Bog je htio u iskustvenom zajedništvu ljubavi i života dvoje ljudi dati blagu slutnju svoga vlastitog zajedništva ljubavi i života. To je izvor sakramentalnosti braka. (Usp. J. Heilmann: Tvoj je poziv ljubiti).

ZARUČNICI - POZOR

U Subotici u prostorijama župe sv. Terezije, Harambašićeva 7, održat će se TEČAJ PRIPRAVE ZA BRAK.

Od ponedjeljka, 19. do petka 23. travnja 1993. godine, na HRVATSKOM, a od 26. do 30. travnja na MAĐARSKOM jeziku.

Svaku večer u 20 sati je predavanje i razgovor, na slijedeće teme:

1. Biblijski temelji braka i obitelji
2. Psihologija bračnog para
3. Ženidba kao sakrament

4. Medicinski aspekti bračnog i obiteljskog života (planiranje obitelji) - govori liječnik

5. Iz bračnog i obiteljskog života (govori bračni par)

Pozivamo SVE ONE KOJI SE KANE OVE GODINE VJENČATI. I sve MLADIĆE I DJEVOJKE starije od 18 godina.

DOBITE! SUDJELOVANJEM NA OVOM TEČAJU UPOZNAT ĆETE DUBLJI SMISAO I CILJEVE KRŠĆANSKOG BRAKA I OBITELJI.

Zaručnici koji će se vjenčati ove godine, sudjelovanjem na ovom Tečaju ne moraju, kasnije, ići na pouku u svoje župe, osim na DOGOVOR, neposredno prije vjenčanja.

RIJEČ STARIMA

U ovoj godini starih, bolesnih i osamljenih osoba, evo i riječi starima. Postoji jedna knjiga koja ima naslov: "Lijepo je biti star". Kad sam je ponudio jednoj starici na čitanje rekla je: "Nije lijepo biti star". Je li to istina? Ima, sigurno ima, i drugačijih iskustava. Jedno je važno: Stari moraju živjeti svoju starost u sjeni Kristova križa i u sjaju Njegova uskrsnuća. Tada će im starost biti doista lijepa! Pokušajte. A evo i jedne pjesme. Možda ćete u njoj otkriti svoje želje. Ne biste li to željeli poručiti svim mladima i zdravima.

BLAŽENSTVA

- prijateljima staraca -

*Blagoslovljeni koji razumiju
moj spori korak i drhtavu ruku
Blagoslovljeni koji već znaju
da mi uši s mukom razabiru riječi
Blagoslovljeni koji kao da prihvataju
moj oslabljeni vid i tromi duh
Blagoslovljeni koji su odvratili oči
kada sam jutros prevrnuo svoju kazu
Blagoslovljeni koji se sa smiješkom
zaustavljaju da bi trenutak pročavrljali sa mnom
Blagoslovljeni koji nikada ne kažu:
"Danas ste to već dva put ispričali"*

*Blagoslovljeni koji gledaju u meni
biće dostojno ljubavi i poštovanja
a ne napuštenog starca
Blagoslovljeni koji pogadaju
da nemam više snage nositi svoj križ
Blagoslovljeni koji svojom ljubavlju zasladuju
dane što mi još preostaju
na ovom posljednjem putu k Očevoj kući
Esther Mary Walker*

RODITELJI, POBRINITE SE DA VAŠE DIJETE NIKAD NE POČNE PUŠITI!

■ **Više od 3000 djece svakodnevno postaju pušači.**

■ **Vaše dijete ne smije da bude jedno od njih!**

Kad je moj nećak bio desetogodišnjak i novajlija u svojoj školi, on je brzo otkrio tko su bila ta djeca koja "to rade" i on je želio da im se pridruži. Jedan ga upita da li je ikad pušio. Ivan je slagao i rekao: da. Poslije toga pošao je s dvojicom drugova ispod mosta s osjećajem da više ne može uzmaknuti. Popušio je prve dvije cigarete.

Kasnije je Ivan, uzbuđen zbog onoga što je učinio, telefonirao kući. "Mama, nešto se strašno dogodilo. Bilo je to odvratno, nije mi se svidjelo."

Prema podacima Agencije za zdravlje više od 3000 djece postaju pušači svakodnevno. U stvari, 63,1% od svih viših razreda škole u SAD pokušalo je pušiti, a jedan od petorice puši svaki dan.

Temeljno načelo, koje svaki roditelj mora sebi postaviti, jest da čim uoči kod svog djeteta prvu ponudu duhana, odmah stvar stopira ili će dijete započeti očajničku naviku. Spomenuta majka veli: "Uvijek razjašnjavamo Ivanu kako smo mi to osjećali: ni otac tvoj ni ja nismo pušili i ne dopuštamo pušiti u našoj kući!".

Napor im se isplatio. Nakon one prve dvije cigarete Ivan nikada više nije pušio.

Osnovna stvar je početi najranije, kad dijete formira vrijednosti i dok roditelji imaju najveći utjecaj. "U to vrijeme djeca imaju 3 ili 4 godine. Već tada oni mogu primiti poruku da je pušenje štetno" - veli liječnica pedijatrije. "Ali, ako čekate da postanu četrnaestogodišnjaci, onda je kasno!"

Statistike to potvrđuju. 11% dječaka i 8% djevojčica popuše prvu cigaretu u 3. razredu.

Što mogu i trebaju činiti roditelji?

1. DATI DOBAR PRIMJER

Djeca će vjerojatno triput više pušiti ili žvakati duhan ako roditelji čine isto. Jedan liječnik veli: "Ako kažete svojoj djeci da ne puše, a onda sami zapalite cigaretu, vi ste mu poslali zbunjujuću poruku". Također vi dovodite u opasnost njihovo zdravlje. U stvari Agencija za zaštitu okoline naziva pušenje jednim od najraširenijih i najopasnijih zagadivača naših unutrašnjih prostora. Djeca koja udišu dim od roditelja koji puše, imaju visok stepen kroničnih bolesti, kao što su pneumonija, bronhitis i druge respiratorne infekcije. To tzv. sekundarno pušenje također je povezano s rakom grla, kao i rakom crijeva, štitne žlijezde, mozga i srčanih mana. Roditelji, ako se još niste ostavili pušenja, pokušajte s programom prekida pušenja preko društava nepušača ili u vašoj bolnici. Pokušavajte dok ne uspijete. Mnogi ljudi, koji su se otarasili tog zla s uspjehom, pokušavali su više nego jedanput.

2. RAČUNAJ S ČINJENICAMA

Upotreba duhana je jedan od uzročnika smrti koji se najlakše može spriječiti u našem društvu. "Duhan je odgovoran za smrt za 1200 života svaki dan" - veli direktor Ureda za pušenje i zdravlje. Nažalost uporaba duhana je još uvijek u porastu, naročito među mladim naraštajem. "Kad ih pitate zašto žvaču duhan, oni vele da je to manje opasno od pušenja cigarete. Ali to nije istina" - veli jedan liječnik profesor. Tumačite djeci da pušenje cigarete i žvakanje jednako uzrokuje rak. Isti liječnik ističe kratkoročne negativne efekte upotrebe duhana. "Dobiti rak grla u starijoj dobi - to je još tako daleko i s tim nećete mnogo učiniti" - veli prof. asistent na univerzitetu Sj. Karoline. "Ali čuti to da će im pluća biti slaba i da ih nitko neće poželjati poljubiti - više će im značiti".

Treba isticati i druge kratkoročne posljedice:

- a) odijelo pušača zaudara,
- b) zubi i nokti su im požutjeli,
- c) brzo se zadišu,
- d) imaju manje kondicije,
- e) sve više i poslodavci vole nepušače,
- f) tinejdžeri kažu da bi se radije sastajali s nepušačima.

Valja isticati i cijenu pušenja, koja je visoka, na način koji vaše dijete shvaća. Kažite im npr. da novcem koji pušač potroši na cigarete, mogao bi kupiti veliki kolač ili magnetofonsku vrpču svaki tjedan.

Djeca trebaju također znati da nikotin, narkotik i otrovni alkaloid u cigaretama čini naročitu poteškoću za pušače da se toga ostave. Dva od tri vele da žele da se duhana otarase.

Konačno, pomognite djeci da razumiju kako je cigareta "otvorena vrata" drogiranja. Pušenje je povezano sa kasnijim korištenjem droge - kako to suvremena ispitivanja dokazuju.

3. PONAVLJATI ODGOVORE

Unatoč vašim najboljim nastojanjima, sklonost vašeg djeteta prema pušenju može se promijeniti u 5. razredu. Djeca u toj dobi nastoje da postignu sličnost sa svojim vršnjacima. Da se to osujeti, treba pomoći vašem djetetu da shvati kako većina ljudi ne puši, pa na taj način, to nije dobar put da se podudaraš sa drugima. Djeca precjenjuju

broj pušača. U stvari manje od jedne trećine odraslih (28%) puše.

Možete također poučiti vaše dijete što će odgovoriti na prvu ponudu cigarete. Jer dijete koje planira odgovor, najvjerojatnije će otkloniti duhan. Iznad svega, osiguraj svoju djecu na pozitivan način - da bude odrastao i neovisan. Liječnici sugeriraju da se djecu ohrabruje da uzmu udjela u sportovima i raznim hobijima.

4. BUDI AKTIVIST U BORBI PROTIV PUŠENJA

U svojoj sredini pomogni nastojanja da se zabrani prodaja duhanskih proizvoda, te potiči svoje lokalne predstavnike vlasti da potkrijepe zakon o prodaju duhana mladom naraštaju. Takve zakone već imaju 45 američkih država ali vrlo malo ih u praksi podupire. Pišite vašim poslanicima. Predložite da dozvola prodaje cigareta bude strogo kontrolirana kao što je i prodaja alkohola. Ako takav dućan samo jednom izgubi dozvolu za rad, to će biti vrlo poučna "lekcija".

Zanimaj se što čini škola u prevenciji upotrebe duhana i podržavaj zabranu pušenja za učenike i nastavnike, a u poduzećima službeno osoblje. Djeca ovako razmišljaju: "Ako učitelj može pušiti, zašto ne i ja?"

Konačno, zauzmite se kod vašeg dječjeg ljekara i zubara da traže znakove pušenja, da oni razgovaraju s vašim djetetom o velikim opasnostima pušenja. Njihove riječi imaju veću težinu.

Što ste u tom aktivniji, veći je uspjeh. Jedno od petoro djece, koje koriste duhan, može biti spašeno.

Prema "Rider's digest 1992." priredio Antun Miloš, župnik u Žedniku.

SREBRNI JUBILEJ BRAKA

Iz crkvene i narodne prošlosti rado se sjećamo godišnjica koje smatramo vrijednim spomena za društvo ili pojedinca. Ta slavlja nas nekako trgnu i potaknu na razmišljanje o sebi i svojim bližnjima. Takav jedan događaj bila je i 25. godišnjica braka Grge i Doce Piuković, rođene Kujundžić.

Svoj SREBRNI JUBILEJ proslavili su oni u župnoj crkvi Isusova Uskrsnuća i u obiteljskom krugu sa svojim mnogobrojnim rođacima i prijateljima. Vjernički dio proslave obavljen je 21. veljače 1993. godine na Misi u 9,30 sati, uz prisutnost velikog broja župljana.

U svečanoj povorci, u pratnji vlč. Bele Stantića, njihova dugogodišnja župnika i drugih svećenika, prijatelja s članovima uže obitelji, jubilarce je primila njihova crkva sva okićena u stilu broja "25" i srebrnog klasja. Grupa mladih u narodnoj nošnji pozdravila ih prigodnom recitacijom. U stihovima je ukratko opisan tijek sklapanja braka Grge i Doce, te zbivanja koja su ih dovela do ovog sretnog trenutka. Dotaknut je i njihov kršćanski život u braku, iz kojeg je niklo njihovo četvoro djece, ko četiri bisera:

"...Odgojiše novu mladost: sina Ivu i kćerku Jelicu.

Na veliku sviju radost - još Marinka i Tonkicu..."

Autor nije zaboravio ni požrtvovano zalaganje ovo dvoje ljudi na mnogim područjima u radu za Crkvu i narod. Zato su mladi složno izrekli i poslednje stihove, u kojima ova župska zajednica

zahvaljuje Jubilarcima i želi im Božiji blagoslov za dug i dalje sretan život.

Misno slavlje, koje se iza uvodnog programa nastavilo, predvodio je g. Bela Stantić kao domaćin. On je i pozdravio i predstavio slavljenike. Uz njega su sudjelovala u koncelebraciji još četiri svećenika: g. Lazar Krmpotić, g. Andrija Kopilović, g. Andrija Anišić i g. Josip Kujundžić, brat slavljenice Doce.

Propovjednik g. Lazar Krmpotić se u svojoj sadržajnoj homiliji osvrnuo na lijepe momente iz prošlosti ove male "ali fine grane" Hrvata-Bunjevaca, rasutih po plodnim ravnicama ove panonske crnice. Spomenuo je također i zabrinjavajuće činjenice sadašnjeg vremena: nestajane salaša, osipanje obitelji, opadanje nataliteta i drugo. Želio je time probuditi savjest svojih slušatelja i potaknuti ih da se zamisle nad budućnosti i opstankom našega roda na ovim prostorima gdje boravimo već kroz četiri stoljeća s bogatom baštinom koju nam namriješe naši časni pradjedovi...

Dirljiva je bila molitva vjernika za Jubilarce sa zazivom "Gospodine Bože, molimo Te!" koji se pet puta ponavljao i tražio složni odgovor puka: Gospodine, usliši nas!

Svečani prinos darova, onih za Žrtvu i simboličkih, bio je dolična priprava za uzvišeni čin silaska Kristova na oltar, među nas. U tom času najdublje tajne naše su molbe bile upravljene Bogu "za Grgu i Docu i njihovu dicu...". A pjevana molitva Oče naš zvonila je kao da se cijela crkva slila u samo jedan glas. Pružajući ruke na mir i pomirenje, Jubilarci - a s njima i ostali - pripremali su svoja srca da pristupe k stolu Gospodnjem kod kojeg su se nahranili Kruhom Živim. Ta nebeska hrana krijevit će ih na hodočasničkom putu što već danas započinje put ka Zlatnom piru.

Grgo i Dominika Piuković na dan vjenčanja (1968)

Sretni jubilarci

Nakon ove Božanske Gozbe došli su skupa svi sinovi i kćeri pred svoje Roditelje, te uzbuđenom dušom i drhtavim usnama izrekli stihove svoje duboke zahvalnosti za sve DOBRO koje od njih primaju:

"Hvala, što ruke vaše za nas rade,

Za brige što za nas brinete.

A najviše nek vam hvala zato,

Što kršćanskim životom živite!"

Među čestitkama nastupio je i predstavnik Župskog P. Vijeća gosp. Albe Kujundžić. Iskreno je zahvalio zaslužnom članu Grgi, koji je već po treći put izabran za Pročelnika toga Vijeća. Među ostalom istakao je i to, kada se u našem gradu i u mjesnoj Crkvi Subotice ostvaruje kakva svečanost, Grgo u tom uvijek svojski sudjeluje. Osobito na području folkloru. A svi dobro znamo da mu u tome "ko brižna Marta" uvijek pomaže i njegova supruga Doca...

Misno slavlje završilo je gromkim pjevanjem crkvene Himne "Tebe Boga

hvalimo" i svečanim blagoslovom svih prisutnih svećenika nad srebrnim parom i nad čitavim pukom Božijim.

Ljepoti ovoga dana puno je doprinijelo skladno pjevanje članova zbora "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Dok su rodaci i prijatelji u povorci pristupili u svetište da jubilarcima izraze svoje dobre želje, s kora se orilo pjevanje "Ave Maria" koje takne srce svakog ljubitelja lijepe glazbe. A milozvučni akordi orgulja pod vještima prstima umjetnika ispratili su i posljednjeg učesnika ove proslave do crkvenih vrata.

Nakon ovog religioznog doživljaja u crkvi, mogli smo početi s novim članom u sreći što smo sinovi istog naroda, a djeca svima zajedničkog Nebeskog Oca.

Ispred "male crkve u parku" - kako neki vole nazivati crkvu Isusova Uskrsnuća, krenula je rijeka uzvanika prema poznatom okupljalištu građana Subotice, u KUD "Bunjevačkom kolu" u Preradovićevoj ulici broj 4. Tu ih je čekala dvorana s prostrtim stolovima, gdje će uz obilan ručak nastaviti svoje druženje prijateljstva i ljubavi. Bilo je tu svega što srce razveseljava: uz birana jela i okrepljujuća pića, orile su se voljene pjesme, a pratili su ih oduševljeni mladi tamburaši. Bilo je tu i plesa i narodne igre, koja je započela velikim kolom među stolovima prije ručka. Uхватило se tu i veliko i malo, i mlado i staro, pa iako je mjesto bilo tijesno, igralo se vrlo vješto. Ostvarilo se ono: "Gdje čeljad nije bijesna, kuća nije tijesna!"

Ali ono što su svi prisutni mogli osjetiti, ako i nisu bili u kolu, to je neka radosna atmosfera, ugodno raspoloženje svijuju. Nju je još više stvarala i podržavala ona spontana vedrina i neusiljeni smiješak na licima svih, napose mladih što su goste tako veselo i s ljubavlju posluživali, predvođeni mladim članovima iz obitelji današnjih svečara-jubilaraca.

Kad je ručak dobro krenuo, počele su zdravice kao nastavak onoga lijepog što je u crkvi rečeno.

Tako su ove bratske AGAPE u srdačnom općenju potrajale do kasno poslije podne. A zabavni dio mladih sudionika nastavio se sve do večeri ove pokladne nedjelje.

Sve je prošlo lijepo i dostojanstveno kako dolikuje kršćanskom shvatanju gozbe, na kojoj uvijek ima mjesta za Isusa i za njegovu svetu Majku.

Pa neka naši jubilarci, Grgo i Doca, u toj dragoj nazočnosti Isusa i Marije nastave svoj zajednički kršćanski život i rad za BOGA, za svoju OBITELJ i za naš NAROD!

ŽIVJELI!!!

s. M. Anđelina

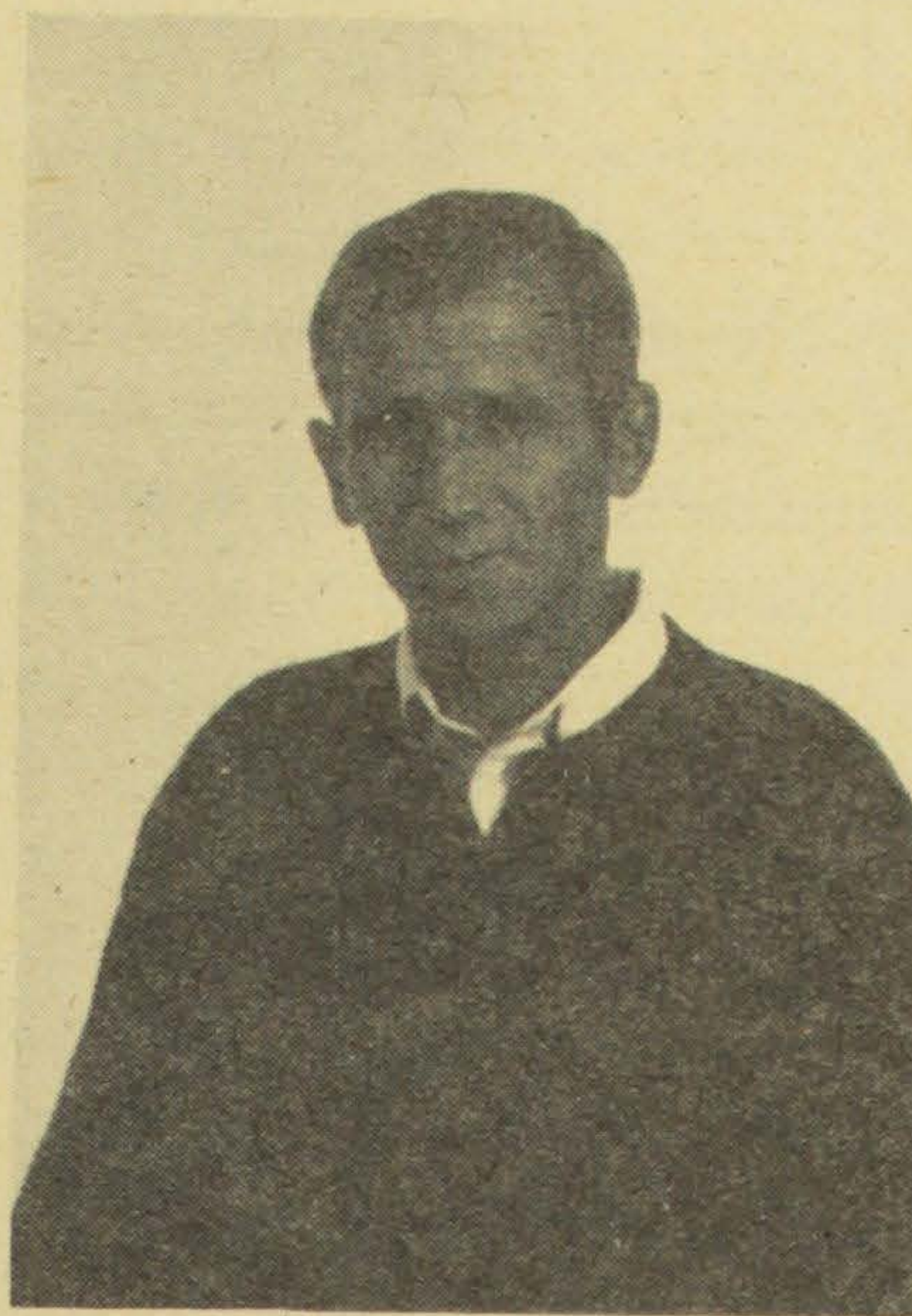

KNJIŽEVNA VEČER BRANKA JEGIĆA

Za književnu večer Branka Jegića, koju je 22. II 1993.god. organizirao Književni klub "Miroljub" pri Institutu "Ivan Antunović" u suradnji sa Literarnom sekcijom KUD "Bunjevačko kolo", Lazar Ivan Krmpotić je u svojoj uvodnoj riječi rekao da je to značajan datum u povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata i početak novog razdoblja dijaloga ove dvije ustanove na opću korist našeg naroda u ovim prostorima. Ovo je prvi put nakon drugog svjetskog rata da crkveno-narodna ustanova Institut "Ivan Antunović" i njegov Književni klub "Miroljub" organizira svoju kulturnu priredbu u prostorijama društvene organizacije KUD "Bunjevačko kolo". Svaka ustanova samo onda ima pravo nositi naziv "narodna" ako je sva njezina djelatnost usredotočena na boljitak naroda da "dвори svoj narod" kako to reče jedan od naših velikana, Pajo Kujundžić. Zato sa zahvalnošću pozdravljamo domaćina KUD "Bunjevačko kolo" sa željom da ovo bude početak dijaloga i početak boljeg svijeta i boljih vremena.

L.I.Krmpotić je istakao da je ova književna večer posvećena Branku Jegiću, koji je veoma plodan pjesnik, ali malo je poznat našoj široj javnosti. Neke

njegove pjesme objavljene su u kalendaru "Subotička Danica" i u listu "Bačko klasje", a drugi

časopisu nisu ih prihvatili, jer su bile iz svijeta drugačijeg nazora i uvjerenja. Zato je ova priredba pobjeda istine i pravde, a L.I.Krmpotić se obratio pjesniku Branku Jegiću iskrenim riječima: "Blago tebi da si vjerovao u pobjedu pravednosti i ljubavi i da si istrajao onda kada si u dvojbi pitao:

Ima li smisla sve ovo što pišem? Interesira li to koga? Tada je trebalo probuditi vjeru i pisati dalje. Evo, ova književna večer je svjedočanstvo da sav tvoj trud ima svoj ovozemaljski smisao."

Marko Vukov je govorio sa mnogo priznanja i razumjevanja pjesama Branka Jegića. Zato taj prikaz objavljujemo u ovom broju lista "Bačko klasje".

Ljepota poezije je u tome da ih svaki čitalac posebno doživljava i može joj prići na razne načine. Vita Grunčić je u svom predavanju opisala kako je doživjela svoj susret sa pjesmama Branka Jegića. Za njega kaže da je pravi sin naše ravnice. On je vješt posmatrač, dobar oslušnik i velik zaljubljenik naše Bačke i Subotice. Zato njegove rodoljubne pjesme imaju naglašenu misaonost.

Nikome nametnuta, nikada prenaplašena, ali ljudski duboka religioznost osjeća se u brojnim njegovim pjesmama i one zaslužuju posebnu analizu.

Na ovoj priredbi umjetnosti riječi pridružila se muzička umjetnost. Nastupio je zbor mladih Katedralnog zbora "Albe Vidaković" pod ravnanjem s.Mirjam Pandžić.

Zbor mladih je izveo "Zbor Hrvatica" iz opere "Porin" Vatroslava Lisinskoga; šansonu "Molitva" Pere Kindarića na stihove Inocenta Mikića; šansonu "Molitva za mir" (stihovi i muzika Silvana Bilinc);

SUBOTICA

Voljenom te nazvah riječju...

Onoga slijepcem zovem

tko kaže

da u tebi čara i draži nema.

Brezo nizije. Čežnjom umiješ cvasti.

Zore ti plave. Podneblja žarka.

Sutoni purpurno crveni. Noći sjajne

u krunu krošnje mjesec kad se toči.

Sve blažiš. I u krilo što hoće ti pasti.

Dolovi, pojila tvoja. Mutne vode,

zrcala klasova zrelih.

Magle i rose,

biserje plava ti jutra.

Sunčana zrako nizine, nećeš se ugasiti.

Branko Jegić

nastavak na 18. stranici

POLIVAČI

Na drugi dan Uskrsa, u ponediljak bio je stari narodni običaj među Bunjevcima u Bačkoj da polivaju ženski svit i zato taj dan u narodu zovu "Vodeni ponediljak".

Momci su išli polivati divojke. Drugovi su išli zajedno. Prvo su polili svoje divojke, a zatim su išli kod poznanika gdi su znali da ima divojaka.

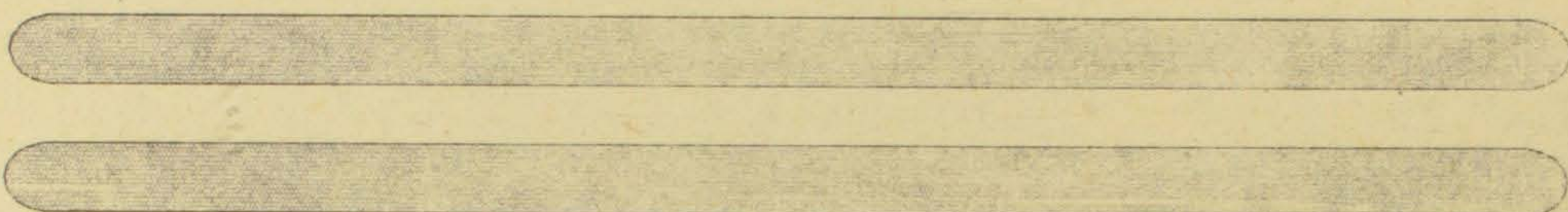
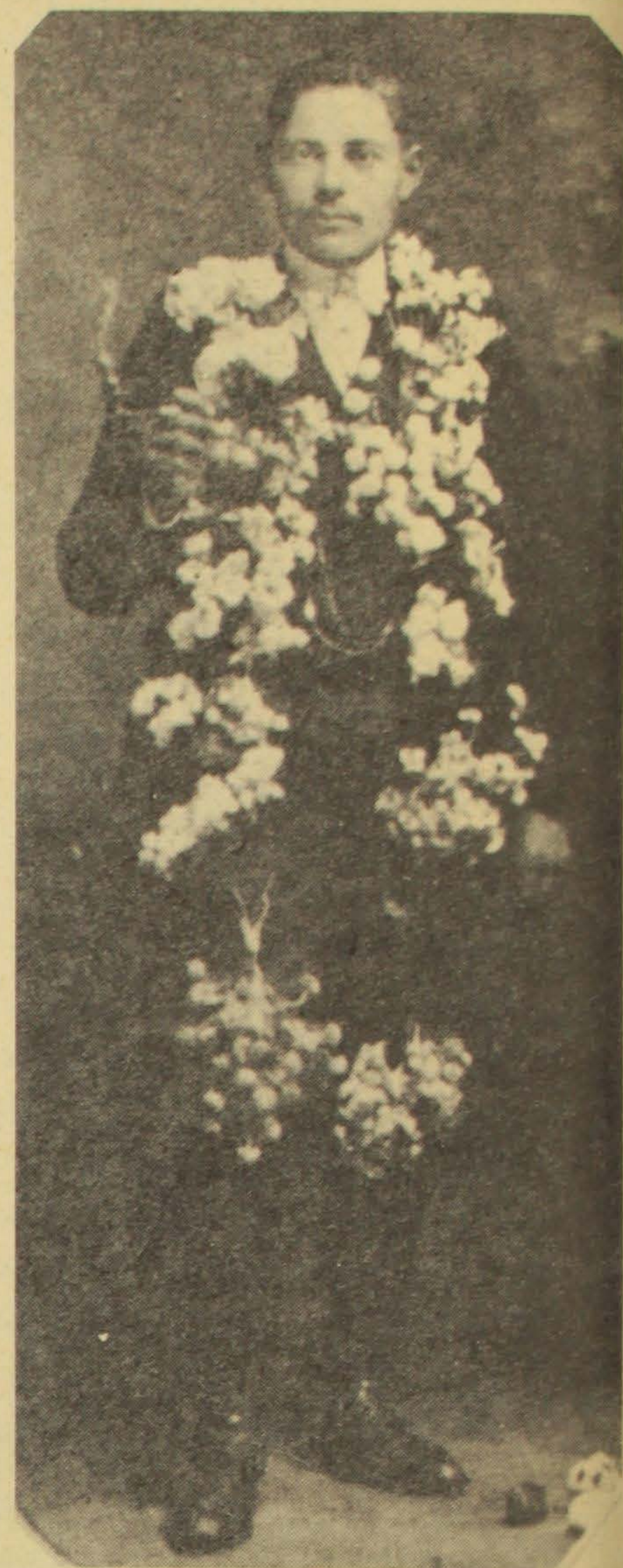
U staro vrime divojke su polili vodom, a u novije doba došla je u modu mirišljava voda iz bočice.

Divojka je zakitila momke koji su je polili. Zakićen je šešir i kaput na reverima. Ako je momak bio kod više kuća, većma je bio okićen.

U staro vrime "polivači" su kićeni ruzmarinom i jacintom (zumbulom), a na početku našeg stoljića bilo je u modi da momke kite kupovnim perlicama kao u svatovima (kako se vidi na ovoj slici). Na ovoj slici "polivač" je toliko bio nakićen da za perlice nije bilo dosta mista na kaputu, pa su bile nakićene i čakšire.

Uveče je bio bal i momci "polivači" su došli nakićeni sa polivanja.

Tako je bilo nekada, a neka i sada u naše vrime momci budu veseli "polivači", a divojke neka lipo okite to veselo društvo pa da se tako obnovi i sačuva naš stari narodni običaj.

**Prah vatre i voska,
u krošnji plavog
neba,
široj polja i salaša,
beskrajna rijeka
žara.**

Zvona!

**Iz zlatna zrnevlja,
i trsova ruja crnice**

**H O S T I J A
bijela!**

**OČEVO obećanje
Spasa.**

Uskrs!

**Nakon korizme
teške,**

radost života!

**Na granama što
sviću,
cvijeću, ljudima i
srcu.**

Alef

KRV SE SUŠI

Joz Pašić

(nastavak)

U Paprenjači na salašu se svažalo slamu.

Lajčo je pošao onamo da vidi kako ljudi rade. Na gumnu je zatekao Katicu. Stoji na vrh kamare i baca bratu Stipanu na kola. Lajčo je stajao po strani i promatrao. Katica je imala na sebi bijelu košulju sa zasukanim rukavima. Na glavi laku crvenu maramu. Previjalo joj se tijelo pod teretom, ali je svaki put vilama zahvatila čitav kišobran žute slame i zamahnuvši snažno s njima dobacivala bratu točno pred noge. Slama je šuštila, prašina se dizala, a ugodan miris svježe slame širio se okolo. Na kolima je bivalo sve više. Sunce je pržilo.

Lajčo je promatrao previjanje Katicinog tijela. Pomislio je: bi li Jelica bila kadra i praznim vilama ovako zamahnuti u vis? Kad su kola bila natovarena i slama privezana, Stipan je potjerao konje, a Katica je s vilama na ramenu pošla pješice za kolima. Lajčo je pošao s njom. Sjašio je s konja, i vodeći ga za uzde, išao je kraj nje i on pješice. Bijelac je klimao za njim kradući uz put sa strane sočne mlade kukuruze.

- A što je to s tobom, Katicice? Ti kao da si se posvadala s našom kućom i zavjetovala, da joj više nikad prag prekoračiti ne ćeš. Ne ćeš ondje da ostaneš. Ne ćeš onamo više ni da proviriš. Čak te ni o Velikoj Gospi nije bilo. Nani si rekla, da se ni na nju ni na baću ne srdiš. Znači ja jedini ostajem, radi kojeg to činiš. A ja se ne sjećam, da sam ti išta na žao učinio.

- Ah, idite, mladi gazda, kako bih se ja na Vas srdila. Vi ste uvijek bili tako dobri prema meni...

- Pa zašto onda bježiš od mene?

- Vi se samnom šalite. Ne bježim ja od Vas. Eto i sad sam s Vama. Kako možete tako što o meni misliti...

Šutnja.

Idu jedno kraj drugog i šute. Svako gleda pred sebe u zemlju. Katica je u opankama. I Lajčo je u opankama. Katica sa crnom kosom ispod lake crvene marame sa crnim točkama. Povjetarac joj se s ispalom kosom poigrava. A bujnu crnu kosu Lajčinu raznosi na sve strane. Katicino je lice preplanulo, Lajčino već od naravi mrko. Njegove se muške grudi pravilno nadimaju ispod raskopčane košulje, a njene podrhtavaju pri svakom koraku po neravnom putu. Tek kroz trepavice oboje paze kud će nogom stati.

Idu dobar komad šuteći.

Svako je zabavljen svojim mislima. A ipak oboje o istom misle. O - Jelici.

Bijelac za njima tapa i hrže, maše repom i vija s lediju i iza sebe jato mušica, koje ga u čitavom roju prate i na njegov slijedu.

- Katicice, trebam tvoj savjet. Mnogo. Da. Možda sve ovisi o tvojoj riječi. Hoćeš li mi odgovoriti po srcu? Onako kako osjećaš, iskreno i jasno?

- Pa ne znam što ćete pitati...

- Ja se ženim. To jest - brzo se ispravi - hoće da me ožene. Što na to veliš?

Katica je uzdrhtala i još više porumenila. Ali put je bio truskav, a lice joj i od prije ožareno, te se to teže moglo zapaziti. Lajčo bi mogao jedino primjetiti kako se na jednom izgubila i gledala oko sebe nesigurnim pogledom. Nije ništa odgovorila.

- Što na to veliš ti? - ponovi Lajčo pitanje.

- Pa... onda će biti svatovi - odgovori Katica uz popratni usilni smijeh. Tobože smijala se, ali joj glas toliko podrhtavao, da se vidjelo da joj i duša i srce plače.

- Katicice - ukori je Lajčo - tebi je još i do toga, da mi se rugaš. A ne znaš da se radi o cijeloj mojoj životnoj sreći. Tebi je do ruganja a meni srce puca. Tebi je do ruganja a ja se davim. Zar u tom mom teškom času nemaš ništa drugo da mi kažeš?

- Što Vam ja imam kazati? Ako se Vi hoćete oženiti, Vi ćete se oženiti. Ako Vi to ne ćete, Vi ne ćete. Ja sigurno ne ću biti ni kuma ni starosvatica. Meni ni u njedra, ni bez njedara.

- Tako?! - bilo je sve što je Lajčo na to odgovorio. Mjerio ju je dugim pogledom, koji je bio pun i prijekora i bola.

Katica je silno drhtala. Razgovor je opet zapeo. Lajčo ne zna kako bi dalje, a Katica jedva hoda od uzbuđenja. Lajčo to ne zapaza, jer je i sam veoma uznemiren.

- Otac hoće da uzmem Jelicu Gorićevu - počeo opet Lajčo nakon izvjesnog vremena smirenijim glasom. - Ti je poznaš. Meni je mnogo stalo do toga što ti o njoj misliš. Ti kao djevojka o njoj kao djevojci. I napose ti Katicice o njoj Jelici. Ja vjerujem da mi ti u ovom času možeš kazati najispravniji sud.

Katica je već toliko drhtala da je jedva mogla s Lajčom držati korak. Ljuljala se. Svaki se čas

potepala. Pred očima joj se maglilo. A ni Lajčo nije mnogo bolje izgledao.

- Ne znam ništa zlo. Lijepa je. Bogata je.

• To je bilo sve što je Katica smogla nakon duge muke, gutanja i pridržavanja teškog daha. Grudi su joj se tolikom silinom nadimale, da bi i u dunavskoj vodi napravile talase.

- Lijepa je! Bogata je! - ponavljao je Lajčo, koga su ovakvi Katicini odgovori upravo dotukli. - Ti, Katice, kao da si odlučila, da mi u srce nazabijaš najviše čavala, da daš zadnji smrtni udarac. Lijepa može biti i Ciganka. Bogata može biti i Turkinja. Pa ipak niti mi treba Ciganka, niti Turkinja. Ja, Katice, tebe pitam jer držim da me sad još jedino tvoje srce može razumjeti. A ti ovako... Nećeš da mi pomogneš, a mogla bi...

- Pa kako ću Vam ja pomoći?

- Pitam te već po stotiputa: što tvoje srce kaže o Jelici kao mojoj ženi. Katice, ja te molim, nemoj me mrcvariti. Ti znaš što od tebe želim čuti. Pitam te jer mi je tvoj odgovor prije konačne odluke potrebnijim nego li gladnom komad kruha. Razumiješ li me? Katice, ti me voliš, od tebe sve ovisi...

Šutnja.

Katica se potepala i skoro pala. Nešto je htjela kazati, no riječi nisu izlazile. Gutala je. Gušila se. Nije imala dovoljno zraka. Jezik kao drven. U očima se slio potok. Samo što se ne izlije. Maramu joj vjetrić svukao s glave. Još se malko drži. Visi na vratu. Izgubit će je. No ona to ne primjećuje. Pred očima joj sve mutno. Ne vidi ni put. Osjeća samo Lajču i njega se drži. Oči ne smije podići, jer će proteći suze.

- Dakle, ništa... - reče Lajčo uz duboki uzdah.

- Baću se mora slušati...

- Dakle, odlučila si da ne kažeš. Ja sam nesiguran. Htio sam od tebe čuti. Sve sam na tebe stavio. Kako ti kažeš. A ti ništa. Znam, tvoje će ovako držanje nas Lamiće stajati naše krvi. Ali i ti ćeš to skupim suzama platiti. Mislim da se ipak ne varam. Samo ti odbijaš. Otac me goni, ti ne primaš... S Bogom...

Bio je zadnji čas. Lajčo je to osjećao. I morao je bježati. Naglo se okrenuo, skočio na Bijelca, oštro ga podbo nogama u rebra, da je Bijelac vrisnuo i skočio. Potegao ga je zatim tolikom snagom uzdama na okret, da se konj propeo na stražnje noge i skoro s Lajčom zajedno prevrnuo. Katica je dreknula i skočila u stranu. Lajčo je već jurio divljim galopom nekamo natrag preko strnjike, uletio zatim u kukuruz i jureći kroz njega, lomeći sve pod nogama,

odletio je nekuda u neodređenom pravcu. Katica je prestrašeno stajala, gledala i drhtala. Kud će?

Voz je sa slamom bio već daleko odmakao. Kad se djevojka ponovo pribrala jedva je još nazirala prašinu, koja se iza kola dizala. Namjestila je maramu na brzu ruku, i s vilama na ramenu potrčala za bratom. Suze joj lijevale ko proljetna kiša. Bila je umivena. Glasno je jecala.

Kad je došla blizu kuće obrisala je lice i oči. Popela se zatim na voz i dobacivala Stipanu slamu na kamaru. Malo - malo pa joj je Stipan morao vikati, da pazi kud baca. Što ti je? Ili baca prebrzo pa se sve spuza niz kola, ili mu baca na glavu.

Tu je noć Katica proplakala.

Što sam mu mogla reći? - pitala se jecajući. Zar da sam mu otvoreno rekla što osjećam? Zar da sam mu priznala da ga volim? Zar da sam mu pala pred noge i molila ga da me ne ostavi? Zar da sam ga odgovarala od Jelice? Da ne sluša baću? Zar... O, to samo moje srce zna što mislim. Kamo sreće da nisam nikad ni bila na njihovom salašu. Cijelog ću života biti nesretna... Zašto sam pobjegla sa salaša? Ta da sam mogla vječno bi na njem ostala i pjevala. Ali... nikad od tog ne bi ništa bilo... Znam ja gazda Nikolu. I da mogu pobjegla bi, ne samo iz Masne Čoše, nego i iz svoje kože. Da gledam Jelicu... A što sam drugo mogla nego pobjeći? Što sam mu mogla odgovoriti? Zar da j njega unesrećim? Možda bi me i poslušao, ali što bi s nama bilo? Kud bi smo? Gazda Nikola nas ne bi trpio. Još bi smo isti dan morali seliti. A kuda? O, Lajčo, Lajčo, kad bi ti znao ono što želiš znati... Ali nikad to ne ćeš iz mojih ustiju čuti. Nikada, nikada, pa makar i srce puklo...

Ni gazda Nikola ni Lajčo od onog večera nisu ženidbu spominjali. Teta Ruža je uspjela samo toliko, da je gazda Nikola mirno podnosio onaj Lajčin odlučni stav. Ali više ne. Gazda Nikola nije od svog popuštao. Tek je šutio. Pritajio se. Čekao je gazda Nikola i držao svoje, a čekao je i Lajčo i držao svoje. Dvije se Lamićeve glave sukobile. Koja će prsnuti?

Od onog je razgovora prošlo već skoro godinu dana. Njih se dvojica sami na konjima vraćaju iz Subotice. Svrćaju na salaš Stipanu, Katicinom bratu, da mu jave, da sutra rano dođe i otjera prodanu marvu u Suboticu. Dočekala ih Katica i njena mati. Njima su rekli, jer muškarci nisu bili kod kuće. One ih obadvije ispratila do puta.

Kad su već dobrim odmakli od salaša obrati se Lajčo ocu:

- Što Vi, bačo, velite o toj djevojci?

VITA GRUNČIĆ, rođena BOŠNJAK je poznata u kulturnom životu u Subotici. Također je možemo uvrstiti u stariju generaciju pjesnikinja u hrvatskoj književnosti u Bačkoj.

Rođena je 9. siječnja 1925. godine u siromašnoj obitelji nosača u Subotici. Poslije četiri razreda osnovne škole pohađala je građansku školu trgovačkog smjera kod časnih sestara "Naše Gospe" u Subotici. Škola je imala pravo javnosti.

Zatim je dva razreda učiteljske škole završila u Zagrebu kod časnih sestara "Milosrdnica". Ta je škola imala pravo javnosti. Poslije toga je treći i četvrti razred sa diplomskim ispitom završila u Učiteljskoj školi u Subotici 1947. god.

Kao učiteljica radila je dvije školske godine (1947.-1949.) u Osnovnoj školi na Pavlovcu. Zatim je šest godina (1949.-1956.) bila učiteljica u Tavankutu zajedno sa svojim suprugom Lajčom, koji je bio direktor škole.

Te godine boravka u Tavankutu veoma su važne. Još 1946. god. upravitelj škole Većeslav Omahen i učitelj u mirovini Ivan Prčić Gospodar osnovali su u Tavankutu Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo "Matija Gubec".

Dolaskom 1949. god. Lajče i Vite Grunčić u Tavankut, rad toga Društva je aktiviran. Uz pomoć mještana (najviše su pomogli Ana Balažević i Vince Dulić) osnovana je dramska, folklorna, tamburaška i šahovska sekcija, a osnovana je i seoska knjižnica.

Poslije toga Vita Grunčić je preselila u Suboticu. Od 1956. do 1959. bila je učiteljica u vježbaonici Učiteljske škole u Subotici. (Vježbaonica je bila u zgradi pored jevrejske sinagoge, a kasnije je srušena.)

Zatim je dvadeset godina (od 1959. do 1978.) radila kao učiteljica u Osnovnoj školi "Jovan Jovanović Zmaj" u Subotici. Za vrijeme rada u toj školi četiri godine je vodila Pedagoški centar za permanentno usavršavanje učitelja pri Pedagoškom zavodu u Subotici. Tada je objavila niz stručnih članaka u pedagoškim časopisima ("Naša škola", Sarajevo, 1974. br. 7-8 i 1976. br. 5-6 i "Prosvetni pregled", 17.XI 1976.).

Vita Grunčić je otišla u mirovinu 1978. god, poslije 31 godine rada. Od 1979. do 1984. predavala je hrvatski jezik u biskupskoj gimnaziji u sjemeništu "Paulinum" u Subotici.

Vita Grunčić ima niz zaduženja u Subotici. Članica je proširenog Uredništva lista "Bačko klasje" i kalendara "Subotička Danica". Članica je Biskupskog ekumenskog vijeća u Subotici, a od 1981. god. Ekumenskog odbora žena u Subotici. Godine 1985. bila je članica Inicijativnog odbora za proslavu 300. obljetnice obnovljene crkvenosti među Hrvatima u Bačkoj. Kasnije je bila članica Organizacionog odbora iste proslave 1986. Članica je Instituta "Ivan Antunović" u Subotici od osnivačke skupštine 26. III 1990. god. Od 1991. god. je članica Književnog kluba "Mirosljub" pri tom Institutu. Od 1979. god. je članica Katedralnog zbora "Albe Vidaković" u Subotici.

Pjesme je počela pisati kao učenica učiteljske škole, ali od toga nije ništa sačuvano. Tako kroz dugi vremenski period nije bilježila svoje pjesme sve do 1977. god. Tada se opet vraća poeziji i prva joj je objavljena pjesma "Molitva novorođenom Isusu" u listu "Bačko klasje" 25. XII 1981. br. 17. pod pseudonimom "Marija".

U "Bačkom klasju" se još javlja 25. XII 1988. i 25. XII 1989. god.

Također je objavila niz pjesama u kalendaru "Subotička Danica" (1986.-1989. i 1991.-1993.) većinom pod pseudonimom VIA i zato je malo poznata kod čitalačke publike.

U okviru priredbe "Dani kruha i riječi", povodom proslave Dužijance u Subotici, sudjelovala je u organiziranju Meditativne večeri od 1983. do 1992. god. pripremajući recitale. Neki od njih objavljeni su u "Subotičkoj Danici" (1988.-1991. i 1993.).

Dajemo priznanje i zahvaljujemo Viti Grunčić za sve što je učinila za dobro Crkve i svoga naroda.

Bela Gabrić

Vita Grunčić

SRCE OTVORENO ZA LJUDE

KNJIŽEVNI PRILOG

br. 8.

"BAČKO KLASJE"

2 (74)

ožujak - travanj

1993.

MOLITVA NOVOROĐENOM ISUSU

Kad u tihoj božićnoj noći
veseli akordi crkvenih zvona
navijeste dolazak Tvoj, Novorođeni Isuse,
pomozi nam da shvatimo Radost!

Vrati nas sa naših bespuća
ranjave, bose, tužne i prazne...
Ljubavlju nas ogrij, jer si došao
da nam je daš i
da zajedno s Tobom budemo Ljubav.

Ogrij njome cijeli svijet!
Takni svakog čovjeka svih boja kože,
daj da s Tobom budemo Sreća.

Nahrani nas Tvojom puninom,
obuci Tvojim bogatstvom,
obogati Tvojom skromnošću
i blagoslovi naša htijenja.

Pruži i naše ruke ljudima svijeta
da budemo s tobom jedinstvo,
pomozi da nam samo ti budeš Uzor
i da u svijetu uvijek vlada mir.

(Prva objavljena pjesma Vite Grunčić pod pseudonimom "Marija" u listu "Bačko
klasje" br.17. 25.XII 1981.)

ODSJAJ TVOJE LJUBAVI

U budenju novog dana
u treptaju zore ja vidim i
znam, to je odsjaj Tvoje ljubavi.

U danu, kojeg mi poklanjaš,
i teče uz radost i brige,
znam, to je odsjaj Tvoje ljubavi.

Vidik, koji se otvara preda mnom,
prema kojem krećem s povjeren-
jem,
znam, to je odsjaj Tvoje ljubavi.

Sva moja htijenja, želje i uspjesi,
patnje i padovi i boli su
znam, odsjaj Tvoje ljubavi.

(25. IV 1989.)

MILOSRĐE

Na krilima Tvog milosrda
ja kročim, Bože,
ispunjena nadom.

Tvoje milosrde, Bože,
prima sve moje slabosti,
osvjetljava put života
i prašta mi sve...

Snage mi daje,
oživljava nadu
uči me ljubiti ljude.

U školi Tvog milosrda
jedino nalazim sebe.
Pomozi mi da u njemu uvijek
vidim i prihvatim Tebe.

(18. V 1988.)

POKLON ZA JUBILEJ GRADA

Prolazeći vlažnim ulicama,
u meni se bude uspomene,
razmišljam i pitam,
grade moj,
šta se u ovo predvečerje
oko mene zbiva?

Pružam ruke u dugom hodu
i skupljam pregršt suza,
htjela bih sigurno znati
da li su mi radosne ili tužne oči.

Da li možda plaču daci moji?

Vidim tu dragu djecu,
(davno je to bilo)
u mislima ih nosim svojim
očiju plavih, žutih i crnih
kako hodaju stazama tvojim
i zovem ih redom...

Evo me, za vama hodam
u ovo proljetno svitanje dana,
recite mi što se zbilo.

Da li je radost, ili
teška rana.

Da li ste otkrili bolnu istinu
kako je teško kad umire nada.
Kada se ona iza oblaka skrila,

a vama to teško biva.
Il' vam je srce prazno
i čini vam se da ljubavi nema.
Ne klonite, vjerujte u sutra.

Pričate mi da pravde nema
i da je nikada nije bilo.
Sjetite se naših
zajedničkih časova,
što nam je bila radost,
što nam je bilo milo.

Zato ustrajte i dajte oduška
svakoj želji.
Gradite život novih vrednota,
dostojan za sve ljude,
svaki vaš korak i rad
nek bude vama na ponos
i vašem gradu na radost.

Slavite jubilej sa mnom,
jer smo bili jedna obitelj,
pružimo ruke, neka govori ljubav,
jer ljubav je naša radost.

Ne zamjerite mi za ovaj poziv,
i što vam opet držim čas,
što želim za ovaj jubilej grada
pokloniti njemu moj ponos -
baš vas!

(Subotica, 5. VII 1991.)

(Gradu Subotici u povodu 600. godišnjice prvog spomena, i svim mojim generacijama
od 1947. do 1978. god. s ljubavlju!)

MOJOJ MAMI

Tebi, koja si dolazila kući sleđena
zbog mokrog skuta kraj korita tuđa,
želim reći: "Hvala!"

Tebi, koja si nam večeru svoju -
poslije napornog rada -
dijelila pravedno svima,
a ti si ostala gladna,
želim reći: "Hvala!"

Tebi, koja si u siromaštvu
vezana za krevet strpljivo podnosila
bol, nemoć i uvrede,
želim reći: "Hvala!"

Tebi, koja si s krunicom u ruci živjela,
svaki trenutak u duši nosila
duboku vjeru i predanost,
želim reći: "Hvala!"

Tebi, koja si me u svojoj školi života
učila kršćanskom življenju u patnji,
za sve, draga mama od srca Ti hvala!

(12. X 1968.)

SJEĆANJE NA DJETINJSTVO

Htjela bih razgrnuti koprenu gustu
i tamnu što uspomene skriva,
izbrisat sve boli i patnje,
sačuvat' samo ono što je lijepo,
al' u životu to drukčije biva.

Kad sjećanja navru, ja plačem,
rukama lice skrivam
i tiho jecam bez suza.

To mi pomaže da me težina
ne skrha i ne baci u očaj.

Tada sam smirena i kažem:
Bože, u ruke Tvoje polažem sve
i molim zaborav
za djetinjstva teške dane.
Pomozi da zaboravim
svu težinu i teške rane...

(10. X 1977.)

NOSAČ BROJ PET

Na peronu među mnoštvom
kad sidem s vlaka u pola šest,
moje oči traže dragi lik nosača
koji nosi kapu sa brojem pet.

Poguren od tereta kofera
koje iz vlaka u vlak nosi,
otac se moj uvijek brine
da dosta bude kruva
i da ne budemo bosii.

Ja grlim to moje drago biće
i ljubim mu znojave ruke
uz toplo i ljudsko "hvala!"
za sav trud i muke.

S ponosom pratim oca,
nek svako zna da sam mu kći,
ne obraćam pažnju na putnike,
niti što me zagledaju.

Otac je stoga sretan k'o i ja
što svaki dan u pola šest
mogu sresti i zagrliti nosača
koji nosi kapu sa brojem pet.

(7. IX 1978.)

JUTRO MOGA GRADA

Ja imam nade za ovaj grad,
veliku nadu.
I svakog jutra koje je tu,
al' jutro moje nade tek dolazi...

Ulicama će se opet oriti
bezbrižan smijeh djece
i ljudi će biti vedrija čela -
tog jutra moje nade.

Orači će s većom radošću
zaorat njive svoje
i vjerovat u sutra -
tog jutra moje nade.

Zabrujat će mašine u halama,
radnici se vratiti u fabrike -
tog jutra moje nade.

Dignimo oči k nebu, jer znamo
s nama je sad i uvijek Bog.

Zato otvorimo srce puno ljubavi
za sve ljude i kućna vrata,
ljubimo svakog čovjeka i brata
kako nas uči Crkva u Hrvata.

Duhovna ljepota naroda
satrt će laž i mržnju,
a ljubav će vezat naš život -
tog jutra moje nade.

Opet će čovjek čovjeku
pružiti ruku ko dosad,
jer za nas je sloga sveta -
tog jutra moje nade.

I nećemo nikome dati
da maglom i mrakom zasjeni dan,
znat ćemo: to je java, -
jutro moje nade,
a nikako san.

I tad će cvjetati i rasti moj grad
sred svijeta tog.

TI SI NAJDIVNIJI PRIJATELJ

Tebi pišem nekadašnjoj
djevojčici
što si rasla u sjeni gustih krošnja
u dvorištu punog cvijeća.
Imala si bezbrižnu mladost,
bila si mezimica mame i tate
koji su bdjeli nad tobom
da ništa, čak ni pahulja
nikad ne padne na Te...

Vjetar je mrsio Tvoje kose,
čistio staze kojim si išla.
Tvoj smijeh je bio glasan,
a radost čista, pomiješana
srećom,
nošena životnim radostima,
ludom i bezbrižnom mladosti
vjerujući da će Ti život biti
uvijek lijep i pun radosti.

Rasla si pružajući ruke
životu... ljudima... poštenju...
jer si sve to nosila
duboko u sebi sama.
Tražila si čistoću i ljepotu
da se napiješ sa plemenita vrela

kao da si tada znala
da će Ti vapaj pomoći u životu
da postaneš zrela. Vrijeme je
prolazilo brzo...
Na stazama Tvojim
bilo je oštro kamenje,
Oluja je bijesno kidala sve
bolne uspomene,
čupajući sva sjećanja na lijepo.
Udarala Te o hrid mora,
a Ti si stajala uporno i gordo
divna kao čovjek i prijatelj
i čekala si da svane i Tvoja zora.

Tu je, već sviće, uhvati je!
Ne daj je nikom, vjeruj!
Znaj... nikada neće prestati sjati...
Zavrijedila si njeno svitanje,
toplinu i sjaj purpurnog neba
za dane koji dolaze, za uvijek.

Budi opet ona bezbrižna djevojčica,
sreća neka Te prati
na svakom koraku,
jer Ti si najdivniji prijatelj
i čovjek...

(10. I 1978.)

(Mojoj dugogodišnjoj prijateljici Ruži Grubić)

NEĆE VAM BITI UZALUDNO

(mojoj duci)

Volili ste ljude srcem svim
i ne žalite što ste bili ljudi,
što u vašem srcu živila je ljubav,
istina, dobrota i poštenje,
a životni vam put bio pun
takvih vrednota.
Čovjek vam je bio
središte života.

Pružili ste ruku svakom rado,
brisali suze u oku patnika,
sreću ste znali podijeliti s njima.

Znali ste stati uz čovjeka dobrotom,
napunit mu ruke prazne,
prigrilit ga na grudi i ogrijat,
pomoći da krene korakom svojim
i bude opet zadovoljan životom.

Tako sam vas učila uvijek,
jer to je i moj životni put bio,
a danas, kad mi se nad životom
gasne dan,
ja sam sretna,
jer Bog i čovjek
žive u vašem srcu
pa mirno i spokojno čekam vječni san.

(30. XII 1990.)

OPROŠTAJ OD ŠKOLE

Tako su brzo prohujale
tri decenije rada.
Zar je onda čudno
što sam tužna i što mi suza
iz oka pada?

Ostavljam dnevnik,
učenike i učionicu
i nikad više neću biti tu...

Kad godine i dani ostaju
u dalekoj prošlosti iza tebe,
tek ti se tada vidik širi,
sjećaš se svakog trenutka
u kojeg si utkala sebe...

I ja plačem bez suza,
jer i djeca plaču.
Zaboravljam na bol i nepravdu
i u ovom času svima praštam.

Znam da sam djeci dala ljubav
i prvo znanje
i u njima ću uvijek živjeti...

(10. X 1978.)

S TOBOM JE MOJA SIGURNOST

Kad prolazim pustinjom
umorna i sama,
znam da si sa mnom.

Kad u bespuću zalutam
i strah me obuzme,
znam da si sa mnom.

Kad sivi oblak zastre nebo
i zatvori svaki vidik,
znam da si sa mnom.

Znam da me uvijek pratiš,
Sigurna sam za svaki trenutak,
jer s Tobom je, Bože, moja sigurnost.

(14. V 1988.)

S TOBOM, GOSPODINE

Samo s Tobom, Gospodine,
ja otkrivam Svjetlo
i hrabro stupam
po putu pred sobom.

Samo s Tobom, Gospodine,
jača moja vjera,
raste nada
i ja s njom živim.

Samo s Tobom, Gospodine,
otkrivam dubinu Ljubavi
i širim ruke braći
koje susrećem
i s kojima živim.

Samo s Tobom, Gospodine,
ja mogu živjeti mirno,
prihvatit' što mi nudaš,
jedino uz Tebe sam sretna.

(17. X 1988.)

UČINI DA BUDEMO LJUDI

Kad bi Tvoju ljubav u srcu nosili,
lakše bi nam svima u životu bilo.
Ona bi nas uvijek grijala i vodila,
Srce bi nam Tvoje bilo krilo.

Ljubit bi znali kao i Ti
i ljubav bi krasila naš vijek,
za nas bi sve više sreće bilo
jer u našem srcu bio bi čovjek.

U Tvojim ljubavi učili bi
da se sve prašta, a ne hini,
da je čovjek čovjeku brat
i da mu se zlo ne čini.

Zato, daj nam Tvoje srce
što prašta, čeka i voli.
Odagnaj nesreću svaku
da nikom ne činimo boli.

Učini da budemo ljudi!
Učini da budemo ljubav!
(10. II 1993.)

OPROSTI

Zvao si me, a ja sam bila gluha,
kucao si, a ja sam zatvarala vrata,
ljubio si me, a ja sam Te vredala,
praštao mi, a ja bježala od Tebe,
osvjetljavao mi stazu, a ja birala
tamu.

Htjela sam poći što dalje od
Tebe,

živjeti po svom izboru.

Oprosti... padam na koljena,
zahvaljujem Tvojim milosrđu,
pomozi da Ti pripadam cijelim
bićem

i svakog trenutka budem Tvoja.
(18. III 1989.)

MOLITVA

Marijo, majko Crkve,
u ovu dragu kršnu zemlju
donijeli smo iz ravne Bačke
srce puno ljubavi
i goruće vjere plam,
jer mi smo narod Tvoj,
koji je uvijek znao
da nikada nije sam.

I dok nas sjećanja ovog časa
nose u prošlost,
u svakom danu njenom
svaki traži u njoj
tragove zgarišta praga kućnog,
mi s ponosom i bolom
izgovaramo molitvu nijemu.

U njoj Ti, Bože, kazujemo
svu Golgotu našeg života,
radost i sreću
i u dušama svojim
tiho i nečujno palimo svijeću.

(Marijana Ivković je recitirala ovu pjesmu prilikom otkrivanja spomen ploče u
katedrali u Mostaru, 24. V 1987.)

Da - uskrсну svijeću
kao zahvalu za duga stoljeća,
za "Te Deum" zbog svih milosti,
za hladne zime i cvjetna proljeća.

I dok okupljeni pred Tobom
na kršu dragom naših pradjedova
stavljamo spomen ploču na dar,
ona nek bude zalag naše vjere,
nade, ufanja i ljubavi žar.

Vodi nas i dalje stazama Tvojim!
Bdij nad svakim trenutkom
u kojem živimo i jesmo.
Pomozi da otvorimo srce milosti
koja nam je dana.

Udi u naše domove i duše,
učini da Vjeru živimo i dalje,
da budemo narod Tvoj
i ostani uvijek s nama.

K A Ž U...

Ljudi veoma često kažu
da je lako nositi u sebi
dušu punu bola,
a osmjehom tugu kriti,
i ne znaju kako je teško
nositi masku "pajaca",
pred njihovim očima
igrati "klovna",
a tužan biti...

Zato nije mi žao
što ljudima nije znano
i nikad shvatiti neće
moj plač i patnju
zbog tuge koju vidim
na licu prolaznika,
jer u meni živi vječno
jedno pitanje i odgovor traži:
"Zašto nam svima nije dodijeljen
isti komad sreće?!"
Zašto neko mora da pruža ruku

za milost i koji dinar
da bi živio sutra,
a ležaj mu je tvrda klupa?
Zašto i udarci života
nisu raspoređeni nekim redom?
Tad' bi nam lakše bilo
i ne bi se dijelili na sretno
i one koje život lupa...

Ne mogu prolaziti hladno
kraj ljudi u čijem oku,
na blijedom licu i
odrpanom odijelu
vidim da je tužan i bijedan.
Tada bespomoćno plačem
što ne mogu
zagrliti svakog od njih
i pružiti im snage

(3. X 1977.)

TO JE LJUBAV

Kad jutrom otvorim oči,
posvetim Tebi dan,
to je ljubav!

Kad svaki korak upravim dobru,
i obrišem suzu tužnih,
to je ljubav.

Kad slušam brigu tužnih
i vraćam nadu u Tebe,
to je ljubav.

Svaka napisana riječ
na utjehu drugih
to je ljubav.

Kad želim da obradujem Tebe
u svakom trenutku,
to je ljubav.

Kad želim da me učiš
u sve dane moga života,
i to je ljubav.

(10. II 1993.)

Gazda Nikola ga oštro pogleda i odmjeri. Obrve mu se skupiše. Lice mu postalo ukočeno. Neko je vrijeme šutio, a onda prihvativši čvršće kajase svoga Vranca, reče otsječenim glasom baš kao da je upravo to Lajčino pitnje već Bog zna kako dugo čekao:

- Ovo će pitanje platiti punom cijenom. Sam si ga naćeo. Bit ću uostalom kratak. Tu djevojku cijenim više nego četiri druge. Zdrava je kao drijen. Lijepa kao vila. Marljiva ko pčela. Brza ko lasta. To je prvo što ti o toj djevojci velim. A drugo je ovo. Toj je curi bila uvijek na usnama pjesma. Od onog pak istog časa od kad si ti počeo umovati o svojoj ženidbi, što će biti ako bude i što ne će ako ne bude, od onog istog časa ja tu curu više nisam vidio ni nasmijanu ni raspjevanu. Od onog je časa i ona objesila i labrte i nos baš kao i ti. Eto, to mislim o toj curi. Jesam li ti odgovorio jasno, ili želiš možda još nešto čuti?

Lajčo se poklopio ušima kao da ih prvi jesenski mraz ofurio. Jer ovo je zbilja bilo i kratko i jasno. Nos, ak mu do sad i nije bio, kako je otac rekao, obješen, sad je uistinu bio. Šutio je i gledao u grivu svog Bijelca. Nijedna pogrda. Najbolja u svakom pogledu. A ujedno takav ubod, koji je majstorski pogađao ravno na cilj.

- Vi to, izgleda, mislite reći - počeo je nesigurno Lajčo - da ja o ženidbi s Jelicom zato ogužam, jer sanjarim o Katici i Katica o meni.

- Što ti sanjariš o Katici, što li Katica o tebi, to ja ne znam. Ne piše vam na čelu. Ali i ti bi sam bio previše glup kad bi držao mene toliko slijepim da ne vidim, da ti s Katicom ne bi čekao svoju tridesetu godinu, nego bi s njom pošao na vjenčanje upravo i u sred posta.

Ove su odmjerene riječi upravo parale. Lajči je ponovo trebalo malo vremena da se snade. Nije navikao s ocem ovakvim tonom razgovarati, te se neprestano gubio. Nije znao što bi odgovorio. Otac, sudeći po glasu, nije bio ljut. Tek je hladno i odmjereno iznosio svoje staložene misli, i s njim lupao po Lajčinoj glavi ko snažan kovač čekićem po svom nakovnju.

- Pa kad bi ja, recimo, pošao s Katicom - ne baš u sred posta, ali jednom prije njih ili iza njih - pred oltar, što bi se onda dogodilo?

Ove je riječi Lajčo htio popratiti smijehom, ali se i sam zaprepastio kad je vidio kako mu je to slabo uspjelo. Htio je s tim napraviti šalu, ali se gazda Nikoli ni brk nije pomakao, a kamo li usnica na smijeh razvukla. Istim je ledenim glasom odgovorio i na to:

- Onda bi se dogodile dvije stvari. Lamića tad sigurno ne bi nestalo, ali Lamići Lamićevu zemlju ne bi uživali. Jer u tim svatovima - a to je drugo - ne bih igrao ni ja niti tvoja mama. Niti bi tvoja mlada ijednu noć prospavala pod mojim krovom.

Riječi ko odrezane. Kratke. Istesane. Salivene. Oštre. Jasne. Izgovorene bez i najmanjeg znaka

ljutine. Ko krvnikove kojima izriče po svom zanatu smrtnu osudu. Gotovo bez trunka osjećaja. A tukle su na određeno mjesto ko u dobrog lovca svako ispaljeno tane. Lajčo se nije dalje smijao. A nije više imao niti što pitati.

Daljni su dio puta prevalili u šutnji.

Konji su lagano kasali. Prašina se za njima dizala. Žabice prestrašeno skakale pred konjskim kopitama. Ševe prelijetale u valovitim lijetovima iznad njihovih glava hvatajući mušice koje su oko njih obletale. Među zlatnim se klasjem crvenila papuška i plavio korov. Mrak se spuštao kad su njih dvojica ulazili u salaš u Masnoj Čoši.

Ulazeći u kuću upita Lajčo:

- Koja po Vašem računu dolazi još osim Jelice?
- Ona koja će donijeti više od nje.
- Koja je to?
- Take nema.
- To je Vaša zadnja?
- Sve dok sam pri zdravoj pameti...

U nedjelju iza Petrova otišli su na zaruke.

Gazda Nikola je bio raspoložen kakog ga ljudi već davno nisu vidjeli. Još od onog večera kad se s Lajčom porečkao. Kao da su mu sva zvona popucala. Uvijek je bio namrgođen, nabrundan, ozbiljan. I uvijek sam. To je svima upalo u oči. Dok su nekad otac i sin bili nerazdruživi, sad ih ni od lijeka nisi mogao vidjeti zajedno. Zajedno su išli samo onda, kad nešto nisu mogli jedan bez drugoga obaviti. Razgovarali su pak međusobno i tad samo po apotekarskim mjerama: "Dobro!" - "U redu!" - "Idem onamo." - "Trebalo bi ono načiniti!" - "Hvaljen Isus!" i "Zbogom!" - To su bile jedine riječi, koje još nisu zaboravili. A ne da su se jedan na drugog srdili. Ne. Nego eto, Lamićeva krv. Svaki je imao svoj nacrt i nijedan nije htio popustiti. Otac je mislio, da je on stariji. A Lajčo je opet računao: tu ja imam glavnu riječ. Nisu se svađali. Čemu? Nisu valjda djeca? Gazda Nikola je znao, da u Lajči teče njegova krv, pa je znao, da kad on tvrdi da ne će popustiti, da to ne će ni njegov sin. Izbiti pak nešto Lamićima iz njihovih glava, kad oni u njih nešto zabiju, to je teže, nego oteti mački miša iz stisnutih zubiju. Toga su bili svijesni obojica. I stoga su obadvojica smatrali da će biti pametnije šutiti i čekati. A gazda Nikola se ipak po malo i strašio. Ako Lajčo jednom zbilja jprekriži, onda tu ne će više pomoći ni svi baba Verkinin uroci.

Lajčo je pak sa svoje strane lomio svoju volju i kršio svoje osjećaje. To pak nije išlo lako. Na mahove je znalo u njemu sve uzavreti i odlučivao, da će radije i prosjak postati nego vezati se s onom, koju njegovo srce ne će. Ne može Katicu, ne će ni Jelicu. Vijdet će ko će konačno pobijediti. No malo po malo u njemu se bura ipak stišavala i nad osjećajima je prevladavao razum.

Zaruke su prošle.

Nedjelja je iza Velike Gospe.

Večer.

U Masnoj su Čoši na salašu svi troje.

Kad je večera bila gotova, dok je posluga raspremala, njih troje podoše u sobu pa da konačno uredi s tom ženidbom.

- Bačo i nane - počeo je Lajčo. - Vidjeli ste da sam učinio, što ste želili. Skupo me to stoji, ali sam ipak popustio. Ja ću se - jer to tako vi želite - sa Jelicom i vjenčati. S moje strane ne će više biti zapreka. Ničega se, dakle, ne trebate bojati. Naravno, da bih ja najviše želio, da u toj ženidbi budem sretne ruke. Ali ja se te ženidbe strašim. Ponavljam. Vjenčat ću se s njom. Ničeg se ne trebate plašiti. Ali Vas još zadnjiput molim: odrekните se Jelice, jer će ta ženska sa sobom donijeti u našu kuću smrt našoj krvi. Sad je poznam. Jelica je skroz na skroz bolesno čeljade. Njezino rumenilo nije zdravlje. Njen smijeh tjera čovjeka na sažaljenje. Preko njenih bi grudiju valjak mogao preći, a da ne bi imao što spraviti. Ona se miče, jer mora. Ona se kreće jer je mlada. Ali ona ne živi, ona tek životari. Ona će možda imati i djece, ali njena djeca ne će djecu dočekati. Ja se bojim, ja ću biti zadnji Lamić. I jer to nipošto ne bih htio biti, ja Vas i zadnjiput molim: odrecite se Jelice!

- Ti u toj stvari gledaš precрно. Jelica nije ni iblizu toliko slaba koliko ti misliš. Mlada je još. Razvit će se.

- Vi to, bačo, kažete, ali u te svoje riječi ni sami ne vjerujete. Ja Vas poznam i znam da znate pravilno ocijeniti vrijednost pojedinih ljudi. Ono što vidim ja, to zapažate i Vi. Samo jer sad želite imati Gorićevu zemlju, zažmurili ste na obadva oka. To će nam se osvetiti. Vi ćete se pokajati. Uostalom, ja Vas molim, da dopustite da i moje srce nešto kaže. Ja ću biti Jelici vjeran, ali ja volim Katicu Stantićevu. I nju želim imati za ženu.

S tim je mjera bila prepuna. Stari je ustao i lupio o stol tako snažno, da je teta Ruža skočila pred sina bojeći se, da mu se što ne dogodi. No Lajčo je samo očima trepnuo i sjedio dalje mirno kao da se nije ništa dogodilo.

- Da si barem rekao Ciganku - vikao je gazda Nikola šetajući nervozno po sobi - onda bih znao da si šenuo pameću, ovako ne znam ili se rugaš meni ili toj curi.

Teta Ruža je drhtala. Lajčo odgovarao spokojno i odlučno.

- Nikom se ne rugam, a mislim da će doći vrijeme kad ćete uvidjeti koliko se Vi rugate našoj krvi. Vi ćete biti grobar Lamićeve krvi, jer ona će se samnom osušiti. S tim ćete saznanjem u grob.

- Svršili smo! - dreknuo je stari. - Hoćeš li Jelicu ili ne?

- To odlučite Vi.

- Onda: Laku noć!

Godinu dana iza vjenčanja Jelica je donijela na svijet prvo dijete. Po gazda Nikolinoj želji bilo je i zadnje.

Nadjenuše mu djedino ime, a zvali su ga Nikolica. Dijete je bilo zdravo. Lijepo razvijeno. Prava djedina slika. Jelica se također nešto popravila. Popunila se i dobila izgled žene. Izgledalo je, kao da joj je baš porodaj vratio zdravlje.

Međutim već iduće jeseni iza porodaja počela je upadno gubiti boju. Savijala se. Kašljucala. Nije se na ništa tužila, ali je postala nekako sumorna. Već nakon i najmanjeg naprezanja osjećala se umorna i morala je sjesti. Pred Božić je legla u krevet. Digla se tek iza Uskrsa.

Dijete je bilo zdravo. Probili mu zubići. Hodao je. Tepao je. Niko veseliji nego gazda Nikola, koji se prije vjenčanja borio s Lajčom, ali su mu ipak mnoge noći prošle nesane. I njega je izjedao strah. Što ako se Lajčino proricanje zbilja i ostvari? Pa kad je sad vidio zdravo dijete u kući, postao je opet veseo. Nosio ga u naručju po cijele dane. Gotovo se nije od njega ni odvajao. Kao ono nekad Lajči, već mu je u povojima tumačio sve svoje poslove i nacрте. A kad je Nikolica dorastao do nogu, skakutao je povazan za njim po dvorištu. - "Dida! Dida!" - orio se dječiji sitan glas po Masnoj Čoši. Gazda Nikola ga morao stavljati i u krevet. A s njim je najviše i spavao.

Jelica međutim sve više propadala. Sama koža na kostima na njoj. Odijelo joj visilo ko na motki obješeno. Ipak živila je i micala se. Čekali su samo čas kad će zaklopiti oči. Ali mjesto na nju, smrt je vrebala kao lija iza grma na drugu žrtvu, na Nikolicu.

Bio je sveti Josip. Prve rode su počele klepetati nad Masnom Čošom. Nikolica je imao ognjicu. Ubrzo mu se zatim pojaviše na vratu guše. Gazda Nikola skoro da očajava. Moglo ga se u svako doba dana vidjeti gdje kraj malog sjedi na stočiću pod hrastom. Posla preko vrata na sve strane. Gazda Nikola se ne miče od djeteta. Sjedi kraj njega i šuti. Po cijele dane ne progovori nikom ni riječi. Na pitanje ili uopće ne odgovori, ili tek nešto polujasno smrsi kroz zube. Noću ustaje bezbrojputa iz kreveta - zapravo spava zečijim snom - i dolazi u sobu Jelici: "Jelice, što je s Nikolicom?" Okrene se zatim i izide, pa da se za par časaka opet pojavi u sobi: "Jelice, spavaš? Što je s Nikolicom?" A Nikolici ništa bolje.

Na Veliku se Gospu skupila sva mladež na salaš na Masnu Čošu kao i uvijek. No ovaj put nije došao gajdaš. Donijeli su svećenika. Nije ni kolo bilo. Nikolica je ležao u cvijeću hladan u lijesu.

Gazda Nikola nije tri noći spavao.

Od nemoći je konačno i sam pao u krevet.

Da svisne od očaja.

Što sad?

Jelica je ležala u krevetu. Ili, nije ležala, ali se kao smrt povlačila iz sobe u sobu, i sad sjedala na ovu klupu, sad se pružala na onu postelju. Smrt joj iz očiju virila. Ali umrla nije.

nastavit će se

USKRSNA PORUKA SUBOTIČKOG BISKUPA

Braćo i Sestre u Kristu!

"Ako li Duh Onoga koji uskrisi Isusa od mrtvih prebiva u vama, Onaj koji uskrisi Krista od mrtvih, oživit će i smrtna tijela vaša po Duhu svome koji prebiva u Vama" (Rim 8, 11).

Ispovjedajmo ovo sa sv. Pavlom, živom vjerom, jer obuhvaća sve ono što zaokuplja našu stvarnost. Doživlje nam u pamet u kojem pravcu moramo tražiti rješenja za sve svoje poteškoće.

Hrabro si postavimo pitanje: stanuje li zbilja u nama Duh Onoga koji uskrisi Isusa od mrtvih? Ako na to pitanje možemo dati potvrđan odgovor iskusit ćemo mir i radost, sigurnost i zadovoljstvo... Stoga, ništa nas ne može rastaviti od ljubavi Kristove.

Papa Ivan Pavao II. dao je uskrzne svijeće pojedinim mjesnim Crkvama kao simbol toga istog Duha, da nas podsjeti na tu činjenicu.

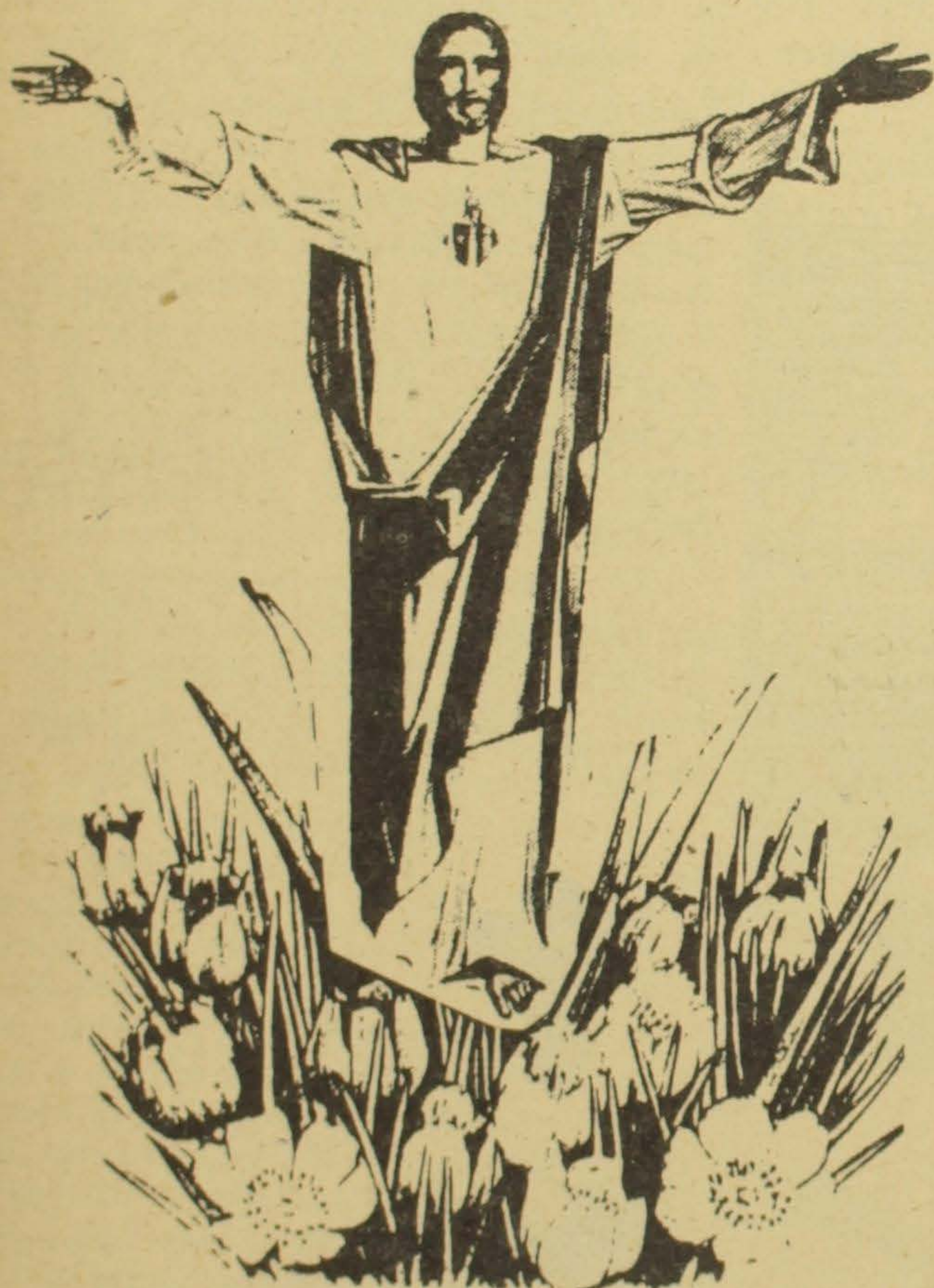
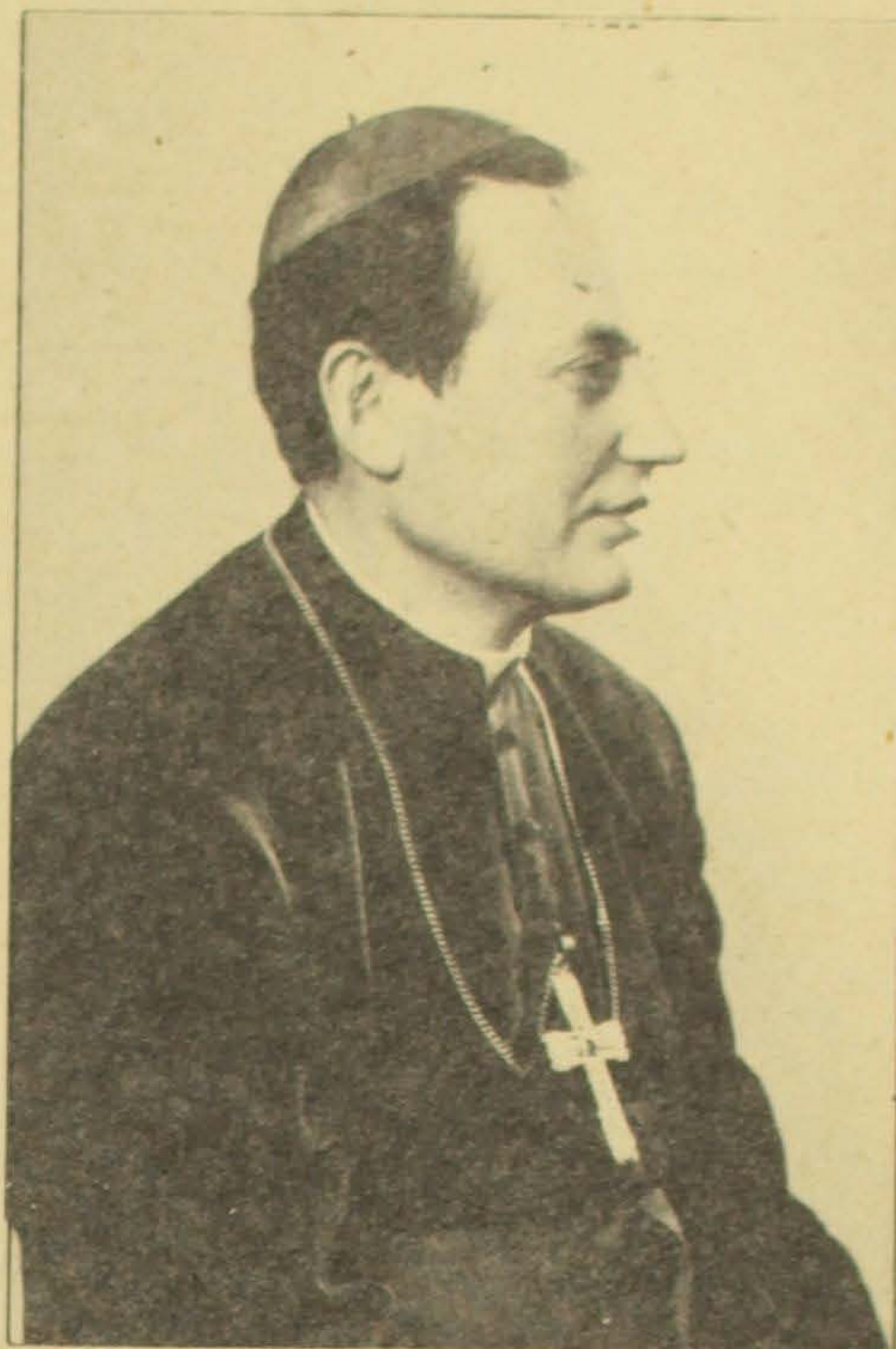
Danomice se sjećam u svojim molitvama svoje braće, prijatelja u episkopatu, osobito onih, koji su na teškim iskušenjima. Ostanimo postojano vjerni istom Duhu.

Narod Božji koji nam je povjeren očekuje od svojih pastira osim riječi ohrabrenja, i prisutnost, i nošenje križa po istom Duhu, i s istim Duhom, i u istom Duhu.

Ovim mislima svim čitateljima Bačkog klasja želim SRETAN USKRS!

Vaš biskup

+ Ivan Penzeš

ALELUJA

Osluhni mo nočas
u svemiru,
kršćanskom,
vazmeni kliktaj radosti:
Krist uskrsnu
i živi
i prijateljuje s nama,
aleluja!
Krštenik snagu Duha
prima,
nadilazi sebe,
aleluja mu poslanje
biva;
sebedarjem za bližnje
prekaljan aleluja,
vjesnik je Uskrsnuća.

Kao zapaljena svijeća
kroz škarje beznada i
muka,
palimo nova svjetla.
Osluhni mo nočas,
dubine Otajstva,
što ljubav u svjetlu
pet rana,
kroz mileneje satka,
da uvijek sja nama:
"Uskrsnuh i s tobom sam!"
Aleluja!

Subotica, Uskrs 1993.

s. Fides Vidaković

Svim redovnim, dopisnim i počasnim članovima, te svim suradnicima, čitateljima naših izdanja, kao i svoj vjerničkoj braći sestrama i svim ljudima dobre volje, čestitamo i želimo

**SRETNE I BLAGOSLOVLJENE
VAZMENE BLAGDANE**

sa željom da Vam ovaj blagdan ulije u srca nove životne snage i optimizma tako potrebnog u ova teška i sumorna vremena, kako bismo mogli i drugima svjedočiti o životnoj snazi Kristova Evandelja.

Institut "Ivan Antunović"

Subotica

nastavak sa 15. stranice

NA MJESEČINI

O mirna palička vodo -
najdraži moj rode
i krvi moja

Sinoć sam pričao s mjesecom
u tvojim parkovima -
osta mi sva krv u njima
i s čela znoj

Ovo je najljepši kraj
kraj moj
okružen žitom
(kao vojnik opasan po bokovima)
okupala ga ova mutna voda

O rode moj
i mjesec sniva na tvojim
putevima
opijen priča o toj ljepoti

Branko Jegić

rodoljubnu pjesmu "Zemljo moja" (stihovi Zvonimira Goloba, muzika Pere Gotovca). Na električnim orguljama je pratio Alen Kopunović Legetin.

Svoj doprinos svečanosti dala je solo sopran Terezija Buljovčić Jegić koja je uz pratnju Jasne Jegić pjevala pjesmu "Caro mio Ben" starog talijanskog kompozitora i poznatu pjesmu "Jorgovane, jorgovane" (stihovi Ante Evetovića Miroljuba, muzika hrvatskog kompozitora Vilhara).

Na kraju književne večeri Branko Jegić je govorio o svom pjesničkom stvaralaštvu i o svom stavu prema poeziji i što mu znači u životu. To je bila iskrena ispovijed u kojoj je on iznio svoj životni stav i ideal.

Tako je na ovoj svečanoj književnoj večeri prikazan javnosti naš pjesnik Branko Jegić čije su pjesme bile malo poznatije premda imaju svoju umjetničku vrijednost.

Bela Gabrić

21 pjesma, objavljena u "Književnom prilogu" br. 6 u listu "Bačko klasje" br. 69. za svibanj-lipanj 1992. otvara nam uvid u širinu pažnje i osobenost doživljaja i izraza pjesnika Jegića.

Žitni klasovi su česta tema panonskih pjesnika. Branko Jegić je na njima otkrio "derdan od kiše". Njegova ravnica pjeva u "plaštu boje od klasja", a njegov grad drijeva "pod kupolom srpanjskoga jutra" ("Moj grad"). Izdaleka "Klas žuto zlatni povijen, miran na vjetru klati", kada ga svojim pjesničkim umom približi, otkriva da "klas na vjetru moli".

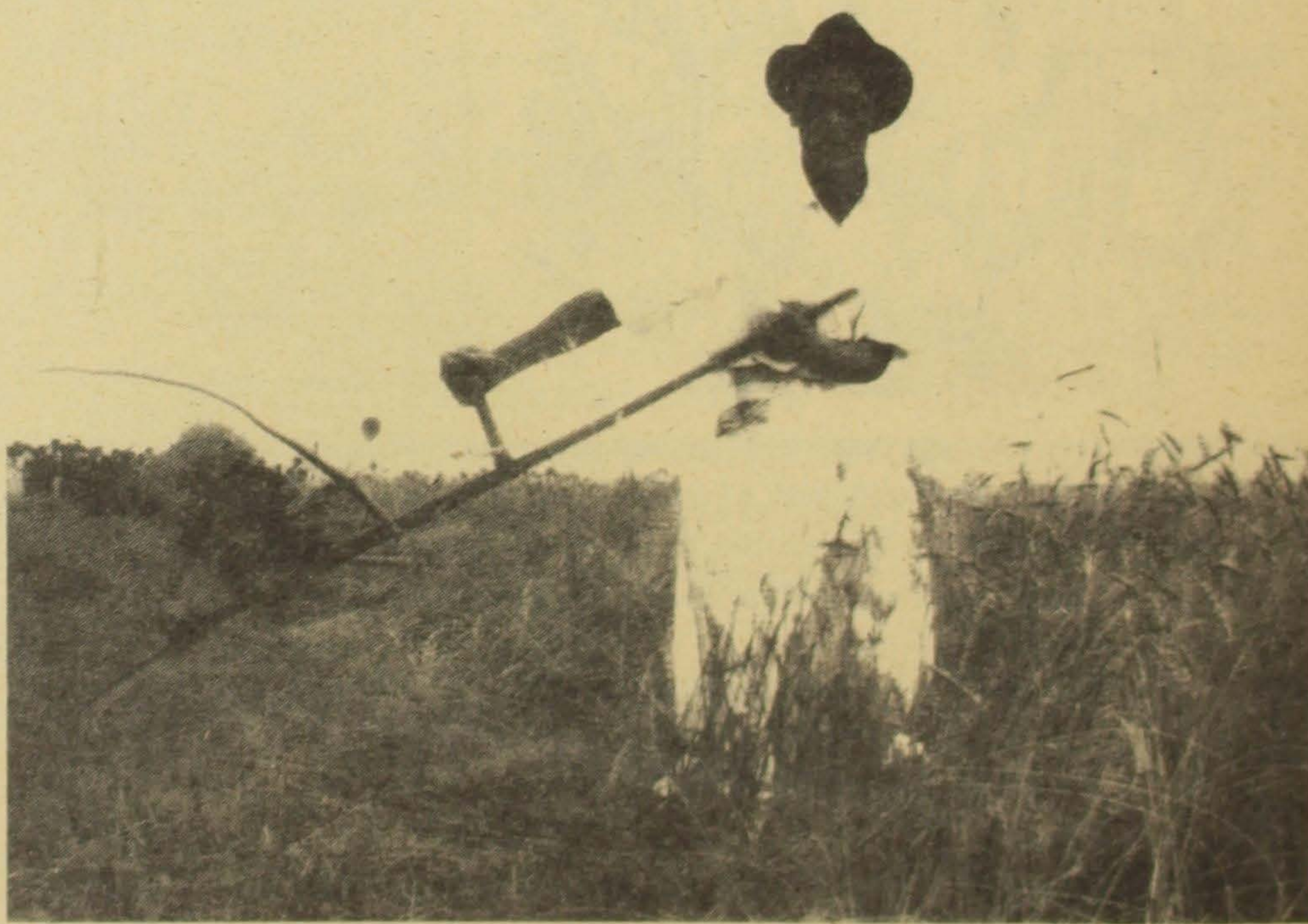
Najbliži prirodi, seljak je za Branka Jegića uzvišeno biće, kojemu će se "klasovi zreli klanjati". On svoju priču stvara i na čijim dlanovima otkriva zlatna slova kao na spomeniku, kojega nitko nije podigao, a koji će ipak vj.čno stajati. Postupak sijanja i proces klijanja za pjesnika je "očinski zagrljaj neba". Svoj doživljaj seljaka, njegove čvrstoće i tankočutnost izražava čudnom sadržajnošću i uzvišenom otmjenošću kad kaže: "A znali ste duboko u duše svojih sinova, poput klesara, sveto ime hrvatsko kao vezilja izvesti". Sama ova strofa zahtijeva posebnu pažnju. Klesanje i vezenje su dva do krajnosti različita postupka, koji označuju čvrstoću, trajnost i izvjesnu oštrinu u kamen uklesanog s jedne i u veziljski posao, koji zahtijeva strpljenje, nježnost i točnost. Sve su to "najsvetije ruke, očinske šake, jake" mogle, pa i "u najtežim časovima nježno grliti".

U ovom kratkom izboru pjesama, nalazimo dvije posvećene određenim ljudima. Jedna je posvećena biskupu Matiji Zvekanoviću, a druga Ivanu Kujundžiću, suvremenicima, koji su

BRANKO JEGIĆ: JEKA SA RAVNICE (prikaz pjesama)

Poput prvoga čovjeka Adama, pjesnici su uvijek na početku, makar daleko stigli. Kao što je Adam davao "imena svoj stoci, svim pticama u zraku i životinjama u polju" (Post. 3. 19-20) ne samo stvorenjima, nego i pojavama, pjesnici daju ime događajima, čuvstvima i raspoloženjima. Sve to primaju u sebe i kao da stvarnost nanovo radaju, za svoje vrijeme i suvremenike. Istinski pjesnik ne mijenja stvarnost, ali joj kroz svoje doživljaje daje novo značenje.

U pjesmama Branka Jegića uočljiva je pažnja za sve što ga okružuje, počev od mnoštva životnih oblika, koje jednim imenom zovemo prirodom, do društvenih pojava i religioznih izričaja, posebno za ljude, bili prijatelji ili odmetnici.

SALAŠI

- nastanak i značaj u životu Bunjevaca -

svojim djelovanjem i služenjem Crkvi označili ratno i poratno vrijeme kod Bačkih Hrvata. Opraštajući se od biskupa Zvekanovića, iznio je na svoj pjesnički način ono što je on uistinu bio: apostolskog zbora sin, ispovjednik, branitelj, tješitelj i vjerni prijatelj. Oni koji su od biskupa očekivali da bude organizator, poticatelj i nadahnutelj, imaju razloga biti kritični, ali ovo, što je pjesnik osjetio i izrekao, istinito je.

Pjesma posvećena svećeniku Ivanu Kujundžiću puna je znakovitosti. Potaknuta je ivanjskom vatrom, koju su djeca palila od sasušeni vijenaca na groblju. Vijenac je znak beskonačnosti, a vatra svojom igrom i toplinom označuje prapočetke života. U odnosu na pjesnikove želje za sveopćom vatrom ljubavi, ti ivanjski krijesovi su "tinjanje dogorjele svijeće sumorne". Kujundžić je skupljao sve što je u ovom dijelu hrvatskoga naroda značilo iskrnu ili plamen stvaralaštva i slagao u vijenac ljubavi, jer njome je bio potican. Tko o spomenutoj dvojici muževa bude istraživač i pisao, neće pogriješiti ako krene u smjeru ovih pjesničkih izričaja.

U Jegićevoj poeziji prisutan je zavičaj u tekstu i leksici kao njemu bliski simboli, ali i u izričitom smislu kad iznosi svoje dojmove i želje. Grad Subotica zauzima proporcionalno više mjesta nego što bi za to bilo opravdanog razloga, jer ovaj grad baš nije uvažavao svoje pjesnike, bar ne one iz redova Hrvata. Doduše, pjesnik daje do znanja da je Subotica "najljepši ukras svijeta" i odmah dodaje "Majka Bunjevaca". Razumljivo, kad se jedan grad pod tim vidom doživljava, da razloznost i opravdanost nisu okvir pjesničkog izraza. No, puno je kritičniji prema svome narodu, o kojem kaže koliko je bio ovdje uvažavan, kada ga "nisu upisali u knjigu života, pa izgleda kao nedonošće". Nikoga izričito ne krivi, ali kaže: "Da ustanu naši djedi stari, do temelja vas bi razorali. Žitnice bi cvjetne uništili, krv bi svoju iz zemlje popili." Snažnijeg izraza ojadnosti jedva da se čulo na ovim prostorima. Kad se toma doda "Zaboravljena pjesma" ta kletva pijanog sina uz jecaj violina, postaje nam razumljiv stih: "Duša mi je čaša gorka...". U ovom razrokom svijetu, ako se izlije, opet će postati puna. Samo je golema patnja mogla roditi stihove: "...u zatočeništvu moja usta okovana sagiblju se da poljube vas bezimene pustare. Vi razumijete žed i jauk vremena. U vama oporo trnje cvate. Na koncu, ipak cvijet." Umjesto kletve, mjesto malodušnosti - cvijet, simbol ljepote, novog rađanja i nove nade. Nije to samo religioznost prisutna u većini pjesama Branka Jegića. Uostalom ona je naglašena intelektualnošću, daleko od podvrgavanja usudu ili proizvoljnog domišljanja sebi odgovarajućeg božanstva. To je više od religioznosti. Tu je doživljaj blizine sa rassetom i trnjem okrunjenom ljubavlju. U toj blizini čujemo molitvu za pomilovanje, molitvu nemoćnika, ali i poziv: "Upalimo krsnu svijeću da nam gori, da nam tinja Svjetlo njeno ko svetinja".

Marko Vukov

Mr Ante Rudinski, diplomirani - ing. arhitekture održao je predavanje na tu temu u velikoj dvorani KUD "Bunjevačko kolo" (Preradovićeve 4) u organizaciji Istraživačke sekcije tog Društva. Predavanje je bilo 16. ožujka 1993.god. sa početkom u 18 sati.

U srednjoj i sjevernoj Bačkoj bili su rasuti salaši, poredani u veće ili manje šorove. Poznato je da su ti salaši bili bunjevački, madarski, srpski i švapski, a mr Ante Rudinski u svom predavanju je govorio o bunjevačkim salašima, o njihovom nastanku i značenju u životu Bunjevaca.

Salaši u Bačkoj građeni su od 18. stoljeća i dalje sve do poslije drugog svjetskog rata. U to staro vrijeme država je izvršila prostorno planiranje pustara. Određeni su pravci glavnih drumova, a između njih prostori su isprijecani atarskim putevima.

Prvi salaši su građeni na gredama pored dolova, a zatim pored drugih atara. Salaši su bili poredani u veće ili manje šorove koji su obično imali ime po familiji koja je tamo bila najbrojnija, npr. Vukov šor, Kujundžićev šor, Stipićevo šor, Franciškovo šor itd.

Bunjevački salas

Salaši su građeni od materijala koji je bio najpristupačniji. Zidovi salaša bili su od naboja (od nabijene zemlje) a pokriveni su trskom koje je bilo u obilju u dolovima.

Na salašima se razvio ekonomski život, razvila se poljoprivreda i stočarstvo. Država je vidjela privredni značaj salaša i zato ih je pomagala. Izgrađene su željezničke pruge. Tako je, pored glavnih pruga, bačka ravnica isprijecana lokalnim željezničkim prugama. Izgrađene su i brojne željezničke stanice sa potrebnim magazinima i rampama za utovar svinja i stoke. Na taj način poljoprivredni proizvodi su prevoženi u gradove na preradu ili na izvoz.

Da bi se pomoglo prosvjeti naroda, sagrađene su brojne salašarske škole koje su

bile ustaljenog tipa. Imale su veliku učionicu za nepodijeljenu nastavu za četiri razreda i stan za učitelja i "škulara".

Te škole su imale službeno ime, a narod ih je zvao prema šoru gdje su bile, npr. "Sudareva škola", "Šijakova škola", "Cvijina škola", "Romićeve škole", "Skenderova škola", "Kujundžićeva škola" itd.

Poznato je da je bunjevačkih salaša najviše bilo u užoj i široj okolini Subotice, ali ima ih nešto manje i u okolini Sombora. Okupljeni su u pojedine salaške grupe koje imaju svoja imena, npr. Nenadić, Bilić, Strilić, Obzir i dr.

Već je naglašeno da su salaši imali velik značaj u privrednom i narodnom životu bačkih Bunjevaca koji su najvećim dijelom živjeli na salašima, koje su izgrađivali kroz više stoljeća obrađujući svoju zemlju.

Također treba reći da su salaši imali velik značaj u privrednom životu cijele Bačke.

Predavač je također govorio o nestajanju i propasti bunjevačkih salaša.

U novim društvenim i političkim prilikama poslije drugog svjetskog rata u Jugoslaviji je po idejama socijalizma izvršena agrarna reforma.

Od veleposjednika i seljaka je oduzeta zemlja što je bilo više od agrarnog maksimuma. Pomoću komasacije zemlje stvoreno je niz velikih agrokombinata. Glavna politička parola bila je industrijalizacija i to je dovelo do masovnog napuštanja salaša i njihovog propadanja.

To što je izgrađivano i čuvano kroz više stoljeća, uništeno je u toku samo nekoliko desetljeća.

Tu istinitu tvrdnju predavača treba dopuniti. Salaši su morali propasti, jer su bili prepušteni sami sebi i stihiji. Život na salašu je bio veoma težak. Radilo se mnogo i to od jutra do mraka bez tehničkih pomagala. Samo jedan detalj: koliko je trebalo hodati za plugom da se uzore njiva plugom od jedne ili dvije brazde sa

konjskom zapregom. Koliko je trebalo sagibati leda da se okopaju kuruzi i onda je došao najteži posao, ručna kosidba, a po tom vršidba. Salašarima je trebalo pomoći i posao olakšati, a država, vođena drugim idejama, to nije učinila. Kao prvo, nikada nisu izgrađeni pojedini važni putovi, npr. durđinski put preko

Pavlovca i senčanski put sa mnoštvom salaša pored njih. Tako su ti salaši bili odsječeni od svijeta pa su napušteni i propali.

Neki putovi su izgrađeni u novije vrijeme kad je već sve bilo kasno za spas salaša. Država nije nigdje ništa učinila za dovodenje struje na salaše. Sve što je učinjeno, učinili su salašari sami poslije mučnih dogovaranja, jer svi nisu imali novaca da se uključe u zajednički posao. Još nešto. Svaki radnik je mogao na kredit kupiti automobil, a seljak nije mogao dobiti kredit za traktor ili drugi stroj. Za sve je morao nabaviti gotove novce.

Uz to vođena je propaganda među mladima da je to zaostalost živjeti na salašu, i mladi su masovno napuštali salaše tražeći lakši život. A to je bio cilj vladajućih krugova koji su bili vođeni idejama uvezenim sa strane i za nas veoma pogubnim.

Rekli smo da je država u ono staro vrijeme tokom više stoljeća vidjela ekonomski značaj salaša i pomagala ih je koliko je bila u mogućnosti u skladu sa tadašnjim tehničkim napretkom.

U naše vrijeme, da je država željela sačuvati salaše, ona bi im pomogla novim tehničkom tekovinama kao što su putovi, struja i poljoprivredni strojevi. Državi i društvu to nije bio cilj, jer su ih vodile druge ideje i salaši su morali propasti u najvećem broju, kako bunjevački tako i mađarski i srpski i drugi. Ostali su samo oni čiji su vlasnici bili najuporniji i uz minimalne mogućnosti, a uz velike materijalne žrtve i novčane troškove.

Predavač je na kraju svoga vrlo preglednog i obrazloženog izlaganja naglasio da je u naše vrijeme potrebno izvršiti ponovno prostorno planiranje u Bačkoj. Treba obnoviti salaše, ali u skladu sa novim vremenom i svim njegovim tekovinama.

Predavač je rekao da on ne zna kako će to biti moguće sprovesti i to sada još nitko ne zna, ali treba na tome raditi, jer zemlja je naše najveće bogatstvo što ga imamo. Naša privreda mora počivati na poljoprivredi, na proizvodnji zdrave hrane i stočarstva. U tome je ekonomska budućnost ovog kraja.

Poslije predavanja predavač je pokazao više desetina vrlo dobrih slajdova. Prvo smo

vidjeli nekoliko vrlo dobro očuvanih salaša sa svim zgradama i u tipičnoj okolini.

Zatim je slijedilo mnoštvo slika ruševina, sve jedna tužnija od druge. Svaka ruševina je tužna sama po sebi, a ove ruševine su duboko do srca bolne, jer prikazuju propast našeg narodnog bogatstva i narodnog života. To su ruševine naše duge povijesti na ovoj bačkoj ravnici, gdje smo kroz generacije pustili duboke korijene u ove oranice.

Ti su snimci načinjeni 1978.god. i danas sigurno od svega ima još manje ili ništa.

Predavač je pratio komentarom prikazivanje slika, ali taj komentar nije bio potreban, jer svi prisutni su bili duboko potreseni i u duši ganuti gledajući našu propast. Svi znamo, a mnogi od nas su to doživjeli, da je na tim salašima bujao život sa mnogo čeljadi brojnih obitelji sa djecom koja su popunila sve okolne škole, a sada vidimo ruševine u korovu sa nekim osamljenim odžakom koji još prkosi vremenu koje je protiv njega.

Nakon toga, pod tim snažnim dojmovima razvio se razgovor o temi predavanja. Neću navoditi imena govornika da netko ne bi bio nepravedno izostavljen. Navešću samo nekoliko misli.

Rušenjem salaša i uništavanjem drveća oko njih, sasvim se promijenila klima. To je postala stepska oblast u kojoj vlada suša, praćena suvim toplim vjetrovima. Stvaranjem ogromnih golih površina, čitav kraj pretvaramo u pustare kao što je nekada bilo. Prokopavanjem kanala u dolovima spušten je nivo podzemnih voda i presušili su kopani bunari. Naglašeno je da su salaši bili čuvari narodnog života. Tamo je sačuvana bunjevačka ikavica i naša narodna književnost (pisme i priče). U obiteljima su sačuvani narodni običaji, jer je svaki veliki blagdan bio popraćen posebnim običajima (npr. Materice, Oci, Božić, Uskrs, Duhovi i dr.). Pojedini dijelovi crkvene godine imali su svoje običaje (npr. advent, korizma i dr.).

Također je rečeno da je potrebna obnova salaša zbog upošljavanja viška radne snage u gradu, jer vidimo da je neostvariva dosadašnja iluzija da se svi mogu zaposliti u industriji. Ali, da bi se to ostvarilo, potrebna je promjena ekonomske politike i pomoć države.

Još je rečeno da su se salaši mijenjali tokom vremena. Zbog materijala, od kojeg su građeni, poslije izvjesnog vremena gradili su nove salaše koji su obično bili malo veći i sa dograđenim dijelovima (npr. ambetuš, špaje i dr.).

Znamo da se jednim predavanjem ne može sve obuhvatiti što tema o salašima sadrži. Najmanje je naglašeno da su salaši pomogli Bunjevcima - Hrvatima da se kroz stoljeća održe i očuvaju u ovom panonskom moru naroda i narodnosti zbog svoje izoliranosti od svakog utjecaja.

Neka ovo predavanje i ovi redovi potaknu nas na razmišljanje kako neki nepromišljeni ljudski postupci mogu imati katastrofalne posljedice u životu naroda. To se odnosi na Bunjevce - Hrvate i na sve druge narode s kojima oni kroz stoljeća žive.

Bela Gabrić

KLETVA

Suza oku nije tuda bila

ko ni salaš

srid široki' njiva.

Suza pada

tu 'di salaš strada.

Ona zemlja suzu saranila,

prazan karmić

srušeni ambari.

Dudovima orizane grane.

Salaš stari,

a prid kućom korov.

Nema veće kletve u naroda

nego ona

stari' Bunjevaca:

"U bunaru smrdila ti voda,

isprid praga

zubača ti rasla,

na odžak ti ne sletila roda".

Stigla nas je ova kruta

kletva...

Puste njive i kiselo

grožđe,

crne vrane, švrake i lisice

ostavljene

čuvaju salaše.

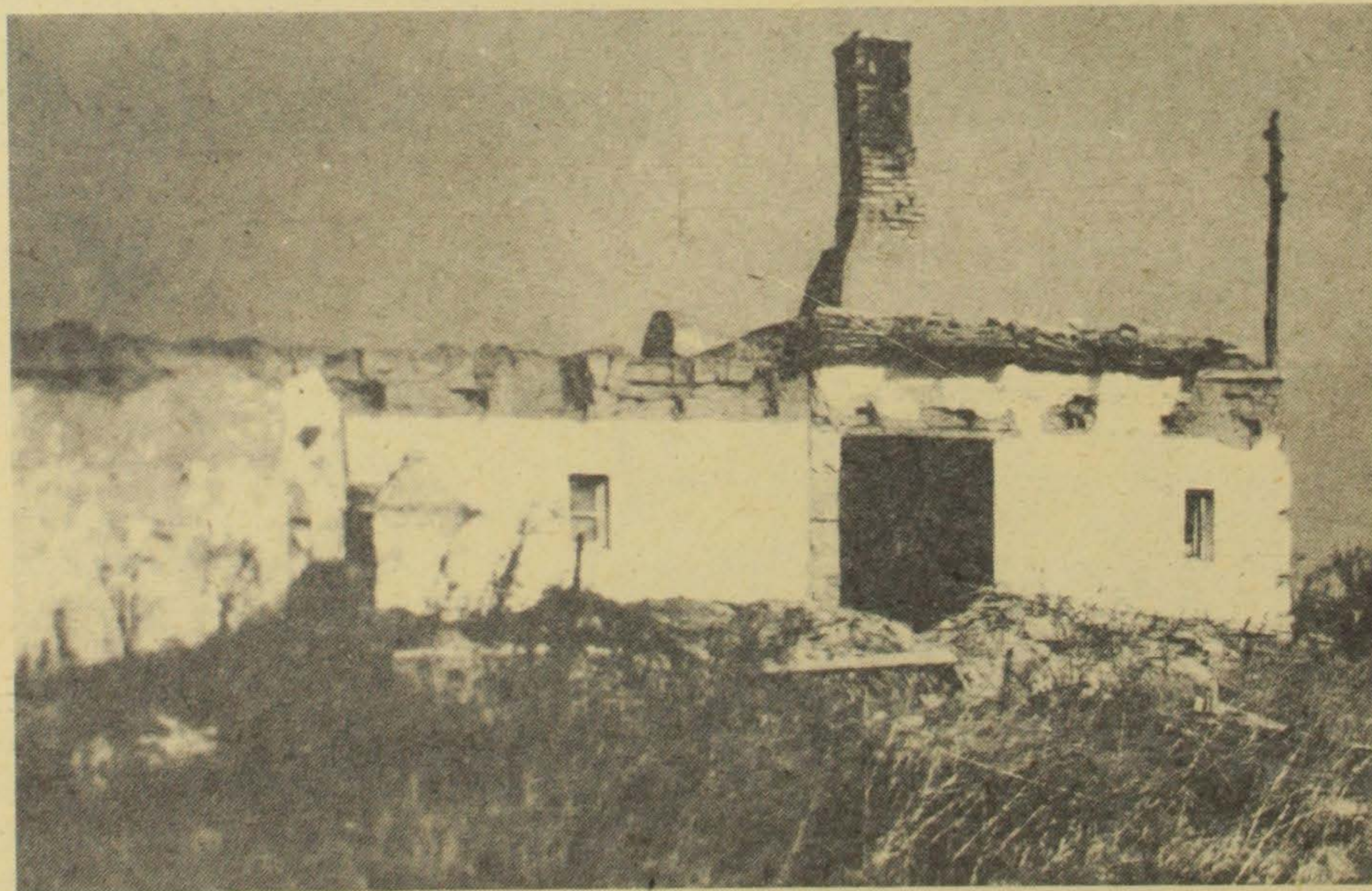
'Di su momci,

vranci i karuce?

'Di su pisme naše,

pisme divojačke?

Stipan Vojnić

Tužna ruševina bunjevačkog salaša

Patnja i njezin smisao

U nedjelju 21. ožujka 1993. godine održana je druga tribina ove Korizme. Predavač je bio vlč. Josip Pekanović, dekan i župnik iz Sombora. On nam je pokušao protumačiti fenomen zla u svijetu.

Patnja kao posljedica zla u svijetu danas je tako prisutna. Bombardirani smo svakodnevnim informacijama i slikama patnje. Kudgod se okrenemo, sa strahom i uznemirenošću ljudi govore o skupoći, teškoj životu i posljedicama rata. No, isti ti ljudi spremni su često opravdavati zlo, okrivljujući za njega sistem, okolnosti...

Zlo je u biti osobni čin čovjeka. Kad se govori o problemu zla moraju se razlikovati uzorci i njegove posljedice. Od Adamovog grijeha, koji je u biti želja da živi bez Boga, čovjek nastoji sam sebi stvarati pravila života i rada. Posljedica takvog života je bratoubilaštvo Kajina, koje se kod Lameka pretvara u mržnju. Gradnja Babilonske kule daljnji je korak u povijesti čovjekovog grijeha koji završava nerazumijevanjem. Kroz cijeli Stari zavjet Bog pokušava spasiti čovjeka izvlačeći ga iz grijeha. Čovjekov odgovor na ponudu spasa je mrmljanje i uvijek novi i dublji padovi. Na kraju, u punini vremena, Bog šalje svoga sina Isusa, kao otkupitelja i spasitelja čovjeka. On nam je objavio milosrdnog Boga ljubavi. Isus je svojim životom pokazao da se mir u ljudsko srce ne može vratiti bez ljubavi. Pokazao nam je kako trebamo svladavati kušnje. On nije žalio sebe u borbi za istinu i pravdu.

U današnjem svijetu mi moramo biti Kristovo sredstvo u borbi protiv zla. U borbi za mir, trebamo ponuditi svijetu Krista i svoje osobno iskustvo Boga.

U diskusiji bilo je postavljeno vječno pitanje: "Kad je Bog sveznajući, kad je znao da će čovjek pasti, zašto ga je stvorio?!" - Božje sveznanje ne umanjuje čovjekovu slobodu, a Bog ne može odustati od svog prvotnog plana stvaranja čovjeka na svoju sliku, tj. kao razumnog i slobodnog bića. Kad bi Bog čovjeku oduzeo slobodu i tako ga "spriječio" da počinji zlo, On bi porekao sebe samoga. Bog je stvorio čovjeka i darovao mu razum i slobodnu volju. Čovjek uvijek ima šansu izabrati dobro. Istina, u toj životnoj borbi svoju ulogu igra i Sotona, ali Bog je veći od njega. Čovjek obdaren milošću krštenja može uvijek pobijediti grijeh i Sotonu - u Kristu Isusu Gospodinu našem. To što Bog zna kako

ću ja postupiti u određenoj situaciji ne znači da me je On predodredio da tako učinim. Ja slobodno odlučujem o svojim postupcima.

Razišli smo osnaženi vjerom da je Krist Pobjednik nad grijehom i smrću. Svojom smrću i uskrsnućem pobijedio je zlo i darovao nam novi život. I mi ćemo uskrsnuti...

Vesna C.

IZ ŽIVOTA NAŠIH STUDENATA

Identitet naroda

Identitet jednog naroda nije tek njegovo prisustvo na odedenom prostoru. Ono po čemu nas drugi poznaju i po čemu nas povijest pamti je život pojedinaca i naroda, jeste njihova kulturna i duhovna baština.

Mi Bunjevci Hrvati iz Bačke, koji ovdje studiramo i oni koji tu žive, osobito se dičimo našim kulturnim naslijeđem i bačkim širinama. Stoga nastojimo sačuvati svoje običaje i upoznati se s nekim ličnostima koje povijest pamti kao velike rodoljube, čiji život i djelo su svjetlo budućim generacijama.

Jedan od tih svakako jest i svećenik-pjesnik Aleksa Kokić. Pišući u Hrvatskoj straži povodom smrti Alekse Kokića, pjesnik Ivo Lendić napisao je: "... a nama je sveta dužnost da sakupimo njegove mnogobrojne pjesme...". Danas, kad je taj posao gotov u potpunosti

Skoro SVI na okupi - u Zagrebu

Svjetlana Kopunović

III. UVJETI PRIJATELJSTVA

Uvjeti koji su potrebni za nastanak i trajanje prijateljstva su slijedeći:

1. SLOBODNA ODLUKA. Da bi uopće došlo do prijateljstva neophodno je da obadvije strane to žele. Nezamislivo je jednostrano, neuzvrato prijateljstvo. Isto tako bitno je da nikome ne možemo nametnuti prijatelja ako on to ne želi (npr. roditelji ne mogu nametnuti djeci njihov izbor prijatelja). Prijateljstvo se mora htjeti. Čovjek može imati prijatelja samo ako to želi (ovdje ne mislim na osobe koje to žele, a nisu psihički zdrave i sposobne: neurotici, psihopate, egocentrici, itd.).

2. PSIHIIČKA SPREMNOST. Ova spremnost podrazumijeva određeni sklad između intelektualnog i osjećajnog razvitka. Za nastanak trajnog prijateljstva neophodan je određeni stupanj afektivne zrelosti (zato neki autori smatraju da prava prijateljstva među djecom ne mogu postojati). Ovdje je potrebno istaknuti da intelektualni i afektivni razvitak mogu biti u velikom nesrazmjeru. Ima ljudi koji su intelektualno vrlo nadareni, ali afektivno vrlo siromašni - oni se teško otvaraju i teško pronalaze prijatelje. Ima i onih koji su intelektualno prosječno nadareni, ali je njihov stupanj afektivna zrelosti dovoljan za uspostavljanje čvrstih prijateljskih odnosa.

3. ZAJEDNIČKI CILJ. O tome je već bilo riječi u prvom poglavlju. Za nastanak i opstanak prijateljstva ovaj zajednički cilj je jako važan. (To može biti neka religiozna karizma, filozofska misao, zajednička ideja, borba protiv nejednakosti i slično.) Jer, ponavljam, prijateljstvo ne može postojati samo radi sebe. Ovaj zajednički cilj nadrađa sve socijalne, kulturne i druge razlike među prijateljima. Jednako tako, istinsko prijateljstvo postoji uvijek radi nečega, a nikada protiv nečega (kada

su zajednički neprijatelji nadu jedno kraj drugoga takav se odnos ne može smatrati prijateljstvom).

4. MEĐUSOBNO POVJERENJE. Ono podrazumijeva spremnost da se povjerimo i otvorimo pred drugim, ali isto tako spremnost da opravdamo povjerenje koje drugi ima u nas. Ovaj uvjet prijateljstva je u bliskoj vezi s afektivnom zrelosti, jer osoba koja nema povjerenja u samu sebe ne može imati povjerenja ni u druge. Ali, kako Lepp kaže, prijateljstvo je kao i sve drugo ljudsko vrlo osjetljivo i krhko. U tom kontekstu ni među najboljim prijateljima nema apsolutnog povjerenja u smislu potpunog razgolićenja pred drugom osobom.

5. ISKRENOST. Iskrenost je neophodan uvjet u nastanku prijateljstva jer je ona temelj svakog ljudskog zajedništva. Da bi nas prijatelj mogao u potpunosti upoznati i prihvatiti, moramo i prema sebi i prema njemu biti potpuno iskreni. Prijateljstvo koje se zasniva na laži nije pravo prijateljstvo i njegovi temelji su vrlo nestabilni. Iskrenost znači da se pred prijateljem pokažemo onakvima kakvi jesmo, bez maske i šminke, bez laži.

6. DIJALOG. Bez međusobnog dijaloga, komuniciranja nema nijednog ljudskog zajedništva pa tako ni

prijateljstva. Čovjek mora znati izreći sebe i svoje osjećaje, mora znati podijeliti bogatstvo svojega srca s drugim. U tome je ljepota prijateljstva - spoznaja da s prijateljem možeš podijeliti sve što imaš i osjećaš ne bojeći se njegovog komentara ili kritike.

Reimond Beran je to ovako izrazio: "Reći ću ti tko je pravi prijatelj. To je čovjek pred kojim možeš biti onakav kakav jesi, možeš mu razotkriti dušu. Tvoje nelogičnosti i sve ono, što drugi osuđuju, on razumije. Možeš mu povjeriti svoje male ispraznosti, zavisti, mržnje, sitne zlobe i besmislice. Sve to nestaje u bijelom oceanu njegovog

si s njim, možeš pogriješiti, zaplakati, moliti i nasmijati se, on sve to vidi, zna i voli te."

7. VJERNOST. Osobe koje ne mogu biti vjerne nesposobne su za prijateljstva kao i za ljubav. Ljudi vole sebi pripisivati ovu krepost, ali vjernost nije laka. Gotovo uvijek pretpostavlja i svjesno nastojanje oko izgradnje odnosa. Zbog toga prijateljstvo lakše prebrodi krize koje se rađaju iz fizičke udaljenosti nego zaljubljenost koja sadrži veliku mjeru fizičke privlačnosti, dok je prijateljstvo izrazito duhovnog karaktera.

Subotica-Kalvarija

KRIŽNI PUT ZA DJECU I MLADE

I ove godine na subotičkoj Kalvariji, odnosno u crkvi Isusova Uskrsnuća djeca i mladi, zajedno sa starijima, okupili su se na pobožnost Križnoga puta. Slijedeći Krista u njegovim strahovima, stradanjima i bolima crpili smo snagu za život u ovim teškim vremenima.

Križni put mladih bio je 21. ožujka 1993. godine na Kalvariji. Križni put za djecu bio 28. ožujka u crkvi Isusova Uskrsnuća, zbog hladnog i snjegovitog vremena. No, ni takvo vrijeme nije moglo spriječiti djecu da dodu u velikom broju i oduševljeno sudjeluju u ovoj pobožnosti. Čak je jedna grupa djece iz župe Marije Majke Crkve sa svojom katehisticom s. Eleonorom Merković, pješačila iz Aleksandrova prikazujući i tu žrtvu iz ljubavi prema Isusu.

No sa žaljenjem valja konstatirati da ni djeca ni mladi iz okolnih župa (osim iz Tavankuta), ove godine nisu mogla sudjelovati u većem broju u ovoj pobožnosti zbog skupog, a i lošeg rasporeda prigradskog prijevoza.

Voditelj i organizator Križnog puta za mlade bio je vlč. Andrija Anišić, a mladima je na kraju progovorio preč. Andrija Kopilović. Križni put za djecu vrlo je lijepo zamislila i organizirala s. Beata Zebić uz pomoć mons. Bele Stantića. Djeci je govorio vlč. Andrija Anišić.

Nek Isus primi i ovu našu pobožnost kao zadovoljštinu za naše grijehe i kao zalog za završetak rata i ostvarivanje mira i suživota među našim narodima.

A.

SRETAN
USKRS

BDIJENJE MLADIH

TUŽALJKE PROROKA JEREMIJE U TUŽNIM VREMENIMA NAŠE ZBILJE

I ove godine održano je već tradicionalno bdijenje mladih uoči Cvjetnice. U subotu, 03. travnja 1993. godine u 20 sati u, sjemeništu Paulinum okupili su se mladi vjernici Hrvati i Madari na ovo molitveno bdijenje. Ove godine željeli smo oživjeti prastari običaj "Lamentacija". Lamentacije ili Tužaljke proroka Jeremije pjevale su se svake godine u Velikom tjednu, probuđujući tako u vjernicima suosjećanje i suživljavanje s mukama Isusovim.

U Tužaljka proroka Jeremije otkrili smo mnoge tužaljke ljudi našega vremena. Pogotovo onih zahvaćenih ratnim stradanjima.

Na početku bdijenja preč. Andrija Kopilović dao je kratki uvod u Tužaljke proroka Jeremije. Potom je slijedilo bogoslužje Riječi.

Prvu Tužaljku naizmjenično su pročitali dvoje mladih iz župe sv.

Terezije. Poslije čitanja bila je šutnja uz glazbenu meditaciju.

Druga Tužaljka pročitana je tako što, jedan stih čitao predstavnik mladih iz župe sv. Roka, a jedan stih pjevao o. Marijan Kovačević. Nakon druge Tužaljke slijedilo je kratko

Treću Tužaljku pjevao je u izvacima kvartet, a sva zajednica odgovarala pjevajući: JERUZALEME, JERUZALEME OBRATI SE GOSPODINU BOGU SVOJEMU.

Četvrtu Tužaljku u dva kora čitali su mladi iz Tavankuta. Nakon četvrtu Tužaljke molitvom su se Bogu obratili mladi iz župe Marije Majke Crkve.

Peta Tužaljka otpjevana je zbornu, pod ravnanjem gospođice Jasne Jegić.

Kod svake Tužaljke palile su se po dvije svijeće na svijećnjaku, kao što je to bilo u nekadašnjim obredu lamentacija.

I ovo molitveno bdijenje nas je zbližilo; utješilo, produbilo pouzdanje u Gospodina i oživjelo u konačnu pobjedu Dobra.

A.

razmišljanje na temu prve dvije Tužaljke, koje su pripremili mladi iz župe sv. Jurja. Zatim je bila molitva vjernih na temu spomenutih tužaljki, koju su sastavili i molili mladi iz župe Isusova Uskrsnuća.

MINISTRANT

Već dulje vremena razmišljao sam na koji način doprinijeti da život i rad ministranata u našoj biskupiji bude bolje organiziran. Zadnje dvije godine nismo se uopće mogli susresti na razini naše biskupije zbog poznatih poteškoća. U jednom razgovoru o ovom problemu netko mi je predložio: zašto ne iskoristim prostor u našem "Bačkom klasju" i tako barem na jedan mogući način obogatim naše ministrante. Istina, ministranti, kao i sva druga djeca više vole susrete, igre, natjecanja na svim razinama, ali to je sada teško izvodivo. Zato predlažem, u dogovoru s drugim suradnicima, da u našem listu otvorimo jednu novu malu rubriku u kojoj će ministranti moći naći zanimljive sadržaje.

Svaku inicijativu, vijest o životu i radu ministranata u Vašoj župi, i sve što bi moglo biti interesantno javite blagovremeno na adresu uredništva ili Župni ured sv. Križa u Somboru, G. Dimitrova 1/. U ovoj rubrici objavit ćemo sastave i pjesme ministranata. Zato očekujem Vašu suradnju. Molim župnike i sve koji rade s ministrantima: potaknite ih da napišu barem koju riječ o sebi i neka to pošalju što prije kako bi u narednom broju iznijeli kratak pregled ministranata u našoj biskupiji. Ako imate jednu sliku o ministrantima, pošaljite je zajedno s dopisom.

Pred nama je Uskrs i dan duhovnih zvanja. To su izvanredne prilike da ministrante okupimo i posvetimo im barem malo više pozornosti i vremena. Pokušajmo u ove proljetne dane sami organizirati susret s ministrantima susjedne župe. Planira se jednodnevni susret ministranata na razini gradova Subotice i Sombora o kojima ćete biti blagovremeno obaviješteni.

Hvala Vam unaprijed na suradnji i korisnim prijedlozima. Svima Vama i Vašim MINISTRANTIMA želim da dane Velikog tjedna i Uskrsa provedete u lijepom raspoloženju i radosti. Sretan Vam Uskrs!

U MLADOSTI NAJLJEPŠE JE KRAJ TEBE

U mladosti, cvjetnoj svojoj mladosti,
kad sve je tako drago, ugodno, lako,
u vedrini i radosti nevinoj
nečujnim hodom prolaze dani,
mjeseci, godine,
nigdje nije tako lijepo
tako istinski prijazno i dobro
kao kraj Tebe, Gospodine!

I tko bi nas očuvat mogao,
kada nas slabašne nenadano opkole
sinovi tame, bacajući nama u lice
pogrde, bijes, i vatru pakosti
u mladim danima,
da Tebe, Gospodine, nemamo uza se,

da Tebe svaka naša i najneznatnija bol
više, nego rođenu majku, boli i zanima.

Tko bi mogao shvatiti mladu osjetljivu
dušu
punu najrazličitijih želja, misli i snova,
tko bi nas zaustavio u vječnom
traženju nečega
na putovima uvijek i uvijek novima,
da nas ti jedanput ne zaustaviš
i svojom očinskom rukom prigrliš sebi,
te učiniš kraj uzaludnim traženjima
i beskrajnim snovima.

Aleksa Kokić

ALELUJA

Tiho jutro...

Novi dan.

U stijeni grob isklesan
stoji, stoji obasjan.

Sijevnu munja jasna
buka se začu glasna.

Anđeo Gospodnji se pojavljuje
kamen od groba odvali.

Ogromna svjetlost se javi
Uskrsnu Isus u svojoj slavi.

Aleluja! Pjevajmo!

Uskrsnomu kličimo.

Aleluja! Radujmo se!

Ujermom svojom dičimo se.

O, Isuse, nado naša
u grobu nisi ostao.

Ti jedina nado naša
strah si za smrt postao.

Uskrsnućem svojim
o, Isuse, smrt pokori.

Pred praznim grobom stojim
pali su na mene okovi -
smrti.

Stefan Duradzi, Selenča

JEDNA PUČKA PREDAJA O NASTANKU BUNARIČKOG SVETIŠTA

Još kao mladić slušao sam od starijih slijedeću verziju nastanka Bunaričkog marijanskog svetišta. Nekom seljaku ovdje na našim salašima teško oboli dvadesetogodišnja kćer. Njezini roditelji poduzimali su sve što je bilo u njihovoj moći. Nosili je liječnicima. Davali joj lijekove. Spremali joj jela kakva je samo poželjela i bili su spremni učiniti sve da ozdravi. Međutim, djevojka je sve više gubila na težini i bivala svakim danom slabija, a i sama je žarko željela ozdraviti. I roditelji i djevojka, i cijela obitelj žarko se obraćala Bogu moleći ozdravljenje za svoju bolesnicu. U molitvama su bili ustrajni.

Jednog jutra bolesnica se probudi sva ushićena i pozove roditelje, te im ispriповjedi da je te noći usnila neobičan san: Vidjela sam Majku Božju, koja mi se obratila riječima: "Kćeri, Tvoja molitva je uslišana. Ti ćeš ozdraviti samo trebaš otići do izvora u blizini jednog rita obrasla gustom trskom i napiti se vode iz tog izvora!" U tom trenutku Gospa joj je pokazala kako izgleda kraj gdje je taj izvor, a zatim je viđenje prestalo.

Roditelji su sažalno slušali pripovijedanje svoje kćeri i pomislili su da joj se bliži kraj te da su to možda njezine tlapnje. Zato su sve to primali s nevjericom. Djevojka je bila uporna i stalno ponavljala što joj je Gospa rekla.

Budući da roditelji ni tada nisu reagirali, djevojka ih zamoli da budu ljubazni te je stave na saonice - bilo je naime zimsko doba i na zemlji je bio debeo snijeg, a bilo je i veoma hladno - te da je povezu po okolici. Roditelji su se pogledali, misleći da joj je to možda posljednja želja, pa odlučiše ispuniti joj tu želju. Djevojku su dobro obukli, zamotali je u opakliju, poduprli jastucima... Otac i djevojka krenuše saonicama prema gradu Subotici. U jednom trenutku djevojka uskliknu: "Oče, evo mjesta koje sam noćas u snu vidjela! Tu mora biti negdje taj izvor o kojem je Gospa govorila!" Na te riječi otac skrene prema tršćaniku i kad je bio gotovo na domak trske zaustavi konje i sam pođe potražiti vrelo o kojem je Gospa govorila. iako sam nije u to vjerovao, jer je mislio da je taj san bio utvara bolesne djevojke. Nakon svega nekoliko koraka, na par metara od trske, vidio je vrelo iz kojeg je izvirala bistra voda i oticala u obližnji rit. Tek tada je povjerovao da je djevojčin san stvarnost. Djevojka zaželi prići bliže vrelu, no budući je bila toliko slaba da sama nije mogla učiniti ni tih par koraka, otac uzme opakliju, rasprostre je po zemlji, svojim rukama prenese bolesnu kćer i položi je na opakliju te zagrabi vode i dadne djevojci piti. Iako je voda bila hladna, djevojci je voda prijala. Ponovili su to nekoliko puta i poslije

svakog gutljaja vode djevojka se bolje osjećala. Prosjedila je još neko vrijeme, a zatim se digla i još jednom se sama napila vode iz izvora, sjela s ocem u saonice i zdrava se vratila svojoj kući zahvaljujući ovo čudesno ozdravljenje zagovoru blažene Gospe, koja joj je u snu pokazala taj izvor.

I od tada su bunjevački vjernici počeli dolaziti na to mjesto i utjecati se zagovoru Majke Božje!

Lazar Ivan Krmpotić

Ovo pučko kazivanje o nastanku Bunaričkog marijanskog svetišta, u kojem se još i danas skupljaju deseci tisuća vjernika, osobito na proštenje na posljednju nedjelju mjeseca kolovoza, neka Vam bude izazovom.

Ako ste možda i Vi čuli ovakvu ili sličnu predaju, zapišite ju i pošaljite na adresu Uredništva "Bačkog klasja", kako bismo zabilježili makar usmenu predaju, kad već pismenih zapisa nemamo. Budući da se ove godine slavi stota obljetnica podizanja kamenog križa ispred kapele podignute nad samim izvorom, bilo bi poželjno da o štovanju Majke Božje u tom svetištu pokupimo što više podataka, te ih i u pismenoj formi predamo pokoljenjima koja dolaze.

nastavak sa 21. stranice

objavlivanjem zbirke pjesama "Zlatno klasje" (Zagreb, 1936.) i "Srebrno klasje" (Subotica, 1962), na nama mladima ostalo je jedino upoznati ih i uživati se u svijet iz kojeg je Kokić ponikao, u kojem je rastao, s kojim se smijao i plakao, koji je tako čisto i istinski ljubio.

Književna večer održana njemu u čast, u povodu 80. obljetnice njegova rođenja, u jesen 1992. godine u Zagrebu, bila je prilika za to. O životu i djelu Alekse Kokića govorio je g. Lajčo Perušić, dok je pojedine slike iz njegova života osvijetlio njegov brat g. Kokić. Svoj doprinos ovoj književnoj večeri dali smo i mi studenti recitiranjem ili pjevanjem nekoliko njegovih pjesama.

Sjećanja na ovu divnu večer bila su još svježija kad smo se ponovo okupili. Bile su Materice. Aleksa Kokić u pjesmi "Sjećanje na nanu" kaže:

"I osićam, da si ti,
kuća nam, bašča i crkva
očima beskrajno daleko
a srcu - tako blizu."

Upravo tako. Većini okupljenih večer je prošla samo u sjećanju na naše mame i majke, jer su nam one tada bile "očima beskrajno daleko". I opet smo ovom slavljem dali svoj dio rječju i pjesmom. A "zagreBačke" mame počastile su nas kolačima. Hvala im.

20. siječnja 1993. u Zagrebu održano je Prelo. Skromno, ali veselo. Cijenjeni gosti kažu veselije nego u Subotici ili u Baji. Tko nevjeruje nek dogodine provjeri.

To bi bio kratki pregled naših kulturnih i narodnih okupljanja u Zagrebu.

Naša mjesečna okupljanja

Osim toga mi zagreBački studenti i studenti Hrvati iz Vojvodine redovito se okupljamo jedanput mjesečno da bismo zajednički riješavali svoje probleme i da bismo bili zajedno. Problemi se rješavaju i uvijek dolaze novi. Jedino stalni - svaki put - jesu teta Maricini lakumići.

G. Luka Štilinović, koji nas svojom dobrotom i entuzijazmom okuplja na te sastanke, nastoji osmisliti ta naša okupljanja. Stoga nam ponekad dovede nekog gosta. U mjesecu ožujku taj gost bio je dr. Josip Bratunić, profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu, koji je govorio o

glagoljici i njezinim značajkama u kulturnom razvitku Hrvata. On se osvrnuo na život i djela sv. Ćirila i Metoda, te osobito istaknuo važnost pisma za kulturu jednog naroda. Povijest upoznaje kulturu tek u njezinom dodiru s pismom.

To bio, ukratko, pregled onoga što je okarakteriziralo proteklih par mjeseci ove nove školske godine. U gradu s toliko kulturnih događanja to je tek mali, ali svijetli trag. Brazda je povučena...

Bez Tavankuta nema Holywooda

U petak, 19. ožujka održano je u kino dvorani "Filmoteke 16" u Zagrebu filmska večer, Gost na ovoj večeri bio je g. Ivo Škrabalo. Bio je to samo jedan od niza sličnih događanja pokrenutih na inicijativu studenata iz Vojvodine. Cilj ovakvih okupljanja je približiti i upoznati mladi naraštaj s uglednim ljudima koji u sebi nose iste uspomene, na iste ljude i krajeve, kao i oni.

Prof. mr. Ivo Škrabalo rođen je 1934. godine u Somboru. Otac mu je bio Dalmatinac, a majka Bunjevka iz obitelji pl. Vidaković, na što je g. Škrabalo osobito ponosan. Nakon završene osnovne škole i gimnazije u Somboru, odlazi u Zagreb gdje je magistrirao na Pravnom fakultetu. Uporedo sa studijem bavio se i filmom te dobiva zaposlenje u Jadran filmu. Snima uglavnom dokumentarne filmove. Jedan od njegovih najuspješnijih filmova jest i "Divojke slamarke" koji smo pogledali i te večeri. Trenutačno g. Škrabalo je profesor na Akademiji dramskih umjetnosti u Zagrebu, te zastupnik u Saboru RH. Napisao je kapitalno djelo "Između publike i države" (o povijesti hrvatskog filma).

G. Škrabalo osobito je ponosan na svoje učenike, tako da smo imali priliku vidjeti kratki film "Autobiografija" g. Branka Ištvančića, studenta iz Tavankuta. G. Ištvančić bio je i voditelj ove večeri.

Naš gost bio je vidno oduševljen velikim brojem gostiju, te se ova večer pretvorila u otvoren i neformalan razgovor. Posebni naglasak stavljen je na ulogu mladih u budućnosti. G. Škrabalo istaknuo je važnost i potrebu da mladi ostanu vjerni svom zavičaju. Na primjedbu g. Sekulića da naš kolega koji studira režiju, nikada ne može biti veliki režiser ako ideje ne može crpiti iz rodnog kraja, g. Škrabalo odgovorio je: "Jasno, bez Tavankuta nema ni Holywooda. Čovjek ne može živjeti a da ne zna što je, odakle je i kamo pripada".

I na kraju, g. Škrabalo izrazio je vjeru u budućnost Hrvata u Bačkoj, osobito Bunjevaca. Izvor te nade su mladi...
Žorž

PROZORI SUBOTIČKE KATEDRALE

Prije sto godina u Subotici je bila jedino franjevačka crkva i katedrala od svih danas postojećih katoličkih crkava. Župa svetoga Roka je već bila osnovana. Postojala je i župa svetoga Jurja. Ali i jedna i druga župna zajednica se u to vrijeme još okupljala u običnim građanskim kućama - kao u bogomoljama. Jedino je skromni križ podsjećao na svetost mjesta u kojem su se ljudi okupljali na slavljenje kršćanskih otajstava. Dok je franjevačka crkva bila manje ukusno oslikana, ali ipak bila je crkva o kojoj se netko starao, u isto vrijeme katedrala je bila u bijednom stanju. Izvana je koliko toliko privlačila svojom ljepotom, ali unutrašnjost? U listu Szabadkai Hírlap piše 5. lipnja 1892. godine pod pseudonimom Testis jedan očevidac ovako: "Udemo li u crkvu, najradije bismo se sakrili od stida..Zar je ovo kuća Božja?! Ovdje neznanje ili skrivljena nemarnost igra očaravajuću ulogu. Ova je crkva kao obojeni mrtvački kovčeg. Iznutra je puna kostiju i plijesni. Cijela joj je unutrašnjost gola žbuka. Tu i tamo s velikim vlažnim mrljama. Kao iskrpani prosjački kaput. Crkveni su barjaci u stanju raspadanja. I oltari su neuredni...". Člankopisac je u katedrali boravio s jednim stranim svećenikom. Gost je ostao, naprosto, zgranut nad neurednošću crkve. Za sve to župnik se tužio na gradonačelnika, a gradonačelnik na župnika. Ipak, crkva je prije smrti župnika Matije Mamužića temeljito obnovljena i ulepšana.

Djelo bavarskih umjetnika

Iz 46. broja "Bácskai Ellenőra" od 10. lipnja 1894. godine doznajemo da je slikanje i maljanje crkve zajedno s veličanstvenim prozorima u boji koštalo 30.000 forinti. Marljivi i zauzeti subotički župnik Matija Mamužić nije obogatio katedralu samo Clausenovim slikama po svodovima, nego je katedralu ukrasio i lijepim prozorima u boji. Pod prozorom s likom Svete Margarete čitljiv je natpis na madarskom jeziku: "BAJOR : KIR : UDV : ZETTLER. X. F. UVEGFESTÉS ZETI MUNCHENBEN". Isti taj tekst čitamo i na prozoru s likom sv. Antuna: "KGL : BAY : HOFGLASMALEREI V. F. X. ZETTLER. MUNCHEN". To je tvrtka koja je gradila i postavila prozore: Bavarska kraljevska dvorska industrija stakla u boji Franza Xavera Zettlera u Münchenu.

Opis vitraja

U svetištu katedrale iznad nekadašnjeg oltara nalazi se maleni ovalni prozor s lijepim stiliziranim križem. S lijeve strane oltara nalazi se 10 četvornih metara veliki vitraj koji u ovalnom okviru prikazuje lik Blažene Djevice Marije s ljljanom u desnici. Svi su prozori u lađi crkve iste veličine kao i ovaj prvospomenuti. S desne strane oltara u svetištu je vitraj s likom svetoga Josipa. Na ljevici mu stoji dječak Isus, koji u svojoj lijevoj ruci drži loptu kao znak zemlje, dok je svoju malu desnicu podigao na blagoslov. Dječaka Josip desnicom pridržava oko pojasa.

Najmanje viđeni vitraji u katedrali su oni u južnoj križnoj lađi pred biskupskom sakristijom, u kapeli Lurdske Gospe, kao i onaj pred župnom sakristijom u sjevernoj križnoj lađi. Ovalni su. Iznad oltara Lurdske Gospe je vitraj s likom Duha Svetoga, koji stilom i svjetlom odudara od ostalih i prilično je oštećen. U kapeli Presvetoga Srca Isusovoga, pred župnom sakristijom je vrlo lijepi vitraj u čijem središtu se nalaze slova IHS.

Krenemo li od svetišta katedrale prema glavnim vratima na sjevernom zidu, iznad oltara svetoga križa nalazi se vitraj s likom svetoga Petra u ovalnom okviru kao i drugi prozori. Apostolski prvak u desnici drži ključeve a u ljevici knjigu. U slijedećoj niši nalazimo lik svetoga apostola Matije. Taj je prozor vjerojatno dar župnika Matije Mamužića. Apostol u desnici drži sjekiru kao znak svoga mučeništva. Iznad sjevernih bočnih vrata katedrale u velikom prozoru nalazimo vrlo lijepi lik svete Elizabete Ugarske s košaricom kruha u ljevici, kako desnicom pruža hranu. Svojom izražajnošću ne zaostaje ni lik svete Marije iz Mag-

dale, sv. Magdalene s alibastrenom posudom za ulje u ljevici. Ona desnicom pridržava skute svoga ruha. To je opis vitraja na sjevernom zidu katedrale, dok na drugoj strani, idući od glavnog ulaza najprije nasuprto nekadašnjem oltaru sv. Ivana Nepomukog, a iznad također nekadašnjeg oltara sv. Andrije nalazi se vitraj s likom svete Rozalije. Njezin je lik ovjenčan vijencem od 5 ruža. U ruci drži križić, dok je desnicu položila na grudi. Iznad južnih bočnih vrata je prozor s likom svete Margarete. Ona desnicom pridržava verige u koje je vezan zmaj, koga je ona prema legendi pobijedila. U ljevici Margareta drži palmu - znak mučeništva. Iznad nekadašnjeg oltara Žalosne Gospe je vitraj svetoga Antuna Padovanskoga s ljljanom u desnici i malim Isusom na desnici. Iznad krstionice nalazimo lik zaštitnika Bačke i Subotičke biskupije. Sv. Pavao. U ljevici drži znak svoga mučeništva: mač, a u desnici svitak, budući je pisac brojnih knjiga Svetoga Pisma Novoga zavjeta. Najveći vitraj u katedrali se nalazi iznad glavnih crkvenih vrata. Površina mu je oko 20 četvornih metara, a prikazuje obraćenje svetoga Pavla apostola. Taj vitraj je djelo osječke umjetnice Curilović, a postavljen je 1973. godine o dvestotoj obljetnici katedrale.

Tako je vrlo neugodno napadni župnik svete Terezije u Subotici, Matija Mamužić za svoga kratkoga vijeka (Roden je 1847. a umro u 53. godini života. Samo je pet godina župnikovao u najuglednijoj subotičkoj župi) dao maljati i oslikati crkvu, izgradio divne prozore, trudio se subotičku gimnaziju povjeriti pijaristima, pa travničkim isusovcima. U 38. godini života je preuzeo tada najveću župu u Bačkoj i Kalačkoj nadbiskupiji. Bio je nemilo napadan u gradskom i županijskom tisku, a među svećenicima i pred pukom je ipak uživao veliki ugled. Uostalom, osim graditeljskih i obnoviteljskih zahvata na katedrali, pokrenuo je i list "Szabadka és vidéke" (Subotica i okolice). Iz njegove ostavine podignut je oltar Lurdske Gospe u južnoj križnoj lađi katedrale. Tako je župnik Mamužić i poslije smrti vodio brigu i pokazao ljubav prema crkvi svete Terezije.

Stjepan Beretić

Zagreb

OTVOREN JUBILEJ 900. OBLJETNICE BISKUPIJE

U Zagrebu je kardinal Franjo Kuharić dne 18. veljače o.g. svečanim proglasom i okružnicom otvorio jubilejsku godinu u kojoj Zagrebačka nadbiskupija slavi devet stoljeća svoga postojanja. Ovaj jubilej svečano će se slaviti različitim duhovnim obnovama i intenzivijim programom u svim župama nadbiskupije. Jubilej će biti svečano završen u jesen naredne godine. Moto jubileja su riječi psalma 31., "Tebi se, Gospodine, utječem, o da se ne postidim nikada; u svojoj me pravdi izbavi!".

U sažetoj i kraćoj okružnici nadbiskup zagrebački Franjo Kuharić poziva sve svećenike, redovnike, redovnice i djelatnike u župama, bolnicama, školama i drugim radnim mjestima da ovaj jubilej bude izvanredna prigoda za temeljitiju i duboku duhovnu obnovu pojedinca i naroda.

Zagreb

25. OBLJETNICA
"KRŠĆANSKE
SADAŠNJOSTI

Na blagdan Katedre sv. Petra, 22. veljače u Zagrebu je izdavačka kuća "Kršćanska sadašnjost" proslavila svoj srbni jubilej. Ova ustanova u svojoj povijesti prolazila je težak put, a u njezin rad uloženo je mnogo truda. Najznačajnija je kuća koja je intenzivno doprinosila uprisutnjenju novog koncilskog duha na našim pros-

torima. "Kršćanska sadašnjost" izdala je skoro 3 milijuna ilustriranih Biblija mladih na 11 jezika. Preko 300 tisuća izdato je kompletnih Biblija i isto toliko Novih Zavjeta na hrvatskom jeziku. Prevedene su i izdane sve liturgijske knjige. Ista kuća izdala je mnoštvo teoloških priručnika. Najznačajnija osoba u životu ove ustanove je nedavno preminuo dr. Josip Turčinović, koji je sve svoje sile ugradio u djelovanje "Kršćanske sadašnjosti".

Zagreb

ANTIĆEVA GODINA

Ove godine se navršava 100. obljetnica od rođenja Sluge Božjega o. Ante Antića, koji je umro na glasu svetosti 4. ožujka 1965. godine. Zemni ostatci ovog Božjeg ugodnika počivaju u crkvi Gospe Lurdske u Zagrebu.

Na grob o. Ante Antića dolazi sve više molitelja. Postoji već lijepi broj uslišanja po njegovu zagovoru.

Povodom ovog značajnog jubileja otvorena je "Antićeva godina". Tom prigodom održana je trodnevica u crkvi Gospe Lurdske koju su predvodila Antićeva subraća.

O o. Anti Antiću u našem je listu već pisano, a želja nam je svima da se postupak za proglašenjem blaženim i svetim što više ubrza.

"SUBOTIČKA AGORA"

Agora je grčka riječ i znači trg. Stari Grci su se u određeno vrijeme sastajali na trgu i razgovarali o pitanjima i potrebama grada (polis-a). (Tako je nastala riječ "politika"). Tu svoju djelatnost (praksis) smatrali su kao dužnost da se brinu što je dobro, pravedno, potrebno i korisno za cijeli grad, tj. za cijelu zajednicu. Dakle, politika je bila dužnost za sve građane.

Takvu "Agoru" je zamislila i organizirala grupa intelektualaca u Subotici sa željom da se razgovara o općim, ali veoma važnim pitanjima, koja su važna za sve građane ovog grada i daleko šire.

Na tim sastancima jedina je bila riječ (logos), upućena drugima u želji da dođe do dijaloga u kojem je jedino sredstvo argument bez prisile.

Svi, koji su na tim sastancima prisustvovali ili sudjelovali, mogu reći da su ta načela stare grčke agore ostvarena na "Subotičkoj agori". Organizator je subotički Otvoreni univerzitet, a izvršilac je Dušan Torbica, sociolog. Naizmjenično su sastanke vrlo uspješno vodili Ljubomir Đorđević i Antal Biácsi, novinari.

Sastanci su održavani svake subote u svečanoj dvorani na Otvorenom univerzitetu sa početkom u

10 sati od 16. siječnja (januara) do 20. ožujka (marta) ove godine. Bilo je deset sastanaka sa deset tema:

1. Identitet Subotice i mogućnosti (privredni položaj i nacionalna tolerancija i antagonizmi, politički subjektiviteti, razvojni potencijali i zablude, duhovna ograničenja, uticaji okruženja, kadrovski potencijali i apsfinencija).

2. Proizvodnja slike o gradu (mreža sredstava informisanja i njihova pozicija, predstave i interpretacije dnevnosti u medijima van Subotice, nova medijska sredstva, tržište novina, novinarska profesija u iskušenjima).

3. Otrovnost voćka demokracije (pluralistička politička scena, nacionalni i stranački identiteti, lokalna vlast, građanske institucije i inicijative, nacionalizmi, isključivost, manipulacije, tolerancija, zajedništvo).

4. Subotica grad pametnih privrednika (tradicija privredne strukture, zablude, stranputice i neiskorišćene šanse, konfuzija svojinskih odnosa u preduzećima, privatne inicijative, razvojni resursi, stara i nova tržišta, kadrovska razmeda, selenje kapitala).

5. Biti i imati u Subotici (socijalna raslojavanja, izvori egzistencije i profita, proizvodnja života, zaštitne socijalne funkcije).

6. Duhovna situacija grada (položaj i mogućnosti, institucije i inicijative, kultura i umjetnost u tavoranju, prestrojavanja, intelektualni potencijali, odnos prema tradiciji).

7. Gradnja i rasprodaja grada (grad kao ekonomija, uređenje i razvoj, sive zone grada, kapitalni objekti u Subotici i na Paliću, komunalna infrastruktura).

8. Gdje su "neki novi klinici" (mlada generacija u izazivima, dominantne ideje, uključivanje i apstiniranje, vrijednosti i surogati, perspektivnosti).

9. Ekocid na djelu (ekološke ideje u gradu, partikularne inicijative, producenti ekocida, eko inicijative, ekološki razvoj).

10. Ideje i inicijative civilnog društva (društva, udruženja građana, organizacije, građanske institucije i inicijative, građanska tradicija, autohtonost, suradnja sa sličnim pokretima u Evropi).

Za svaku temu bilo je više pripremljenih uvodničara (3-5) koji su je stručno obradili sa različitih stajališta. Zatim je bio razgovor o pitanjima koja dotična tema obuhvaća.

Lako je bilo uočiti da je bilo mnogo predavanja koja su bila napisana stručno i sveobuhvatno, ali u

razgovoru je bilo premalo stručnjaka o pojedinim temama. Tu je došla do izražaja ljudska sujeta. Za sastanke nisu nikom poslane posebne pozivnice. Zato mnogi nisu došli, jer nisu pozivnicom pozivani. Zbog toga je to trebalo učiniti preko javnih sredstava saopćavanja (radio i novine).

Zato je opća primjedba da je bilo malo stručnjaka u razgovoru o pojedinim temama i pitanjima. Kad je bila na programu peta tema, pozvan je vlč. Andrija Anišić i održao predavanje o socijalnoj nauci Crkve ("Imati srce za čovjeka").

Zbog toga bi bilo korisno da su pozvani i svećenici kad je na programu bila tema o duhovnosti u Subotici, jer je razgovor bio u duhu dijaloga.

Taj problem učesnika bio je izrazit kad je na programu bila tema o mladima. Izostali su profesori i pedagozi u srednjim školama, a i mladih je bilo malo. Također je trebalo pozvati i svećenike koji rade s mladima.

Dakle, iz rečenog je očito da na slijedećim "Agorama" treba posebnu pažnju obratiti okupljanju stručnjaka i drugih koji mogu pomoći u razgovoru o pojedinim temama i pitanjima.

Kako se vidi iz popisa, teme ovog ciklusa bile su općeg karaktera i obuhvatile su mnoga područja. "Subotička agora" nema vlast odlučivanja. Tu je učinjen prvi korak da se problemi i pitanja uoče. Zatim trebaju i mogu doći nove inicijative i suradnja sa nadležnim organima i organizacijama. Zato je zaključeno da "Subotička agora" treba nastaviti rad i spremati pojedine uže teme u obradi stručnjaka. Uz to treba sve učiniti da se u razgovor uključi što veći broj stručnjaka i intelektualaca, jer ti sastanci žele ostati izvan stranačkih dioba i opredjeljenja. Za rješavanje svih pitanja i problema razvitka i zajedničkog života u Subotici potreban je dijalog kao jedino sredstvo u demokratskom ozračju.

Od mnogih lijepih misli uvodničara ističem samo jednu, po mojem mišljenju veoma važnu:

"Subotica je grad tolerancije i kulture. Subotica je grad mržnje i primitivizma. Subotica je grad srećnog i zajedničkog života Madara, Hrvata i Srba. Subotica je grad sukoba Madara, Hrvata i Srba". (Boško Krstić)

Šta je od toga istina, šta će od toga biti istina, to zavisi od nas i od svih naših građana. Želja nam je da u ovom uznemirenom vremenu uvijek pobijedi duhovnost.

Bela Gabrić

KONCERT KRŠĆANSKE MLADEŽI "DJELO MARIJINO"

Isus nas poziva da ljubimo sve ljude i uvijek... Da, ljubiti od jutra do večeri onako kako nas je Isus ljubio. On je došao na svijet iz ljubavi, živio iz ljubavi za nas, dao nam zakon ljubavi i na kraju umro iz ljubavi. Dakle, Njegov put je ljubav.

Isus je rekao: "Ja sam put". Slijedimo Ga!

Pozivala nas je kršćanska mladež 7. ožujka 1993.god. na svom koncertu koji je održan u Nepkoru, u Subotici sa početkom u 16 sati.

Stigli su iz raznih gradova, iz Beograda, Segedina, Sente i Novog Sada. Svojim pjesmama i šansonama budili su u srcima ljubav i mir ako slijedimo "Put".

"Da, svijet će se roditi u miru

i nikad više nećeš čut za rat.

Mir je poklon koji život će nam dat,

u javu će pretvoriti san."

Uz šansone bila je i recitacija o miru kao uputstvo kad i kako se on rada u dušama i srcu. Pročitano je razmišljanje o miru koje je napisao Gen (Den) Rosso.

Nisu izostala ni divna i bogata praktična iskustva mladih o "koracima ljubavi" (oprostit uvredu, pomoći starom i bolesnom, rušenje barijere mržnje ljubavlju i dr.). Prikazan je film koji je pokazao s jedne strane bogatstvo, a s druge strane bijedu i patnju uz Isusovu poruku "Ljubite se međusobno!"

Publiku su većinom sačinjavali mladi. Pljeskom su pratili oduševljene melodije šansona. Na kraju koncerta bilo je dirljivo do suza kada se vinula uz pjesmu molitva za sve narode svijeta. Pjevano je na ruskom, njemačkom, engleskom, mađarskom jeziku, do jezika Dalekog istoka. Mi smo u sali slušajući

molili, a svima su oči bile orošene suzama ganuća i nade.

Koncert je primljen sa oduševljenjem. Poželi smo mladima, koje vodi ljubav prema "novom svijetu", da održe još mnogo koncerata. Da tako taknu srca ljudi, da prihvate Isusov mir i ljubav.

Vita Grunčić

Naše razmišljanje uz koncert kršćanske mladeži

MIR ĆE DOĆI

Mir, oduvek željen, iščekivan kao što žedna zemlja nakon dugih meseci suše iščekuje kišu.

Mir će doći, procvetaće u našim rukama ako nade mesto u našim srcima.

Doći će uskoro, sutra, ako budemo znali učiniti svojim potrebe onog koji živi s nama ili hoda pored nas. Ako se budemo znali poistovetiti sa krikovima nedužnih, ako budemo znali učiniti svojom teskobu potlačenog.

Mir, oduvek ljubljen, čudno iščekivan kao što se žudi za glasovima iz vlastitog doma koji je daleko.

Mir će doći, ako u svojoj kući budemo našli mesto za onoga koji nema krova i domovine,

ako nademo mesto u svom srcu za onoga kome je uskraćena ljubav i umire sam,

ako u našem danu nademo trenutak da poslušamo nekoga ko je bez nade.

Mir, žudno iščekivan, oduvek tražen kao što se traži oprostjenje od onog koji umire.

Mir će doći ako budemo znali izlečiti svaku podelu, ako budemo sjedinjeni sa svima, sjedinjeni za život, protiv smrti.

Mir, oduvek tražen, ljubljen, iščekivan kao što se iščekuje dar na blagdan.

Mir će doći i biće najlepší dar Božji. Doći će kao plod istinskog sklada i jedinstva među narodima.

GEN ROSSO

(Prijevod s talijanskog jezika)

KONCERT ALENA KOPUNOVIĆA

U petak 19.veljače 1993.god. u franjevačkoj crkvi održan je koncert u kojem su nastupili naši mladi umjetnici: Alen Kopunović - orgulje i Gordana Kostić - sopran solo. Gordana i Alen su zajedno sa ostalim članovima - solo pjevačima Muzičke škole u Subotici nastupili već u mnogim mjestima u Vojvodini.

Uz majstorko sviranje crkva je odjekivala prekrasnim zvucima orgulja dok je Gordana svojim lijepim izbjedbama obogatila koncert.

Od kompozicija za orgulje na repertoaru su bile slijedeće: Dietrich Buxtehude - Präludium Fuge und Ciaccona C-dur; J.S.Bach - Dorische toccata, Air aus Suite D-dur, Toccata und Fuge d-moll, a od kom-

pozicija za sopran solo mogli smo čuti: J.S.Bach - Bist du bei mir, A. Stradella - Pieta Signore, Händel - Arie Nr.9 aus Deutsche arie, a na samom kraju bila je izvedena Ave Maria - Ch.Gounod.

I ovaj put je subotička publika imala priliku da obogati svoju muzičku kulturu, a takode je koncert doprineo i duhovnom bogatstvu slušalaca. U ovim teškim vremenima, kad su se izgubile duhovne vrednote, muzika ipak uspijeva da nas uveseli i da nam uljepša život.

Čestitamo mladim umjetnicima, Alenu i Gordani. Želimo im da napreduju u učenju i u svom usavršavanju pa da nas često obraduju svojom umjetnošću.

Silvana Bilinc

Selenča

MOLILE SMO ZAJEDNO

Svjetski molitveni dan žena, koji su pred više od desetljeća započele kršćanske žene, proširio se i u našoj biskupiji. Susret se održava prvog petka u ožujku. Svake godine žene kršćanke iz neke zemlje sastave program i šalju ga svim kršćankama po cijeloj Zemlji. Program se prevodi na različite jezike s ciljem da se na taj dan sve kršćanke mole na istu temu. Ove godine organizatorke su bile žene iz Guatemale (srednja američka država) a tema je bila. "Božji smo narod - donosimo jedni drugima ozdravljenje".

Povodom ovoga dana i u Selenči su žene organizirale molitveni susret, koji je već postao tradicionalan. Više od deset godina, žene se sastaju naizmjenično u katoličkoj odnosno evangeličkoj crkvi. Radi mjesnih okolnosti ovogodišnji susret žena katoličke i evangeličke vjeroispovijesti je održan u nedjelju 7.3. u poslijepodnevnom satima. Vjerojatno što je susret održan u nedjelju a ne radnim danom na molitvenom susretu je učestvovao zadivljujuće velik broj žena i ponešto muških osoba.

Tekstove iz Svetog pisma i čitanja na susretu su čitale naizmjenično i dobro uvježbanim duhovnim

pjesmama ispreplele za to izabrane žene obiju vjeroispovijesti.

Čitanja i pjevanje su uvježbavale naša katehistica Kristina Ralbovska sa ženama katoličke vjeroispovijesti i supruga evangeličkog župnika - pastora Anna Valntova sa ženama evangeličke vjeroispovijesti.

Molitveni susret je završen zazivanjem Božjeg blagoslova na sve učesnike, koji su podjelili župnik Mihovil Zolarek po katoličkom obredu i evangelički pastor Vladimir Valent po evangeličkom obredu.

Nakon završenog susreta, katoličke učesnice koje su čitale i pjevale pozvane su u njihovu župnu dvoranu na daljnji prijateljski susret. Tu se pjevalo, čitale su se kratke pjesme i molitve uz kolače, kiflice i sokove koje su priredile vrijedne ruke evangeličkih učesnica. Na rastanku smo se našim gostiteljicama zahvalile na užitku i obećale im da, ako Bog da, dogodine uzvratimo u našoj župi na sličan način i osjećajima.

Anna Škablova (učesnica)

ŽALOSNO JE KAD JEDAN NAROD PRESTANE ČITATI

od 01.10. 1992. do 01.04. 1993.

Karmel - Sombor	500
Koca Stipić	1000
Božena Vučević	1500
Marija i Lazo Vidaković	3000
Jakov Kopilović	10000
Blaško Gabrić-Globus ....DEM	200
Efrem Kujundžić, Beč ... ATS	500

Hvala svima!

Ni ne usuđujemo se moliti pomoć u ovoj teškoj materijalnoj situaciji. No možda još uvijek ima nekog tko može pomoći... Unaprijed zahvaljujemo svakom budućem darovatelju.

Da nema pomoći onih anonimnih darovatelja, već ni Subotička Danica, a ni ova posljednja dva broja Bačkog klasja nikada ne bi ugledali svjetlo dana.

Molim osobito sve župnike da novac za prodano Bačko klasje, dostave u roku od 15 dana (ako može i ranije) od početka prodaje, inače on gubi svaku vrijednost. Za ilustraciju: Stvarna cijena tiska prošlog broja Bačkog klasja bila je 14.000 dinara po komadu. Prodajna cijena bila je 5000 dinara, a kad dobijem novac to će vrijediti malo više od "ništa". Zato Vas lijepo molim za suradnju i u tom pogledu.

Na Subotičkoj Danici imali smo gubitak od 2500 DEM, a na posljednjem broju Bačkog klasja 1000 DEM.

Mislim da bi bilo jako žalosno da zbog novca obustavimo tisak ovih naših izdanja. **SADA JEDINI NA HRVATSKOM JEZIKU**

koji su uopće dostupni našim vjernicima (osim tu i tamo po koji primjerak nekih listova iz Hrvatske).

Žalosno je kad jedan narod PRESTANE ČITATI! Čeka ga tužna sudbina.

Isplati se žrtvovati (i materijalno) da biste mogli pročitati nešto lijepo. Nešto što će vam "hraniti dušu". Znam pouzdano da se u nekim našim katoličkim obiteljima nikada ništa ne čita, pa ni Bačko klasje, a istovremeno se po desetak video-kazeta iznajmi za tjedan dana. Žalosno - jako! I za razmišljanje - o nama, o našoj kulturi, o ljubavi prema svome...

Ako netko STVARNO NE MOŽE KUPITI BAČKO KLASJE ILI SUBOTIČKU DANICU, a želio bi ih čitati, nek nam se javi. DAROVAT ĆEMO IM!

Mi ne izdajemo radi novca, nego radi ČITATELJA, radi VAS.

Tužni smo kad nam ne prode ni tih 1800 primjeraka, koje tiskamo za čitavu Biskupiju. Teško je raditi, a ne vidjeti bar mali plod svoga rada. Zato čitajte i obradujte nas! Da tiskamo i 5000 primjeraka, trebalo bi biti premalo.

Ovo pišem (kukam) Vama koji redovito čitate naša izdanja zato da budete "apostoli" širenja NAŠIH IZDANJA.

Ponudite Bačko klasje i Subotičku Danicu, i ostala naša izdanja svojim susjedima i prijateljima. Darujte im. Možda, će slijedeći put nabaviti sami!

Hvala na suradnji!

blagajnik

BAČKO KLASJE - izdaje Institut "Ivan Antunović", Subotica. GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: mr. LAZAR IVAN KRMPOTIĆ, 24213 Đurđin, Župni ured, br. 325., telefon: 024/768-100. Uređuje UREDNIČKO VIJEĆE, TEHNIČKI UREDNIK Andrija Anišić. Suradnju i dopise slati na adresu odgovornog urednika. ADMINISTRACIJA LISTA: Župni ured Isusova Uskrsnuća, 24000 Subotica, Gajeva 2, telefon: 024/21-496. Nadrudžbe i uplate slati administraciji. List izlazi šest puta godišnje. List je oslobođen od poreza na promet na osnovu mišljenja Republičkog sekretarijata za informacije, Beograd, br. 413-01-272/91-01 od 28.02. 1991. SLOG: Svetlana i Emanuela Mamužić.

„GLOBUS”, Subotica (024) 51-202

POZIV POZIV POZIV POZIV POZIV

UČENICIMA SVIH SREDNJIH ŠKOLA - NAŠIM MLADIM PJESNICIMA

Vaše godine mladosti su doba kada mnogi od vas osjete potrebu da svoja mladenačka osjećanja i sanje stave na papir.

Vi sigurno već imate mnogo takvih literarnih pokušaja. Sada je prilika da to bude pristupačno i svima nama. Pozivamo vas da svoje literarne radove skupite i sredite pa predate časnoj sestri ili svome kateheti, s kojim suradjujete, a oni će sve to poslati uredništvu lista "Bačko klasje".

I sami svoje radove možete poslati na adresu: vlč. Andrija Anišić, 24000 Subotica, Trg žrtava fašizma 19.

Ti literarni radovi mogu biti pjesme, kratke priče i slobodni sastavi o temi koja vas zanima i mislite da je treba i drugima saopćiti.

To sve predajte ili pošaljite što prije, a najkasnije do 20. svibnja ove godine. Do toga roka napišite sve što želite.

Na kraju školske godine priredit ćemo književnu večer za vaše roditelje i drugove, a vi ćete čitati svoje radove. Od vas zavisi uspjeh te priredbe. Vaše radove objavit ćemo u prilogu mladih u listu "Bačko klasje" i u kalendaru "Subotička Danica".

Pozivamo vas da se odazovete i pridružite ovom literarnom pokretu učenika srednjih škola.

Pozdrav svima

Uredništvo

POZIV POZIV POZIV POZIV POZIV

UČENICIMA SVIH RAZREDA OSNOVNIH ŠKOLA - NAŠIM MLADIM PJESNICIMA

Mi znamo da u vašim bilježnicama ima mnogo sakrivenih stihova i malih priča.

Sve to pokupite, sredite i predajte vašem kateheti ili časnoj sestri, a oni će to poslati uredništvu "Bačkog klasja".

To učinite što prije, a najkasnije do kraja svibnja ove godine. Do toga roka možete još mnogo napisati i pripremiti.

Svoje literarne radove možete i sami poslati na adresu: vlč. Andrija Anišić 24000 Subotica, Trg žrtava fašizma 19.

Na kraju školske godine priredit ćemo književnu večer za vaše roditelje i drugove, a vi

ćete čitati svoje radove. To će biti veoma lijepo, a sve zavisi od vas.

Sve što bude dobro, objavit ćemo u prilogu mladih u listu "Bačko klasje" i u kalendaru "Subotička Danica".

Zato vas pozivamo da se odazovete i pridružite ovom literarnom pokretu učenika osnovnih škola.

Pozdrav svima

Uredništvo

MOLBA KATEHETAMA I ČASNIM SESTRAMA

U vezi sa ovim pozivom učenicima osnovnih i srednjih škola da se odazovu i predaju svoje literarne radove, molimo vas da se uključite u taj rad i pomognete u ostvarivanju toga plana.

Trebamo raditi na otkrivanju mladih talenata i pomagati ih u njihovom razvoju.

Zato vam najljepša hvala na budućoj pomoći.
S poštovanjem mnogo pozdrava.

Uredništvo